

ספר מסורת המסורת

חברור' אליהו המדקדק י'ץ בר אשר תלוי האשכנזי
זלל. להבין ולהורות . לאנסי הרורותי דרך בעלי המסורות .
בקצור לסוכס . וחידוסי וסימכס . כראסי חיבות
ובנוטריהקון' לכלס עסה תקון' כדפס
בוניכסייה הכרה . כבית הסר
כיחלל כומכירגי
י'רה י

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"א

זאת לדעת

לכל המעיין בספרי זה כי כאשר הפכים
 ראם המרפאים הסר רכיאל במבירגי
 הכוזרי להרפים העפרים וארבעה ברפוס
 גרול וקטן הרפיקס עם הסימנים הנקראים בלסוכס קאפיטוליים על סדר ספרי
 הכוזרי ובהיות שתועלת גדולה ים בדבר כאשר כבר הארכתי בזה בהקדמת ספר
 הבחור ומכיה הקפיטולי הכל חלק ספר סמואל ומלכים ורברי הימים כל אחר לב
 חלקים הוזכרתי ללכת בדרך הזה גם אני . לבן דע בכל מקום שתמצא כתוב
 בגליון במורה מקום סמואל . עם אות הבית למעלה כזה סמואל . רובה לומר
 סמואל סני . והוא מן ויהי אחרי מות סאול : והלאה : וכך מלכים עם הבית
 למעלה כזה מלכים רל מלכים סני והוא מן ויפסע מואב והלאה וכך דברי הימים
 בראסי תיבות רה עם הבית למעלה כזה דה . רל רה סני והוא מן ויתחזק
 סלמה : והלאה : ועוד אודיעך שבכל מקום שאחרם בספרי זה אחת דבר
 חרם וכלל גרול אפר לא קדמני בו ארם תמצא תבנית יד כונעת על
 ספתו בגליון מראה באכסע לאמר כזה ראה וחרם יחרם לך דבר . וזה לך האות
 : ובכן ארחיל בסס ה' כבאות :

י

י

י

י

י

י

י

י

אמר אליהו

1

בְּרֵאשֶׁר הִלּוּי הָאֲשַׁכְנֹזִי הִנֵּחַ אֲנִי
טַרְס אַחַל לְדַבֵּר . וּבִיאֹר דְּרַבִּי
הַמְסוּרֶת לַחֲבֵר . אֹדִיעַ נָא אֶתְכֶם
אֵת אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה לְסַפְּרֵי זֶה . רֵאשׁוּנָה אַחֲלֵק עֵקֶר הַסֵּפֶר הַזֶּה
לְשֵׁנֵי תַלְמִידִים כְּדַמּוּת שְׁנֵי לִוְחוֹת אֲבָנִים וְכַתְּבֹתִי עַל הַלִּוְחוֹת
הָרֵאשׁוֹנִים אֵת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים וּבְכָל דְּבָר וּדְבָר אֶתֵּן כְּלָלִים
מוֹעִילִים בְּעֵינֵי הַחֲסִידִים וְהַמְּלָאִים . וְהַלְּחוֹת הַשְּׁנִיּוֹת יִהְיוּ
בְּעֶשְׂרֵה מֵאֲמָרִים שְׁנִיּוֹת וּבְהֶם אֲבָאֵר כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הִכְנִינוּ
עֲלֵיהֶם אֲנִשְׂיָאָה הַמְּלָאכְהָרָל בְּעֵלֵי הַמְּסוּרֶת לְדַבֵּר בָּם . כְּגֹן קִרְיִין
וּבְתִיבּוּן . וּבְתִיבּוּן וְלֹא חֲשִׁיבִין . וְקִמְצִין וּפְתַחְזִין וּמְקַפְּזִין וְחִפְּזִין
וְחֻטְפִין וּמִקְדָּמִין וּמֵאַחֲרִין וְהַדּוּמִים לְאַלְהֵי רַבִּים . זְאוּבֵי אֵעֵשׂ
אַרְזֵן אַחַד וְאַפְתַּח בּוֹ שַׁעַר וְאֲשִׁים בּוֹ שְׁבָרִי לִוְחוֹת הֵן הֵם הַמְּסוּרֹת
אֲשֶׁר נִהְגוּ בְהֵן בְּעֵלֵי הַמְּסוּרָה הַקְּטָנָה כְּאַיִר יִתְבָּאֵר בְּהַקְּדָמָתוֹ
וְטַרְס הוֹלְדוֹ נִקְרָא שְׁמוֹ שַׁעַר שְׁבָרֵי לְחוֹת וְהוּא יִהְיֶה הַזּוֹלָק
הָאַתְרוֹן מִן הַסֵּפֶר וּסְמֵךְ שְׁבָרֵי לִוְחוֹת מוֹנְחִים בְּאַהֲרֹן וְהֵנָּה רֵאת
רֵאתִי כִּי לֹא טוֹב הַיּוֹרֶת סֵפֶר הַזֶּה לְבָרוּ אֵעֵשֶׂה לוֹ עַר בְּנִגְדוֹ
בְּהַקְּדָמַת דְּבָרִים . עַד הֵנָּה לֹא נֵאמְרִים . וּבְחַס אֲיִשָּׁב שְׁאַלּוֹת וְאַתְרֵץ
קוֹשִׁיּוֹת וְאַתִּיר סִפְקוֹת אֲשֶׁר יִפְלוּ בְּרוּשׁ הַזֶּה הֵן בְּדַבְּרֵי רֹזֶל וּבְדַבְּרֵי
אֲנִשְׂיָאָה הַגְּדוּלָה וּבְדַבְּרֵי בְּעֵלֵי הַמְּסוּרֶת וְעֵינֵי רוֹאִים תְּחוֹנְנָה
מִיִּשְׂרָאֵל . כִּי דַבְּרֵי אֲמַת נְפָרִים . מְצוּרָף לֹזַח כִּי יִבְאוּ דְּבָרִים וְעֵינֵינוּ
בְּסֵפֶר הַזֶּה שְׁתַּכְּבֵּר הַבְּנֵהם עַל הָאֲנָשִׁים הַמְּעִיּוּנִים בּוֹ אִם לֹא יִקְרָא
תְּחִלָּה דְּבָרֵי הַהַקְּדָמָה אֲשֶׁר הַקְּדָמְתִי וְחַס שְׁלֵשָׁה הָרֵאשׁוֹנָה
בְּשִׁיר וְהַשְּׁנִית בְּחֹרֶזָה וְחֻשְׁלִישׁ בְּהֶלְצָה . וְאַלּוֹ הַיִּיְתִי כְּדָאִי לְהַשְׁבִּיעַ
אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל הַיִּיְתִי מְשִׁבֵּעַ אֵת כָּל הַבָּא לְלִמּוּד הַסֵּפֶר הַזֶּה שְׁלֹא
יִלְמְדֵהוּ עַד שִׁיקְרָא הַהַקְּדָמוֹת הָאֵלֶּה אֵךְ מְפִיל אֲנִי תְּחַנְנִי וּבִקְשָׁתִי
לְפָנֵיהֶם עַל כִּכָּה . וְהַעוֹשִׂים בֵּן תְּבֵא עֲלֵיהֶם בְּרַכָּה . וּמִבְּטַח אֲנִי
כִּי לֹא אִישׁ יִתְחַרֵּט וּכְן אֲרִים וְיִתְנַחֵם בְּאֲבוּד זִמְן בְּקִרְיָאָה זֹא אֵךְ יִגִּיעַ
תְּעוּגוֹ נִמְרָץ לְקוֹרְאָיו בְּאֲשֶׁר יִמְצָאוּ בָּם דְּבָרִים טוֹבִים וְחֻדוּשִׁים אֲשֶׁר
לְפָנֵים לֹא יִדְעוּם . וּמֵאַזּוֹ וּמִקְרָם לֹא שְׁמַעוּם . וְלֹא לְבַד בְּעֵינֵי הַמְּסוּרָה
כִּי גַם בְּדַקְדוֹק וּבִנְקוּדָה וְשָׂאֵר עֵינֵינוּ שְׁלֹא נִזְכְּרוּ בְּסַפְּרֵי הָרֵאשׁוֹנִים
וְהָאַתְרוֹנִים וְאַפִּילוֹ שִׁיתַת הוֹלִיץ וּמִלִּי דַעֲלָמָא וְאַתְּ כָּל אֲשֶׁר קִרְאֵנִי

ואשר חזיתי ואספרה: וגם דברי החנצלותי נגד אנשים רבים קמים
עלי ותרפוני על של מדתי תורה לתלמידים שאינם הגונים כל אלה
דברים נתמדים להשכיל ותאוה לאזנים כי אמנם ללא שקר מלי:
מי לוי אליו: מירה מקובצתי: פסוטה ומרוכצתי.

לאל תקן רום בזרת
לשבת היתה נגמרת
פשט אותה כאגרת
לקח לו או מה נבהרת
סהון ורכוש נוף נגערת
צרים צללו כעופרת
צום להיותה נשמרת
ורתבה עדי ים כנרת
היו כפרה סוררת
אל הכעל ולעשתורת
וישלה בם המגערת
גם ברעב של בצורת
היתה הצאן צאן נפורת
כיום אל ארץ אחרת
למלוא העת הנגורת
היתה התורה נעדרת
לבשו כגוים אדרת
או נכריה או ממורת
לשון שאמם דוברת
מלך פרם מתעזורת
זכנו העיר המעוטרת
דומה אל מלך ארץ השרת
אם למקרא ולמסורת
שאינן בה דגה נשאררת
בכתיבה זו המאשרת
ההזיר אלי יו שנה העשרת

אתן שבח גם תפארת
לא להכל כראתכל
יסר ארץ על המים
הכיש ויתר הגוים
ויוציאם מארץ כוש
הניף בעים ידו על ים
למו אש רת נחן מתת
זינחילם ארץ המרת
יחד שמנו ויבעטו
און חמרו ויצמדו
שמע האל ויתעבר
פלאם בדבר זכרתי
נטש העיר סתר הדיר
זרם מעבר לנהר
וזרדי שנער עמרו מצעד
שבעים שנה אכן שמח
ושמותם שנו ולשונם
אדם היה נושא גויח
ובניהם לא הכירו רק
זבעת הקץ רוח כורש
אמר לאסורים תצאו
עלה עזרה הוא מלאכי
כחן ורב ולסופרים אב
עשה או בכל כמצולת
שם שכל הבין במקרא
קוצים כלח מכל מלה

עטו משמר אל מטמרת
 אז בטבריא מתגוררת
 בחכמה זו המפוארת
 מהם היא לנו נמסרת
 להיות במ חזרה נפתרת
 הבנתו לא נכרת
 מכל גולה הנשארת
 נחשב כסיג או כנעורת
 המלאה או המתוסרת
 או מקצה בחוברת
 להיות על לב למזכרת
 חידות עם לשון בדברת
 אין מבין מה היא אומרת
 חברת רעי המהודרת
 קום ועשה לך שם תפארת
 ופתח נא בה חמסגרת
 בה יד שכלך היא גוברת
 למה זה את מתנכרת
 פן תהיה תורה מופרת
 להיותך בו מתגוררת
 בזה אנכי בוחרת
 גם קרמו עיני אשמורת
 היתה עד הנה נסתרת
 אפקת בל עין עורת
 בשני לוחות אהיה חורת
 ודלא כמלחא נטמרת
 עם עט ברזל זבעופרת
 גנב נמצא במחותרת
 ארים על גפירום קרת
 כי מצוה מצוה גוררת
 פן תהיה כלה נמכרת

אחריו לאל פים ורכבת
 רוב כת אנשי זה המעשה
 ידם חיתה בראשונה
 גם המציאו דת הנקוד
 גם הטעמים היו שמים
 כי לולי טעמי הפסוק
 כי הם ידעו באור מקרא
 לכן פירוש נגד טעמו
 חורו תיבות איך נכתבו
 גם אם מלה טעמה מעלת
 לכללים עשו סמנים
 אך שמו אותם אותות
 הרבים לא יחכמו בה
 עד כי בא יום אמרו אליו
 נא מה לך פה אליהו
 חלמסרה תאיר אורה
 ידענו כך כי זאת עמך
 אז אמרתי שמעוי נפשי
 קומי ועשו עת ליה
 מקום הניחו לך אבות
 אז אמרה לי נפשי האח
 ובכך קמתי לא דוממתי
 עד אז ציא ל אור תעלומה
 אל כל אדם אמתיק סורם
 קצור מלים המועילים
 אתן הלוחות בפומבי
 לעד בנייר יחצבין
 חלוקח לא יחשב
 לכן אל כל כשנפר קול
 הזרח יקדים למצוה
 לסחורה זאת זרה יאות

כי טוב סתורח מכל מסור
 חאלך אודה למסרה
 על כן אקרא שם הספר
 השיר נשלם אלאיל עולם

מה לך אל דר או סותרת
 כילתורה היא עקרת
 זה מסורת המכורת
 אתן שבת גם תפארת

חאלת הסקרמה הסרונית עלדרך חרותה אסככות.

נאם אליהו הלוי
 המוציא והמביא עצות מרחוק
 לשים לדקדוק חוק ודרך לחזיון
 קולות קטנות עם גדולות
 במעוט דברים בתבור ספרים
 פראו עליהם פרץ ארבעה הם קטני ארץ
 כלם בחכמת הלשון והספר
 הראשון אשר בהם חברתי
 הוא אשר בארתי מהלך שבילי הודעת
 תועלתו לכל מודעת ואחריו ספר הבחור
 משיב מרקקים אהור
 ואחריו ספר ההרכבת
 כל מלה זרה בו נכתבו ואחריו פרק
 שירה עם שאר פרקים ער גמירא
 והילדים אלה ארבעתם
 לחכמתם ולרעתם כמה פעמים נחקקים
 וללשון הגוים מועתקים
 ובהם עמלים מולים וערלים
 ומרחוק נשמע קולם וכבודם מלא
 עולם וכשמן הטוב נתנים ריח
 ובוה את עצמי אשבת והיושר
 אדבר כילא תיה מתבר שזכה אלתיס אותו
 שראה לפני מותו ספריו נאכרים ונעשים
 וכמה פעמים נרפסים כמו שזכה אותי
 בעוד בחיים חיותי ועוד ידי נשויה
 להגדיל תושיה ולזכות את הרבים
 ועתה אותי מסכים תלמידי ההגונים
 וכל יודעי לפנים זמבקשים את פני
 לאמר למען ויל ולכבוד קדושת התורה
 תבאר לנו הססרה כי ידענו כי זאת עמך
 כי שמענו ממך כי יודך גוברת
 בכל דברי הססרת מכל אנשי דודי
 ומאשר שמענו באזנינו ובשמעי דבריהם
 כי נעמו הטית ארת אזני אלימו
 ואמרתי את קולכם שמעתי
 ומאמת כונתם דעתי והנני נשבע בה
 כך עלתה במחשבה לפני בעוד היותי ברמי
 אשר שם הירח מקומי
 ותברתי שם הספרים אשר למעלה נזכרים
 ולא הספיקה לי השעה
 כי באוימי הרעה ותלכרה העיר
 ואנכי הצעיר הייתי אנוס על פי הדבור
 ולא עשיתי החבור ועתה אתרי בלתי שזכת
 אלתיס אותי ובאתי לכלל ישוב
 בזה המקום החשוב ווניצא

ההקדמה החרחית

1

המהוללה · היא העיר הגדולה · הנני לבקשכם אאל · ואעטה
 דבר בישראל · אשר כל רואיו · יספרו פלאיו · ואחבר זאת המחברת ·
 בכל דברי המסורת · גחלה וקטנה · כי זה לי עטרים שנה · אנכי
 בדרך · למצא לה ערך · לכאר ענינת · וקצור לשונה · אשד הוא
 סתום · כדכרי הספר התתום · וכמה בזה כרחתי · ולא שקטתי ולא
 נחתי ועיינתי בספרים · מדוייקים וישרים · ונחתי עליהם דעתי ·
 והנני נשבעתי · בתי האמת והישר · וכה יתן לי אלהים עושר · כי לא
 אחת ולא שתי · הלבתי דרך יום או יומים · למקום שידעתי · ומפי
 חשמועה שמעתי · ששם מצוייה · מסרה הראויה · ליסמך עליה ·
 וכאשר קרבהי אליה · ולא מצאתי לה פטולים · העתקתי מסנת
 סלים · הטובים והנכוחים · בשושנה בין החוחים · ובאמת רוב
 הנוסחאות · המוגהות הנמצאות · הם ספרים אחרים · מספרי
 הספרדים · ועליהם נסמכתי · ובנתיבותם דרכתי · ועם כל זאת ·
 צמאי לרות · נפשי לא יכלה · כי אם מספר אכלה ואכלה · והרבת
 ממנו לקטתי · וכלליו בירי נקטתי · והוא ספר קטן הכמות ·
 ובמסורת אין לו הדמות · ונכברות בו מדובר · ולא נמצא ספר
 מחובר · המרבה מהמסורת וכללם · רק הוא לכרו בעולם · חוץ
 כמה שגנרשם · זער שם זער שם · ככיב הספרים בגליונות · ובהם
 חסרון לא יוכל להמנות · כי הסופרים הזירו · ועל המסורת לא
 הקפידו · רק עיקר השיבותם · ליפות את כתיבתם · ולכוון את
 השורות · שלא ישנו את הצורות · ותהינת שוות בכל הרפין · ועוד
 אותן מִפִּין · בתמונת וציורים · בסכסוכים וקישורים · ובציצים
 ובפרחים · ועל כן הם מכרחים · לפעמים לקצר · ולפעמים לבצר ·
 חומות וציורים · בדברים האמורים · במקומות אחרים · והם פת
 יתרים · ואין כִּאֵן מקומם · ולפעמים רשומם · במקום הרגוי
 לִאֵן נִפֵר · ולא זכרום כלל ועיקר · בי המקום לא הספיק ·
 והוצרכו להפסיק · באמצע הענין · ולא נשלם הבנין · וחסורי
 סחמים · אכן המסורת מהארבע ועשרים · הנרפכות הנה · לא
 ראיתי כהנה · בכל ספרי הקדמונים · מסודרים זמתקנים · ביופי
 ובהדר · ובטוב הסדור · סדרם אחד מהנבונים · היה שמו לפני ·
 בישראל נקרא יעקב · תהי נשמתו צרורה בצרור נקוב · ואף שחברו

במאד נאה · הרבה שגח ברואת · ובמקומות אין חקר · העיר עדות
 שקר · ואין לחסוה על ככה · כי בזאת חמלאכת · היה תגור חדשה ·
 וכל התחלה קשה · ואני ברוב השתדלותי · ובמעוט עצלותי · ובעמל
 שעמלתי · בין אור לחושך הכולתי · ונתתי לביאורם סדר · ורוח
 שמתו בין עדר ובין עדר · ובין כל סין ומין · יגעתי ומצאתי תאמין ·
 מה שלא מצא זולתי · וידי חובתי וצאתי · בדברים אשר לא קדם ·
 אותי בהם אדם · בידעי כי דברי מסורות · מאנשי אלה הדורות ·
 נסתרו ונעלמו · ולא רבים יתכמו · להכין את דבריהם · והמרה
 בעיניהם · כחלום בלי פתרון · ואין בהם יתרון · ולא ידעו ולא יביטו ·
 כי בפתשכה לינו · והלא המסרה · היא סיג לתורה · ומסנה נמשכות ·
 כמה גופי הלכות · וטעמים ופירושים · ופשטים ומדרשים · ומן
 החסרים והמלאים · כמה דינים מוציאים · כגון הלא תענה על ריב ·
דבר · הוא חסר כתיב · וכן על סוֹזוֹת בְּיָתֶךָ קדמא רענינא · חס ויו תנינא ·
 וכן כמה מינים שיוצאין מהם דינים · ולזאת חסבת · אבאר מה שכתב ·
 ודינן ומשפטן · בזה החבור הקטן · בקצור ולא באריכות · בדברים
 רב האיכות · חדשים מקרוב באו · ולא מאזנכראו · והיו למאורות ·
 ברקיע מסורות · והמשכילים יבינו · ולבם וכינו · להשכיל במקרא ·
 ויהיה שמי נקרא · בפיו כל התלמידים · גוים כיהורו · אשר לחורותט
 חמרו ומסני למרו · ותנני נשבע ביוצרי · כי גוי אתר נוצרו · לזר
 העירני · ועד הלום הביאני · אשר היה תלמידי · וכעשר שנים תמיד ·
 בביתו עמרת · ועמו למדתי · ועל זה גדלה עלי הצעקה · ולא
 נחשב לי לצדקה · וקצת הרבנים · אינם מסבירים לי פנים · ואומרים
 לנפשו או · על שלמדתי תורה לגוי · משום הדרשה הבנויה · על
ומשפטו בל ידעום הללויה · והנה לא ישיאני עצלותי · לבלתי עשות
 החנצלותי · ואגיד כל ההוית · ומעשה שהיה כן היה · בשנת
 מאתים וששים ותשע · החמסקם למטרת רשע · ואנוש חצי בלי
 פשע · והיה בהיותי · ואני בעיר פראאה רבתי · כאשר היא נלכדה ·
 ונשוללה ונסודרה · ואויבים אתני השמו · בכל המן היהודים אשר
 תמו · והיה כל אשר לילשלל · כאשר יבער הגלגל · ואז נפלו לי
 חבלים · לגלות בראש גולים · ועזבתי את מקומי · ובאתי עד רומי ·
 ושם שר גדול סאר · חשמן נשא הוד · חכם כידידיה · שמו קארדינאל ·
 איגדיה ·

סמות כג
 דבר

תלים קמו

ההקדמה החרדית

ט

איגדייה: וכשמעי מהללו בקרתיו בהיכלו וכאשר ראני על אודותי
שאלני ואמרתו דע ארוני כי אנכי הפלוני המדקדק האשכנזי רזו
לירזו בדקדוק ובפסוק כי כל ימי עסוק אני בזאת המלאכה על
כך ככה אין איש במציאי שנצתני בבקיאוי כמאמר בעל ההלצה
שנפשו לא מצא מעולם מנוצתת כי אם מבעל מלאכה אחת
גם תלמידי חכמוני ולידיעתי הביאוני כמאמ' היהודי איש תלמודי
הרכה למדתו מרבתי יותר מעמיתי ומתלמידי בפלפולם יותר
מכלם כשמוע השר דברתי קם וירץ לקראתי וישקני מנשיקות
פיהו ויאמ' האתח זה ארוני אליהו אשר שמעך הולך בכל המדינו
וספריך נתפשטו בכל פנות כרוך אליה עולם אשר הביאך עד
הלום והקרה אותך לידי ואתה הפח עמוד עמדי ותהיה לי לרב
ואני אחיה לך לאב ואכלכל אותך ואת ביתך ואחז דגנך תירושך
וזיתך ואטיל לכיסך מלאי רק כל מחסרך עלי ובכח המתקנו
סוד יחד ברזל בכרזל יחד ורוחי עלי אצלתי וגם אני ממנו קבלתי
דברים טובים ונעימים אשר עם האמת מסכימים וקימתי צואת
החכם ודברו קבל האמת ממי שאמרו והנה הכלל העולה הנני
מודח כפה מלא כמדה בפני בית דין חשוב דבר ולא ישוב כי
מלמד לגוים הייתי וכזאת עשיתי אך דעו כי אפילו הכי
חלה לאל עברי אנכי ואת האלהים אני ירא שמים וארץ בורא
וחלילה לי מרשע וזך אני בלי פשע כי חכמים אינם אוסרין רק
שדברי תורה לגוי אין מוסרין ולא אמרו אין מלמדוין רק עקרי
דבריהם עומדין על דברי ששייך בתן מסירת כגון מעשה בראשו
ומעשה מרכבה וספר יצירה שאין מגליו אלא לצנועים אנשים
חכמים וירועים אשר מבני ישראל חמה וכך כצדור אבן כמרגמה
אשר על תלמיד שאינו הגון דרשוהו ולוורק אבן למרקוליס דמוהו
ואמרו כל הלומד תורה לתלמיד שאינו הגון ירד שאולה ביגון
ורוחו ונשמתו תפח שנאמר תאכלהו איש לא נפח לא דברו אלא
בישראלי ולא בארומי או ישמעאלי ועוד מה שאמרו בגמ' אין
מוסרין סתרי תורה אלא מי שיש בו חמשה ענינים זקן ונשוא
פנים וכולי כדאיתא בשעיה ודו לנו בזו ראית שחכמים לא
גזרו גזרה שהלמוד לגוי יהיה עברה כי אפילו לפי דבריהם מותר
ללמוד עמהם טבע מצוות בני נח וזה לוי ליפוי כח כי איך אפשר

מפליטו

איוב כ

יסעי ג

ההקדמה הקדושה

זה להודיעם. ודין זמנאות להשמיעם. אם לא ידעו בראשון להבין את הלשון. וגם יש לילהתלות. בהרבה אילנות גדולות. אנשים שהיו לפני. אשר קטנם עבה סמנני. ולזכור כשםס ראוי אינני. ולמרוגים יותר סמני. מהם שהם חיים ערן. ומהם נשמתם בגן ערן. מהם לומדים ורבנים. מהם זקנים ונשואי פנים. מהם חכמים ורזפאים. מהם עשירי. שעל שמריהם קופאים. ומה גם אני. הנלכד בחבלו עוני. איש שפל ומשופל. בבנים ובכנות מטופל. ומאומת אין בידי. ונסתחפה שדי. ואין בה חטה ושעורה. רק חלה וסערת. נזרעו בה כלאים. ויעקבני חזמן פעמים. בפדואה מסוני לקח. ועתה ענינו פקח. על כל מחמרי הטובים. ונתנם ביד טובים. וזה היה בשנת פאר. כאשר על רומינגור. חורבן וכלירת כפשוטה. לא נשארתי בידי פרוטה. והיתה עת צרה. כי אין כסות בקרה. ובביתו אין לחם ואין עצים. והאם רוכצת על האפרוחים או על הבצים. והבנות עומרות על פרקן. ראויות לבעל כדרכן. והנה איש שזה עליו כלא סטא. מה יעשה ולא יחטא. במכשלה נקלה כזאת. וזה לכם האות. והדין הפשוט אותי לומר. שאין דבר בפני פקוח נפש עומד. ועוד לכם אודיעי. רב טוב אשר מזה הגיע. כי הנני נשבעתי. כי כל הגוים שידעתי. אשר למדתי אני ואחרים. כלם אנשים טובים וכשרים ונכל מה שהיה ידם לאל. המיבול לישדאל. היו לטוננו שהיה לגוים ידועה. גם היה לנו לישועה. וזה פתחון פה אלי. להרחיק חלונר. מעלי. ועוד כי עקר למודי. עם גוי כיהודי. אינו אלא ברקדוק לשון הקדש. וכללים אשר להם אחרש. ואם בזה לפני נקרא פסוק אחד במקרא. למה לא אבארהו ומה עשיתי הלא דבר הוא. ועוד אם לא אבארהו אנכי. הלא יבינתו בלאוהכו. מתבורי אשר תחת ים. שיבינס כל אדם. ובחס ימצאו מרגוע ופריים. ועדין מידי יום יום. אלי גוים ידרשון. וקרבת חלשון יבקשון. ונדרשתי לאשר שאלוני. ולמה בעבור זה תאשימוני. ותחזיקוני לנבוח. וכי בנפשי דברתי את הדבר הזה. וכך אם גם אני קבלתי. ופתחתי את פי ואכלתי. טוב דעת וטעם. צוף רבש אמרי נועם. אשר נטף מפייהם טפות טפו. ואכלתי התוך וורקתי הקליפו. ולא אכלתי התפל וריר חלמות. וטעמתי מעט דבש הזה הנני אמות. לכן קבלו נא חכמי מלי. ותכל תלונתכם מעלי. כי עיניכם ורואות.

והקדמה השלישית
 כי כחוס לכבי עשיתיו זאת וחלילה לי להתיר האסור והדבר הזה
 ללפ מסור ורחמנא לבא בעי והנה כדקאי קאי ו
 ועתה פני אמית אל ההקדמה הסלימית י

אחר

הדברים והאמת האלה ארחיב הדבור בהלצה
 ללמד על הכלל כלו יצא וקודם כל אבאר מהו

במדבר
 לא ה' מו

ענין מסורת ומאחה לשון הוא ואמת כי הלשון הזה לא נמצא
 בכל המקרא רק בפרשת מסות שתי פעמי' וימסרו למסור ופרש
 בו הרדק שהוא ענין נתינה בכל לב ודחשומה ברשות אחר וכי עוד
 ותרגום ויתנהו ואלהינו ומסריה וכי עיין בפרש מסר ואום אניכי
 לשון נתינה אינו מתורגם בלשון מסירה רק כשהוא סמוך אצל
 לשון ביד כמו ויתנהו ואלהינו בידינו אתן בידך ודומיה' והכלל
 כי לשון מסיר נופל על דבר שיתן או יפקיד אדם ביד אחר שידחוקנו
 ברשותו כרצונו כאלו הוא שלו וכן בענין הלמוד וההגדה שילמד
 אדם או יגיד לתברו איחא סוד או ענין שקודם זה לא ידעוהו נופל בו
 לשון מסירה כמו שאמרו במשנה משה קבל תורה מסיני ומסרה
 ליהושע וכי וכן ענין המסורת הזאת לפי שנמסרה לחכמים איש
 מפי איש עד עזרה וסיעתו ומהם לחכמי טבריא אשר כתבוהו וקראו
 לה מסרה וגם אני בזה הספר אמסור כללים להבין אמרי בינה
 בדברים הסתומים במסרה גדולה וקטנה לכן ראיתי לקרא לוספר
 מסורת המסור ושם זה נאה לו והוא נאה לשמו ועתה אבאר מהותה
 ואיכותה ותועלתה ומי שחבר אותה יחיד או רבים ומי שהמציאה
 הנקודות והטעמי' ומתי הושמו עם האותיות ואכתוב דעת הראשונים
 והאחרונים ואחזה דעי אף אני ואחרי כן אורה אתכם כי ה' הטובה
 עלי את הדרך אשר הלכו בעלי המסורת ואת המעשה אשר עשו
 ומה היתה עקר כוונתם ועל מה דברו ועל מה לא הקפידו לדבר ו

כחמיה ה'

ואתחיל ואומר הנה דעת רוב האנשים שעזרה הסופר וסיעתו
 שהם אנשי כה' עשו המסורת והנקוד והטעמים על כל
 המקרא ומביאים ראיה מסה שדרשו רזל בגורים ויקראו בספר
 בתורת אלהים זה מקרא מפורש זה תרגום ושום שכל אלו
 הפסוקים ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים ואמרו ליה אלו מסורת:
 עכל והנה לפי פשוטו של מקרא אין הפסוק מדבר מעזרה רק הוא

שב על המקל של מעלה הימנו וישוע ובמי ושרביה וגו' עד ויהלום
מבנים את העם לתורה ועליהם הוא אומר ויקרא בספר תורה
אלהים וגומר ולא על עזרה אך יש לישב המדרש הזה על דרך
פשט הכתוב ככה ויקרא בסת' אלהים זה מקרא ר'ל שאלה האנשים
קראו הפסוק בראשונה בלשון עברי ואחכ מפורש זה תרגום פי
שחיו מתרגמי לחם הפסוק בלשון ארמי לפי שאותו לשון היו מביני
הכל ושום שכל אלו הפסוקים רל שהיו מפסיקי בין פסוק לפסוק
כמו שחיתת קבלת בידם ממרעהו כמו שאמר רזל במסכ' מגלה
וזל כל פסוק שלא פסקה ליה משה לא פסקין ליה והמפרשין
הפסוק על עזרה חושבים כי ושם הוא לשון יחיד ולא ידעו כי הוא
מקור ותרי הוא כמו וישמו בעבור מלת ויקראו שלפניו ומלת
ויבינו של אחריו כי כן המקור מכואר בכל מקום בלשון יחיד או
רבים נוכח או נסתר זכר או נקבה לפי הפעלים הסמוכים לפניו או
לאחריו ואין כאן מקו' להאריך וסח שאמרו ויבינו במקור זה פסוק
טעמים ר'ל כשהיו קוראין להן עשו הפסוק באמצע הפסוק לפי
כוונת הענין כמו שהיה קורא מרעה לזקנ' והמשל כשהיה קורא
להם הלא היתה בעבר הירדן איתרי חיה מפטיק מעט במלת איתרי
ואתרי כן קראו דרך מבא השמש כמו שפירשי עט וזל קראו לזה
פיסוק טעמים לפי שהפסק נתן טוב טעם ודעת להבנות הפסוק
לא שהיו להם הטעמים אשר בידינו היום כי עדין לא נעשו כמו
שאוכח אחכ ולמאן דאמר אלו הסורות פ' שהיו קוראים להם
כל המלות כמו שהיתה מסורת בידם ממרעה כגון קריין וכתבן
כמו שיתבאר אחכ ואין לחבין כלל שהיו קוראין להם הסורות
על פה או שהם כתבו הסורות על התורה כש על כל המקרא
כמו שהיא בידינו היום כי בלי ספק עזרה לא כתב דבר רק בתורת
משה לבר כי כן כתיב הוא עזרה ספר מהיר בתורת משה אשר
נתן יי אלהי ישראל ופסוק אחר אומר עזרה הכיין הסופר דברי
מצות יי ותקיו וכן נקרא בלשון ארמי ספר דתא דאלה שמיא
ולפי זה קשה לי מאד מהו שכתב עזרה בתורת כי לא ימנע
מחלוקה אם נמצאה בידו סת' והוא כתב כן אחרת ולא הוסיף
ולא גרע אך לא היה אלא כסופר המעתיק ספר מספר אחר ומד
מעלה היתה זאת לו והלא כל כופר הרוש יכול לעשות כן ואין
להאמין

דבריו

עזרה ז

החקירה השלישית

טו

להאמין שלא היה בכל ישראל סופר אחר כי אם הוא לבדו ואם נאמר שהטעם שהיתה לפניו לא היתה כתובה כהקוננה בכלאים וחסדים ובפרשיות פתוחות וסתומות ואותיות גדולות וקטנות וכדומה לזה והוא כתב אחת כתקונה גם זה קשה להאמין שלא נמצאת סת כשרה בכל ישראל ובאמת כמה שנים הוקטה לי זה ואמר אל החכמים ואין כגיד ליוכן קטה לי בענין קרי וכתיב זה לפי דעת רוב האחרונים שהקרי והכתיב נמצאים כן כי בגלות ראשונה אבדו רוב הספרים ונטל טלו והמעטים הנמצאים השיגם הטל טל ויודעי הכתב כתו ועזרה וכיעתו החזירו העטרת ליושנה ותקנו הספרי הזם וכאשר מצאו מחלוקת בכפרים הלכו בהם אחר הרוכ לפי דעתם ובמקום שלא השיגה דעתם על הברור כתבו האחד מבפנים והאחר בחוץ או כתבו האחד ולא נקדוהו וכי עיין בהקדמת הדרך ביהושע והאפודי בפרק ז' מספרו והאבר בניאל השיג עליה בהקדמתו לספר ירמיהו האריך לשון השב לתקן עוותם ותקנתו היא קלקלתו כירוב דבריו לאלרצון ובטלין ומבוטלין ולכן אין לי להאריך בם אך אענה חלקי אף אני ואשיב על דברי האנשים המכרים ואומר אם כדבריהם בן הוא רל שהקרי והכתיב בעבור הספקות הנל מה יאמרו על הקרי והכתיב הנמצאי בספרי הגולח שהם חגי זכריה מלאכי דניאל ועזרה כתב ספרו ודה וסרדכי כתב הסגלה וחלא הם עצמם היו מאנשי כה והמטל בספר עזרה כתיב ולא אנהנו זוכרים והם כתבו בחוץ ולו קרי ביו אם עשו זה בעבור הספק שלא ידעו אם הוא לא אלו יש להקשו והלא עזרה היה שם עמהם וכי לא ידע הוא אם כתב ולא באלף אלו ביו וכך בשאר קרי וכתיב שבספריהם ואין לומר שאתרימות המתברים ההם כתבו שירי כנסת הגדולה הקרי מפני הספק שהרי לא היה להם טל טל ולא אבדו הספרי בשנים מועטות הן כי לא ומשך זמן אנשי כה רק קרוב לט שנה כרסוכב בסוד עולם ובקבלת הראבד ועוד אם היה הקרי והכתיב בעבור הספק הנל היתה ראוי שיבאו הספקות על דרך המקרה כפי מחלוקת הספרים וההבדל שנפל בהם אחרת הנח ואחרת הנח זער שם וש לא על מלח אחת הרבה פעמים כגון כב פעמים נערה בתורת כתיבין נער וקריין נערה וכן ז' כתיבין עפולים וקריין סתורים

עזרה ל

והקדמת השלישית

ובן ח כתיבים עניו וקריין עניוים וכל הפך ודומה לאלה רבים איך
 נפל הספק על כל נערה ועל כל עפולים וענינים ויותר קטה לי
 מה שאמרו בפרק הנל ואל אמר רבי יצחק קריין ולא כתבן וכתבן
 ולא קריין הלכה למשה מסיני קריין ולא כתבן פרת דבלכתו איש
 דכאשר ישאל וכו' כתבן ולא קריין נא דסלח אל ידרוך ידרוך
 הדרוך ידרוך השני כתיב ולא קריי וכו' ומייתן שומע לי ויביני איך
 יתבן לומר בחן ה' ואלה כל אותם שהביא אין אחד מהן בתורה
 ואפילו אותם שהוסיפו עליהן בעלי המסורת כי רבי יצחק לא
 הביא רק הבעלי המסורת הביאו ה' וכן דקריין ולא כתבן ר' יצחק
 הביא ה' והם הביאו י' ומכל אלה ואלה אין גם אחד מהן בתורה
 וא"כ איך יאמר הש"ה ה' מ' שלא היה ולא נכרא עדיין ולא די לנו
 לצרף זאת עד שכתבו קצת האחרוני כל קרוי וכתוב שבכל המקרא
 ה' מ' ומהיכן למדו לומר כן והלא רבי יצחק לא אמר רק על קריין
 ולא כתבן וכתבן ולא קריין שהוא הסך הקטן שבכל ז' הסינין כמו
 שאבאר בלוחות שניות במאמר א' אך אם קבלת ה' היא שאלה הם
 לבסוף ה' מ' אקבלהו כי הם אמת ודבריהם אמת ולולי זה הייתי
 אומר שלבד הקרי וכתוב שבתורה הם ה' מ' ואנשי כנסת הגדולה
 שהם תגי זכריה מלאכי וניאל חגיה מישראל ועזרי' עזרה נחמיה
 סרדכי ורובבל ועוד נלוו עליהם חכמים מהתרשומה מסג' ע' ה'
 השלמת מאה ועשרים איש כתבום על פי הקבלה שהיתה בידם
 שמשו רבינו ע"ה לא קרא המלה ההיא ככתיבתה לסוד אחד מן
 הסודות הידוע להם שמרעה מסר ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים
 לנביאים וכו' וכתבוהו בחוף כקריאתה ועזרה היה הסופר וזהו מה
 שכתב הוא בתורת משה וכן עשו גם כן בנביאים וכתובים בכל
 המלות שתיתת קבלה בידם מפי הנביאים וחכמי הדורות איש מפי
 איש שלא יהיו נקראין ככתיבתן אבל בספרי הגולה לא היו צריכו
 לקבלה כי המתברים עצמם היו שם עמהם וכשמצאו מלה אחת
 שנראה להם שהיא זרה כפי כוונת הענין ופשט הכתוב אמר להן
 המחבר הטעם למד כתב כן בורותה אז כתבו המלה בחוף
 כקריאתה ובה יהיה מיושב מה שהקשיתי לעיל על ולא אנתנו
 זובחים כי הו"א אמר הטעם למד כתב כן וכן כשקראו בספר
 תגי וארצה בו ואכבר אמר להם תגי אל תקראו ואכבר אלא

סמואל ה'
 מלכיס ה' ירמיה מ'

חגי א'

ואכבר

החקדמה הטליטח

יז

מאכך כאלו היחידה הא כתובה בסוף ואמר להן הטעם מפני ה
דברים שהיו במקדש ראשון ולא במקדש שני כתבתיו כן אז כתבו
בתוך ואכבדה קרי וכן עשו בכל האחרים שבכפרי הגולה והכלל
כי אנשי כנסת הגדולה עשו הקרי שבתורה על פי הקבלה ממרעה
ושבנביאים וכתובים ע"פ הקבלה מגביאים ותכמי הדורות ושבספרי
הגולה ע"פ המחברים עצמם ולא בעבור הספקות כאשר חשבו
רבים והנה כאשר נתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמת על כל
אשר נעשה בענין קרי וכתוב עוד זה מצאתי שלא נמצא קרי וכתוב
על ענין חסר וסלא לעולם ר"ל שלא נמצאת מלה בכל המקרא
שהכתוב הוא מלא והקרי הוא חסר אול הפך והטעם לפי שלא
תשתנה הוראת המלה בעבור חסר ומלא לעולם ועוד זה מצאתי
הכר נא ודע לך שלא נמצא קרי וכתוב על ענין הנקודות והטעמים
לעולם ר"ל שלא נמצאת מלה שהכתוב נקוד באופן אחד והקרי
באופן אחר וכן לא יבא קרי וכתוב על דגש ורפי ולא על סלעיל
וסלרע ולא על יסין ושמאל ולא על כפיק אולא ספיק וכן לא על
אחד מהטעמים המפסיקים או בלתי מפסיקים והטעם לפי שלא
היחה מחלוקת בכל ישראל בקריאת המלות כי הכל היו קוראין
בתורה צלי נקוד כמו שקבלו מהנביאים והנקודות שנעשו אהב
הם אותות וסימנים לתכונות ולהברות ההם על כן לא שייך בהן
קרי וכתוב וכן החלופי והפלוגות שבין מדינחאי למערבאי אין
גם אחד מהן בנקודות וטעמי ומדינחאי הם בני בבל ומערבאי הם
בני ארץ ישראל אשר מהם אנחנו בכל הארצות האלו לפיכך
אנחנו סומכין על קריאתם והלכה כמותם והחלופין שביניהם
הם בתיבות ואותיות ובכתוב ובקרי ובמלא ובחסר ולא בנקודות
וטעמים וחראיות כי נכתבו החלופי האלה קודם שהוסרו הנקודות
והטעמים אבל הפלוגות דבין בן אשר ובין בן נפתלי שאינן
אלא בנקודות וטעמים אין ספק שנכתבו אחר שהוסרו הנקודות
והטעמים וזה קל להבין והנה שני האנשים האלה היו שני ראשי
ישיבות במסורת שם האחד יעקב בן נפתלי ושם השני אהרן בן
אשר וכתב הרמב"ם ז"ל בספר אהבה פרק ה' ז"ל וספר שסמכנו
עליו ברברים אלו הוא ספר הידוע במצרים שהוא כולל כ"ד ספרים

שהיה בירושלים מכמה שנים להגיה ממנו הספרים ועליו היה חכל
 סומכין לפי שהגיהו בן אשר ודקדק בו שנים הרבה והגיהו פעמים
 רבות כמו שהעתיקו ועליו סמכתי בספר חזרה שכתבתי בהלכותי
 וכן אנתנו סומכין על קריאתו בכל הארצות האלה ואנשי
 מורה סומכין על קריאתו בן נפתלי והפלוגתו שביניהן בפעמי אינן
 אלא בטעמים הקטנים כגון מתג ומקף ומונת ובפשטא אחד וב
 פשטין וכל זה יהיה מבואר היטב בספר סוב טעם אשר יעזתי
 חבורו בעה גם הפלוגות שביניהן בנקודות אינן אלא בחולם
 ובקמץ חטוף ובקמץ גרל ופתח ובשווא ובחטף פתח וכן
 ברגשין ורפין ומלעיל ומלרעו והכלל העולה מברי שלא נמצא
 קרי וכתוב על ענין חסר ומלא ולא על אחד מהטעמי והנקודות
 לעולם לכן באתי כמוהו ובמזכיר לכל תקורה בספרי העשרים
 וארבעה הגדולים עם הקטנים הנרפסים פה וזניזא בשנת רעת
 שאל ישעיה אל דברי שקר מהמלוח הגדפסורה בגליון ברמור
 קרי וכתוב חס ומל מעיל ומלרע ובטני הנקודות זחטעמים או
 מאת מכל אשר לא תעשורה כאשר בתבתי לעיל בי הסנת
 אותם לא ידע בין ימינו לשמאלו כי לא היה יחוד ולא ידע מענין
 חססורת דבר ולא עשה זה אלא מפני שמצא לפעמים הלופן
 בספרים שהיו לפניו ולא ידע אותה וכשר הזה או זה לבן כתב אחד
 בחוץ ואחד בפנים ולפעם חנית האמת בפני והשקר בחוץ ולפעם
 לאפך והיה ממטש כעור באפלה לכן אין לשים עליהם לב כיתות
 המת והנה טרם אבילח להסר מענין הקרו והכתוב שמעתי
 ועתה דע לך כי כאשר הפצתי לרעה מנין כל קריין וכתבן
 שבכל המקרא העברתי על ידי מנה לא אחת ולא שתיים ומצאתי
 מנינם תחמה ונתתי בהן סמן קריין וכתבן מהן סרה בתורה
 וחנר בכיאים ושכט בכתובים ויש לתפוח למד לא נמצא
 בתורה רק סה קרי וכתוב אשר מהן כב וכתובי נעו וקרי נערה
 וספר יושע שהוא רק בעשיריז בבמורה חתורה ונמצא בו לב
 וספר שמאל שהוא כמעט הרביעית מן התור ונמצא בו קלף
 הלא תראה כי רוב הזוגין וחשיטין ואלפא ביתן מן קריין וכתבן
 שבמסרח הגדולה אין גם אחד מהן בתורה והמשל סב מלין

תוקדמה השלישית

יט

דמוקדמן ומאותרין ויב מלין החסרין ויו בראש התיבוח וקריון ויא
 מלין בהפך . ויה חסרו ויו בסופ' תיבוחא וקריון . ויא מלין בהפך .
 וכל חסרו הא בסוף התיבוח וקריון וכ' מלין בהפך ואלפא ביתן סן
 על מלין דכתיבי יוד באמצע תיבוחא וקריון ויו ואלפא ביתא סן ע'
 מלין בהפך . אין גם אחד מהן בתורה . וכן החלופין שבין מרינחאי
 למערבאי אין חלוף אחד מהן בתורה . ועל כל פנים טעם יש
 בדבר . ואנכי לא ידעתי . וכאן נשלם חפצי מה שראיתיל באר בענין
 קריון וכתיב . ולתרה אדבר מעט מענין המלא' והחסר' ואתחיל
 ואומר כי המלות שנכתבו חסרים או מלאים נראה כי לא חדשו
 אנשי כנסת הגדולה כהן דבר מדעתם . רק עזרת כתבם בתורה .
 כאשר מצאם בסופס'ת אשר הועתק מספר תורת משה אשר
 קבל' מסיני שגנו ירמיה הנביא לפי דעת האומרים ככה ולא הוסיף
 ולא גרע וכן החסרים והמלא' שבנביאי' ובכתובי' אם נמצאו בידם
 גופי הספרי אשר כתבו המתבר' עצמם כגון ספר ישעיה שכתב
 הוא בעצמו וכן החל' שכתב חזקוני ומשלי שכתב שלמה וכן כל' או
 מקצתן אשר נמצאו בידם לא היו צריכים לקבלה אלא הניחום
 כמו שמצאם במקום מלא מלא ובמקום חסר חסר . אבל אם לא
 נמצאו כמו שהיו קרוב לודאי הלכו אחר רוב החעתקות הנמצאו
 אחר הנח ואחת הנה . כי לא חיו הכ' ספרים מחוברים יחד והם
 חברים ועשו מהם ג' חלקים תורה נביאים וכתובים וסדרים נביאי'
 וכתובים זה אחר זה שלא בסדר שסדרים ר'ל בגבא בתרא . והיו
 סדרן של ר'ל . סדרן של נביאים יחושע שופטים שמואל מלכים
 ירמיה ישעיה ויחזקאל . תרי עשר וסדרן של כתובי' רות תהלים איוב
 משלי קהלת שיר השירים קינות אסתר ר'ה ומתנים טעמי' וספרות
 נכונות על סדרן זה ואין כאן מקום . ובעלי' המסורת סדרו נביאי'
 בסדר הזה רק שהקרימו ישעיה לפני ירמיה ויחזקאל לפי שזמנו
 היה קודם זמנם וכן נמצא סדרן בכל ספרי' המובהקים
 אבל בספרי' האשכנזים והצרפתים הם סדרים בסדר של ר'ל אכן
 בכתובים שנו בעלי' המסרה סדרן של ר'ל וזהו ר'ה תהלים איוב
 משלי רות שיר השירים קהלת קינות אסתר דניאל עזרה . וכן
 בספרי' הספרדים . אבל בספרי' האשכנזים סדרן ככה תהלים

ההקדמה השלישית

כ

משלי איוב ומש מגלות דניאל עזרה דת ויה המגלות נחגג לכתוב
 סדרן לפי הסדר שקוראין אותן בבית הכנסת בזמנם והיו שיש
 רות קניות קהלת אחר ועתה הגעתי עד המקום אשר אמרתי
 בחתלת ההקדמה הזאת לתוות דעי אף אני בענין הנקודות והטעמים
 ואערוך מלחמה נגד האומרים שנתנו בסתי ואודיע מי יסדם ומתי
 הוסדו והושמו עם האותיות ומי שיוכיחני בהוכחה ברורה שדעתי
 זאת נגד דעת רז"ל יבוטל דעתי מפני דעתו אבל עד הנה לא מצאתי
 ולא ראיתי ולא שמעתי דבר ראיה או ספק שראוי לסמוך עליו
 שהנקודות והטעמים נתנו בסתי והנני אכתוב כל מה שמצאתי
 כתוב על ככה בקצת דברי האחרונים אך לא בדברי רז"ל כתב
 הרד"ק במכלול כאשר מביא מאמר רז"ל שצריך ליתן הוזה בין
 הדברים זול הנה בכל לבך נקוד בקסץ מפני המקף ואם יקרא
 אותו בלא מקף יהיה נקוד בתולם חח לא אמרו רז"ל לחלוק
 את התנועות כאשר נתנו למשה בסתי עכל והנה יש לגמגם
 בדבר הזה באשר דבריו אלה סותרים מה שאמר כבר בבנין
 נפעל מהשלמים זול ומתקני הנקוד שמו הפרש בין יחעבר
 והביטוי היחיד כי קראתם אותן ונקוד עין הפעל בעבר בפתח
 נפקד והביטוי בקמץ נפקד עכל בקצור הרי שמע מדבריו אלה
 כי גם הוא סובר שהיו אנשים אשר תקנו הנקוד רל וכו' וכ
 אך מה שאומר כאן כאשר נתנו למשה בסתי אין רצונו לוס צורח
 הניקוד רק חמשה הקולות הנודלות וחמש הקטנות לכך אומר
 לחלוק התנועות איתי אסר הנקודות גם מה שאומר באשר נתנו
 וגו' ואינו אומר אשר נתנו יש להבין דבריו כאשר בתבתי זול
 אוכל להארין וכתב בעל ספר הסמדר ושמו לוי בר יוסף בחתלת
 ספרו זול ואם יאמר האומר מאין טיע כי מפי הגבורה אמר הנקוד
 והטעמים ושיב המשוב מקרא מלא הוא דכתוב וכחבר על
 האנשים ארז כל דברי התורה הזאת באר הטיב ואילו הנקוד
 והטעמים שמבארין התיבות אין אדם יכול להבין ביאורים כגון
 שלמה שלמה שלמה שלמה שלמה עכל ראו נא אם זאת ראית
 טובה לסמוך עליה ועוד מצאתי בספר אחר נראה לי שהוא הספר
 הנקרא הוריית הקורא ולא ידעתי מי הוא המתבר זול ויש סך

דברי כו

ההקדמה השלישית

כ א

הנקדנים אשר לא עלה בידם אכתת הנקוד מקטין ואמרים למת
לא נעטה ב' זרקות במלה אחת כמו שנעטרה ב' פשטין ואלו ידעו
שאין בעולם אלא זרקה אחת ולא הראו לו למרעה אלא זרקה
אחת זאת ריו כגול לאהקשו על זה עכל והנה כל זה הכל ושקר
כי נמצאו ב' זרקאו לרוב כמו שאבאר בספר טוב טעם בתמונת
הזרקה ועוד מצאתי כמה שנרפס פה סביב הכסר גדולה ואמרו
שהוא ספר השמשוני ואני אומר שהוא של רבי משה הנקוד כמו
שיתבאר בשער שבני לזרות וזל אמת הוא שהנקוד נתן מסיני אלא
ששכתותו עד שבא עזרה וגלהו עכל ובאמת איני מבין זה האמת
אך אמת הוא שאין בו ספק שזאת התורה אשר שם כשה לפני בני
ישראל היה ספר פשוט בלי נקוד וכלי טעמים וכלי סמני סופי
פסוקים כאשר אנתנו רואים היום ולפידעת בעלי הקבלה כל
התורה היא כפסוק אחד ויא תיבא אחת ויוצאין מהן שמות של
הקבה כמו שכתב הרמבן זל בפתיחתו לפירוש התורה ע"ש ואני
אוסאם אמת הוא שהנקוד נתן מסיני לא ימנע מהחלוקה אם נאמר
שהקבה הראה למרעה צורת הנקודות והטעמים של אש לאמר
כזה ראה הוא קמץ וכזה הוא פתח וכזה הוא צרי וכזה הוא
סגול וכזה הוא זרקה וכזה הוא פור וכן כלם ומרעה הראת
תמונתם לישראל ולא שם אותם עם התיבות אכ מה תועלת היתח
להם לישראל בראיה זו ואם נאמר ששם אותם עם התיבות צריבו
אנתנו לומר שכתב להם ספר זולת ספר התורה כעין החומשים
שלנו עם הנקודות והטעמים וקרא בו עמהם עד שידעו אותם
ואתכ כל מי שרצה העתיק לו חומש אחר כמהו ואסכן איך שייך
בהן שכתהאם לא נאמר שאבדו הספרים ההם כלם וזר רחוק
להאמין ואפילו לפי מדרש חכמים שדרשו על פסוק ויקראו
בספר תורת אלהים כמו שכתבתי לעיל לא זכרו בו הנקוד כלל
וכן דעת ר' אברהם אע בספר צחות וזל יש מפרשים רבים מטעים
את המפסיק ולא דברו נכונה ומהם רבי משה הכהן וכז עה ואני
אחמה מזה תמהון גדול איך טעה המפסיק ואף כי אם הוא עזרה
הסופר והכלל כי המפסיק לא היה אחריו חכם כמוהו כי הנה
ראינו בכל המקרא לא הפסיק אלא במקום הראוי עכל ופיה המפסיק

מי ששם חפסקת הטעמים וחסיה אני עליו איך כנחו כאן בלשון
 יחיד ואין ספק כי חיו אנשים רבים כמו שאוכיח אה"כ וכן כנת אותם
 בעצמו בספר מאזנים בלשון רבים והנה כאן מוכן סדבריו שאין
 דעתו שהטעמים נתנו מסיני וכן מצאתי בספר אחד הנקרא צח
 שפתים וזל יש לנו לדעת כי הנקוד נתן בסיני ולא שנקדו הלוחות
 אך כאשר דבר הקבה לשון הקדש הבינו השומעים כל התנועות
 והקולות הקטנות והגדולות כאשר נכון הדבר במוצא פה החוק
 הוא הרפה כך יש להכיר מפי הקורא בין אה קמץ לאח פתח ובין
 אי צרי לאי סגול ובין או הולם לא תך ובין או בוז לא בלי ויז ובין
 אי ביוד לא בלי יוד ע"ל ו גם כתב החכם בעל ספר הכותר
 במאמר ג מספרו חל אמר החבר בלי ספק שהיה שמור בלבבות
 בפתחה והקמץ והשבר והשכא והטעמים וכו' עד ושמו הז' מלכים
 והטעמי אותות לתכונות ההם אשר העתיקום בקבלה ממלכה ומה
 תחשוב על אשר תקנו המקרא בפסוקי תחלה ואה"כ בנקוד ואח"כ
 בטעמים ואה"כ במסורת עם שמירת המלה והחסר עד אשר מנו
 אותיותיה ע"ל הרי שאין דעתו שמשנה כתבם רק שהיה שמור
 בלבבות איך קרא משה ר"ל איך שקרא הפרש בין קמץ לפתח ובין
 צרי לסגול ודמיהן ומיתו שפירש לנו החכם על מי שבחבנו
 של ושמם אם על אנשי כנסת הגדולה או על בעלי המסורת ועל
 דעתי שהוא שב על בעלי המסורת והנה לך דעתי בענין הזה
 אחר שבהנקודות והטעמים לא היו קודם עזרה ולא בוסן עזרת
 ולא אתר עזרה עד אשר חתירת התלמוד ויש לי להוכיח זאת
 בראיות ברורות ונכונות הראיה הראשונה כי לא נמצא בכל דברי
 רז"ל בתלמוד ובתגרות וסדרשות לא זכר ולא רמז משום נקודה
 או טעם לעולם כי איך אפשר אם היו להם הנקודות והטעמים שלא
 היו זוכרים פעם אחת קמץ או פתח או סגול או צרי וכן פטטה
 ורגא תביר ודמיהן ואל תשיבני ממה שאמרו על קצת המלות
 אל תקרי כך אלא כך כמו וכל בנך למוי יי אל תקרי בנך אלא
 בנך אל תקרי ושמך ורך אלה ושמך דרך ובן מרת שאמרו יש אם
 למקרא ויש אם למסורת כילפי דעתי כל אלה לוי לישועה שלא
 היה להם הנקוד אלא היו רגילין לקרא כך בלי נקוד לפיכך אכרו

יסעי נד
 תלים נ

אל תקרי כך אלא כך כי אם היה הנקוד מסיני והיתה הסלה נקודת
 כך חלילה להם וס' לומר אל תקרי כך והמשכיל יבין ושכיל
 כי כן הוא ועוד ראייה אחרת תגולה היא אלי מה שאמרו רז"ל בבבא
 בתרא כי יואב הרג את רבו על שעשה מלאכת יי רסיה והקרא
 לו תמחה אה זכר עמלק היש להאמין שאם היה להם הגקודו והיה רמז כ"ה
 נקוד זכר ב"ו נקודות שהיה קורא זכר בב' קסצין אין זאת חי אני לפי
 רעתי ועוד ראייה סמה שנמצא בפרק קכא ודגיגה על פסוק ויעלו
 עולות ויזבחו וזבחים וגו' מר זוטרא אמ' לפיסוק טעמים וכו' גם מסם
 ראייה שלא היו להם טעמים עיין מה שפירשנו שם ועוד אחרת כי
 השמות מן הנקודות והטעמים רובן אינן לשון עברירק לשון ארמי
 ובבלי כגון צרי וסגול חולם מלא פום וכן מפיק דגש דרגא תביר
 ודומיהן ואם אמת הוא שנתנו מסיני מה ענין לשון ארמי אצל הר
 סיני והלא כל המצוות נאמרו מסיני בלשון עברי לכן אומר אני
 כי ברור לי שהנקוד לא היה ולא נברא בימי חכמי התלמוד וכ"ש
 בימי אנשי כנסת הגדולה כי לא היו צריכי להם כי היו בקיאים
 לקרא בלי נקוד וטעמים וקראו במקום העמדת הענין בהפסקת
 ובמקום סמיכת הענין בהתמדת הדבור כאשר שמעו וקבלו מפי
 הנביאים כמו שאמרו רז"ל ונביאים מכרוהו לאגשי כ"ה וחכמים שהיו
 בימיהם כגון סנהוריי גדולה וקטנה וגם הכהנים הנגשים אל ה'
 קבלו מהם דור אחד דור עד שמכת ההרגל ידעו לקרא בלי נקוד
 וטעמים ורבים ישאלו איך היה אפשר קודם שנמצאו הנקודות
 ללמד לנער הקריאה הנכונה מתוך ספר שאינו נקוד חו אינת
 שאלה כי לשון הקדש היה הלשון שדברו בו כלם נער וזקן טף
 ונשים כי לא היה להם לשון אחרת עד שגלו מעל ארמתם ובאשר
 נער אחר למד עד שהכיר האותיות חיד רבו קורא עמו מתוך
 חספר פסוק אחד באו ג' פעמים עד שהיה שגור בפיו ולפי שהנעד
 היה בקי בלשון ההוא היה נקל לו לזכור המלו שקרא ובכל מקום
 שמצאם קראם בלי משגה וכדי להבינך זה יותר אֶתוך שמע לי וזה
 חזיתי ואספרת בזהותי ברומי ראיתי והנה שלשה אנשים בלואים
 באו ממדינת פריסי ויאן אשר אפי"ויר ליאון העשירי שלה אחריו
 וחס היו יודעי ספר ולשון כשרים ולשונם ההמוני הוא לשון עברי

רמז כ"ה
 סמות כ"ר

אבל הלשון המיוחד להם שבו נכתבו כפריהם וכל האונגליה
 חנוצית הוא לתם בלשון הזרה והוא לשון כשרים הנקרא ג'כ
 ארמית או אשורי או כלראי או טורסאי או תרגום הרי ש
 שבע שמות נקראו לו ולכך שלח האפיפיור אתריה להגיה מספריה
 ספרי אונגלייו שלו הכתוב לשון לטין ואז ראיתי בידם ספר ח
 תהלים כתוב ארמית ומתורגם ארמית ר' שהיה כתוב באותיות
 ארמיות שמוצאם ומבטאם וצורתם קרובים מאד ללשון העברי
 וראיתי שקראו כאותו תהלים בלתינקוד ושאלתים לאמר היש
 לכם נקודות או אותות וסימנים המורים על התנועות ויאמרו לי
 לא אלא שאנחנו בקיאים בזח הלשון מנעורינו ועד עתה לכן יודע
 אנחנו לקרותו בלי נקוד עכל הרי שאפשר שמכת ההרגל ילמוד
 האדם לקרא בלי נקוד וכן היה גם לנו קודם שנחסרו הנקודות
 ונמשך זה עד זמן תחילת התלמוד שחזר שנת ג' אלפים תקקפט
 ליצירה שהיא שנת תלו אתר ורובן בירת שני ומאז והלאה דויה
 לשון הקדש הלוקח חסור עד זמן בעלי המסורת והם אנשי טבריא
 היא מעזייה והיו תכמים גדולים ובקיאים במקרא וצחי לשון מכל
 שאר היהודים אשר היו ברורות ההם ואתריהם לא קמו כמותם
 כאשר העיד עליהם ר' יונה המדקדק בדברו באותיות בגד כפת וזל
 הריש הדגושה והרפויה בקיאי בה אנשי טבריא ולא אנחנו כיום
 צחי הלשון מכל היהודים וכן ר' אברהם אע כתב בספר צחות וזל
 כן מנהג חכמי טבריא והם העקר כי מהם חיו אנשי המסורת ומהם
 קבלנו כל הנקוד אך זה לבר מצאתי כי בעלי המסורת לא קראו
 שמורת לנקודות רק לקמץ ולפתח ובכללם הצרי והסגול דהיינו
 שקראו לצרי גכ קמץ ולסגול גכ פתח וכשבאו המדקדקי הראשוני
 הבדילו מעט ביניהם בקריאת השמורת דהיינו שקראו לנקודות
 הזאת קמץ גדול ולזאת קמץ קטן ולזאת פתח גדול ולזאת פתח
 קטן אבל שאר הנקודות לא נזכרו בשם בכל המסורת גילית
 וקטנה רק קראו לחירק אי לחולם או ולשורק או ולקבוץ או
 ולשווא ולג חטפין קראו שמורת אחרות כאשר יתבאר בלוחות
 שניות במאמר ג והמשל באמרם במסורת כאמליון חר או חר או

יחזק' כח איוב לר' כמו האמור תאמר אליהם אני לית ותר האמור למלך בלעל
 ולא

ההקדמה הטליסית

כה

ולא אמרו תר חולם ותד שורק וכן כזו מלין דכתיבין אי וכל חד לית
 דכוותיה כגו' ללין לית יפיל לית ולא אמרו דכתיבין חירק והנוסחא
 שנמצא בהן חולם או חירק או שורק אינו מלשון בעלי הסמורת
 דק התחכמות הסיפור שכתב כן כדי להרא' שהוא הבין המסורת
 ולעתה אודיעך הטעם למה לא קראו להן שמות כמו שקראו לקמץ
 ולפתח יוזה לפי שהתנועות האחרות יש להן; סימן אותיות המסך
 דל הויו והיוד אז או אי והספיקו בשמו' האלו ולא קראו להן שמות
 אחרים אבל הקמץ והפתח שאין להן אות המסך הוצרכו לקרא
 להן שמות מיוחדין וכן הקמץ קטן ופהת קטן שאין להן אותיות
 המסך על הרוב כמו שבארתי בפ' שירה לפיכך קראו להן שמות
 מיוחדים שהן קמץ קטן ופתח קטן ואח"כ קמו מדרקקים אחרים ושנו
 את שמותן וקראו לקמץ קטן צרי ולפתח קטן סגול ולדעת אלה
 הסכים דעות כלן בשוה אבל שמות של שאר הנקודות לא הסכים
 עליהן דעות כלן בשוה יש שקורא לנקודות או חולם ויש שקורא
 לו מלא פום וכן קרא' לו רבינו שלמה יצחק כמו במלת יכסימו
 ופעלו לניצוצ' ע"ש ואנתנו האשכנזים קוראין לנקודת או מלא פום
 ולא ידעתי מאין הוציאנהו כיו"אן בכל ספרי המדרקקים והנקודנים
 שקראו לו כן אך קראו לו שורק ואנתנו קורין שורק לנקודת א'
 והמדרקקים קורין לו שלטה נקודות או גבוץ והעיקר שקראו לו
 קבוץ שפחים ויש קורין לו קבוץ פום ונקודות אי קראו לו חירק
 ויש שקורין לו שבר וכן קרא' לו רא"ע בהרבה מקומות וכתב שהוא
 נקרא כן בלשון ערבי והחכם הכוזרי קרא לחירק שבר גרוד ולצרי
 שבר קטן וברור לי כי החירק של תנועה קטנה דל שהוא בלי יוד
 הוא שקראו לו שבר ואותו שהוא עם היוד קראו חירק כחם

סמיות טו
יסעי כ

והנה

הארכתי עד הנדה ביותר עד שבארתי ובררתי
 שהנקודות והטעמים לא נתנו מסיני וגם אנשי
 כנסת הגדולה לא המציאום כלל ואינם אלא מעשי ידי בעלי המסור'
 שקמו אח"כ כמו שבארתי והכלל כי הם העמידו התורה והמקרא
 על עמדם וכלי ספק לולי באו כבר כלתה החררה ונעשית התורה
 כשתי תורות ולא היו שני ספרים בכל ספרי המקרא שהיו מסכימ'
 יחד כאשר קרה לשאר ספרי המתברים הלא תראה כמה שנויים

והלופים נמצאי בתרגו אנקלוס ואעפ שנעטה עליו ספר הנקרא
 מסורת התרגום על התורה אבל אינו הולך בדרך המסורת של
 המקרא במספר התיבות והאותיות ודומיהן רק הוא מנה קצת
 מלוח מיוחדת שהתרגום שנה לשונו במ . שלא כמנהג בשאר
 תבריהם כגון ידעתי יא דמתורגמין ידענא וכל שאר ידעיתו וכן
 שבו ג דמתורגמין או ריכו יעץ ב דמתרגמים אלן וכן הרבה כאלה
 ותמצאם בהקדמתי בספר השרשים אשר חברתי על כל התרגום
 דהיינו אנקלם על התורה ויונתן על נביאים ועקילוס על כתובים
 ויאשהווא תרגומו של רבי יוסף וטרם חולדו קראתי שם הספר
 והוא מתורגמן . אקוה לאל מזרח אוציא התבר הוא לאורת
 בדפוס ואראנו בטרם אמות אך המעשה אשר עשו בעלי המסורה
 הוא שהשתדלו בכל מאמצי כחם ולא נחו ולא שקטו עד שמנו כל
 הפסוקים והתיבות והאותיות מכל ספר וספר לפיכך קראו להם
 סופרים . חלא תראה שהגיע מהשתדלותם עד שידעו כי ויו דגוון
 חצי התורה באותיות דרש דרש משה חצי התורה בתיבות דרש
 מכאן ודרש מכאן . וישם עליו את החשן . חצי התורה בפסוקים
 וכן כל ספר וספר סן כר ספרי וכן מנו מספר לפסוקים לחיבות
 ולאותיות שככל פרשה ופרשה שכתורה ונתנו בהן סימנים כגון
 בראשית פסוקים קמו סימן אמצית . נת פסוקים קנג סימן בצלאל
 וכן בכל פרשה נתנו שם אדם לסימן והאותיות בפרשת בראשית
 אלף ותשע מאות ותמשת עשר סימן אץ טו והנה אף זרה צריך
 להודיעך איך א מודה על אלף וצוי הפשוטה מורה על חתק
 דע כי בעלי הקבלה ובעלי המסורת הכניסו ה אותיות הכפולות
 במנין האותיות והיו האותיות כלן כז במספר ונתלקים לז חלקים
 דהיינו ט אותיות לכל חלק חלק הראשון סן האלף עד הט הוא
 חלק האתרי השני סן היור עד הצרי חלק עשריות . וחלק השלישי
 חלק המאות והוא ק ר . ש . ת . י . י . נ . ין . ו . באופן זה יעלה
 מספר האותיות לחשבון האלף כי חתיו היא ר מאות וכף פשוטה
 חק ומס סתומה תר ונון פשוטה תש . וף פשוטה תח וצוי פשוטה
 חתק ולמנין אלף חוזר הדין לראש האלפא כית' וכותבין אלף
 במלואה ויש מי שאמר לכך נקראת אלף וכאשר יצטרף עמה מנון

ויקל יא
ויקל ט

ההקדמה השלישית

כז

אחד כותבין רק א לבר חהו מה שכתבתי למעלה אין שהווא אלף
 ו תשע מאות וכן פסוקים של ספר בראשית אלף וחמש מאות ושלש
 וארבעה סימן אך לר' וכן כספר הפסוקים של כל התורה כלו
 המשת אלפים ושמה מאות ומב ומספר אחיות של כל התורה
 ששים רבוא וארבעי וחמשה ועוד מצאנו שמנו מספר כל אותו אות
 של כל העטרים וארבעה ומצאו מספר האלפין מב אלפין שעז
 ומספר הבית לה אלפי ריח ומספ' הגימל כט אלפי תקלוז וכן כל
 אות ואות וכבר נעשה על זה חרוז ופה מתחיל אהל מכן בנינו כו
 וקבלתי כי ר' סעדיה גאון חבר אותו ונראין חדברים כי נמצאים בו
 מלות זרות וחמורות אשר לא מלשון מקרא המה וכמהם נמצאים
 בספר אמונות שחכר ואלוי אדפיסו בסוף ההכור הזה עם קצת
 פירוש כי קשה הבנתו בלי פרוש

הנני חוזר על הראשונות ואמר כי אתר המעשה אשר עשו בעלי
 המסורת אי אפשר שנפל או שיפול חלוף או שנוי בשום צד בכל
 ספרי המקרא ולא לחנם אמרו רזל מסורת סיג לתורה וכן דרשו
 על פסוק איש חרבו על ירכו ספר בלילות אלו המסורת יו
 והסגנים שלא תשתכח תורה בגלות והאמת כי בעלי המסורת
 היו למאות ולא לפים דור אתר דור כמה שנים ולא נודע לנו זמן
 התהלתם גם זמן חתימתם אך עור היום מי שיהפוך לקרב אל
 המלאכה ולעשות סמנים וכללים למצא חשבון ממלות או ענינים
 ממסורת הרשות בידו אך בתנאי שלא יוסיף ולא יגרע על מנת
 שתסכימו עליו הם אנשי כנסת הגדולה במלאי וחסרי ובקרי ובכתיב
 ובאותיות גדולות וקטנות פתוחות וסתומות בתורה וכדומה לאלת
 גם לא יכחיש דברי בעלי המסורת נענין הנקודו והשעמי וסכומי
 המלות שמנו הם ונתנו בהן סימנים והלא אנכי המתבר חדשתי
 כמה ענינים וכללים מעניני המסורת אשר לא נמצאו בדברי
 הקדמונים וכתבתים בספרי הגדול אשר עמלתי בו עשרים שנת
 ומעלה וקראתי שמו ספר הזכרונות אקוה לאל ית בסורה יצא
 משפטו לאורה כאשר נתחיו להדפיסו בעיד הגדולה פארתי אשר
 במלכות צרפת והנה דע לך כי המסרה הגדולה הנמצאה כמעט
 אין לה קץ והאמת ששערתני אני שאם היו כל דברי המסר הגדולה

סיר נ

אשר ראיתי אני בימי כלם כתובים וקטורים יחד על ספר ירכת
 כמותו ככסורה כל העשרים וארבע. וכבר כתבתי בחקירותי
 החרוזיות כי לא נמצא ספר מחובר ממנה רק ספר אכלה ואכלת
 הנקרא כן בעבור התחלתו גם כל המסורת הנרפסת פה ווינסיות
 בעשרים וארבע הגדול רובו אינו אלא מספר החוצאי והלדק אל
 הזכירו בשרש קרב עש וגם מה שנמצא כחוב בגליונות הספרים
 אינו אלא קצור מהמסרה הגדולה כי ודאי בעליה מסורת לא כתבו
 דבריהם סביב הגליונות כי קצר המצע מהשתרע והיריעה קטנה
 מהכל ארת כל דבריהם: אך כתבו דבריהם קונטרס קונטרס
 ולמדום ברבים ונתפשטו ההעתקות תהם הנה והנה והסופרים
 כוחבי ספרי המקרא לקטו מהם איש כל הישר בעיניו וכתבום
 סביב הגליונות למעלה ולמטה ושהארץ ויש קצר לפי גדול כרף
 הספר וקטנותו כמו שכתבתי בהקדמה החרוזית עש אך בגליונות
 שבעדדי הספרים ובין העמודים כתבו הרמזים והסימנים וסכום
 המלות והענינים בקצור מופלג בראשי חבורת ובנוטריקון וחוצאי
 הנקרא מסרה קטנה כאשר יתבאר בשער שברי לחורז ועל כל
 מלה אשר נמסר עליה איזה דבר עשו עגול אחד למעלה באמצע
 המלה שבפנים לחורזת על מה שנמסר עליה בחוץ כגון ויבדל
 הנמצא פעמים במקרא העגול מורה על ג' הנרשם בחוץ וכן מלה
 הנמצאה רק פעם אחת עשו עליה עגול לחורזת על מרש שנרשם
 עליה בגליון לית אל כמו שיחבאר בשע' הזוכשעגול אחד עומר
 בין שתי מלות מה שנמסר בחוץ עומר על ג' המלות הסמוכו כגון
 בראי אלהים ג' דסמיכי פנימהום בדסמיכי רות אלהים ה' דסמיכי
 ובנוסחאות הכרויקורת לא כתיב דסמיכי כי יספיק זולתו כאשר
 יתבאר בלוחות שניות במאמר ר'וכשיסמכו ג' או ד' או ה' מלות יחד
 ונמסר עליהן איזה דבר עשו עגול בין כל ב' מלות וב' מלות כגון
 את השמים ואת הארץ יג' וכן יודבר יי אל משה ואל אהרן יט'
 ולפעמי עשו על מלה אחת ב' עגולים לחורזת על ב' עניני הנרשם
 בחוץ כגון מחשו לוי והוא תר מן ה' מלין דחברי אלף בחורזת יט'
 העגול האחד מורה על הג' והשני מורה על ה' מלין דחברי א' ודע
 כאשר הביאו סך מנין של מלה אחת להודיע כמה פעמים נמצאת

ראמי א'

ראמי א' א' א'

ראמי א' סמו ו'

ראמי כ'

ההקדמה השלישית

כ ט

במקל לא כתבו חכמי המלח ההיא ממש אלא כתבו ראשי הפסוק
 אשר נמצאה בהם המלה ההיא והמשל לאור ז' וסמנהון ויקרא
 ים מכ אלהים והלכתי עורים יו צדיק על כן רחק יעניו לאור
 יקום מגלה עמוקות כל אלה הם ראשי פסוקים שנמצא בהם
 לאור ולפעמים עשו עליהן סימן בלשון ארמי כגון על לאור ז'
 וסימנהון בלשון ארמי צוח טומיא וכבר למיפק בלילא וקם
 בצפרא דוק ותמצא הסימן הזה מכוון עם ז' הפסוקים הנל אבל
 כשיש רפ"ן מלות מורגלות כגון ויאמר וידבר והיה ויהי
 ודומיהן לקחו באו ג' מלות שהן עקרי הפסוק ההוא לסימן ולא
 לקחו מלת ראש הפסוק ממש וזהו קל להבין ועוד שנו לפעמים
 סדר הספרים של המקרא כדי לעשות סימן יפה בקשור דברים דבר
 דבר על אופניו והמשל וטוב ה' וסמנהון ואל הבקר רצו והנער
 שמואל ושמו שאל בחור הזכפת חכמה וימצאו מרעה
 וסמנהון בלשון ארמי טליא בחירא רהט ואשכח חכמתא ולפי
 הסדר הזה כך הוא שמואל שמואל וירא דה מלכים והכלל כי
 רוב דבריהם אינם אלא במלות וענינים דאיכא למיחש דלמא אתי
 למטעי כגון ורוח אלהים ח' ככל שאר רוח ו' וכן ויהי ל' כיכל
 שאר ויהי וזאלה רבות מאד וכן לא כתבו לית אלא על מלות
 דאיכא למיחש כגון ותראה ל' יאכלו ויבאו ז' אבל במלות שאין
 לחוש לכעות בהן כגון על מרחפת לא כתבו לית וכן על יקוון
 ולמטול הרקיע ודומיהן שאין לטעות בהן לא כתבו לית ועל
 הרוב חשו על מלות שיש בהן זיו שמושית בראש וחבריהן אינם כן
 וכל אלה הביאותם בספר הזכרונות הגדול ומשם תראם ויש אומרי
 שהביאו קצת מלות שלא יש בהן חששה רק הביאום ומנו אתם כדי
 ללמד מהן מדרשים ופשטים ודינים ומשפטים כגון בראשית ג'
 לפ' יש בזה מדרש וכן ויכדל ג' כנגד ג' הכדלות שאומרי ליל מוצאי
 שבת בין אור לחושך וכו' וכן יעזיף כ' וכן הרבה והרבה מאד ועל
 כלן יש לדרוש איזה דבר לפיכך כתבו בעלי המסורת מנינם וכן
 חובר על זה ספר יוחסו אותו ל' יעקב בעל הטורי' ז' והנה ראיתי
 שאינו מפרש רק המלות הנמצאות ב' או ג' או ד' או ה' פעמים ולא
 יותר ומה נעשה כאותן הנמצאות או כ' עד מאה פעמים ויותר כג'
 בעיני קלטר ראש קנא איך אפשר לתת טעם על כלן אך דברי תורה

ראשי א'
 יסעי' ט' ז' כ' ב'
 מיל' ז' אינו כ' ב'

ראשי יח' סמואל ב'
 מלכ' י' ד' ל'

ראשי א'

ראשי א'
 א'

בפטיש יפוצץ סלע מתחלק לכמה נצוצות. ובטבעי פנים התורה נדרשת. ובכך נשלטו ההקדמות. בעזרת יוצר נשמות. ובשמו אתחיל החסר. ואבאר כל דבור ודבור. מן דברות העשר. של כל מלא וחסר. ודינן ומשפטן. והוא פרטן :

הדבור הראשון בביאור שעיקר חסר ומלא לא נאמר רק על זיו הנחה אחר

החולם והשורק והיוד הנחה אחר החירק והצרי :

הדבור הב בביאור המקומות שחסר בהן הוי"ו אחר החולם בפעלי' ושמות וההפרש שביניהן :

הדבור הג בביאור שהשמות שהם מלרע הם מלא' זיו אחר החולם שבראשם. ואותם שהם

מלעיל הם חסרים ויו. וכל החולמים שבבינוני מבנין הקל הם על תרוב חסרים. ורוב לשון רבות מלאים ויו בסוף :

הדבור הד בביאור הוי"ו השרוקת מתי היא חסרת ובא תחתיה קבוץ שפתים :

הדבור הה בביאור כל תיבה ששייך בה חירק גדול ר"ל חירק עם יוד היא על הרוב מלאה

יוד. והתיבה ששייך בה חולם היא על הרוב חסרה ויו :

הדבור הו בביאור היוד הנחה, הבאה אחר הצרי והסגול וכך יוד נחה הבאה אחר קסץ

לכנוי הנסחר :

הדבור הז בביאור המלות המלאים והחסרי' שהם של תנועה אחת. דהיינו מלות זעירות :

הדבור הח בביאור איך נכסר על מלה שיש בה ב' או ג' נחים קצתן מלאים וקצתן חסרים

או כולן מלאים או כלן חסרים :

הדבור הט בביאור המלות שיש בהן אלף נחה כתובה או כשאינה כתובה וקראו להן

מפקין אלף או לא מפקין אלף :

הדבור העשירי בביאור המלות שתבא בהן התא בסוף חסר או מלא וקראו להן

מפקין הא והן של ד' מינין. סליקו הסימנים מהלוחות הראשונים :

הדבור הראשון

אנכי אליהו הלוי המחבר
 כבר בארתי בפרק שירה דין
 אותיות יהוה שהם אותיות

המשך והנח כי כן דרכם לנוח באמצע המלה ובסופה והן מורות
 על חמש התנועות הגדולות אשר נתתי סמנם אלי יהו טוב והנח
 היה סן הראוי להיות אחר כל תנועה גדולה אחרת מאותיות אהוי
 דהיינו אחר הקסץ שבאמצע המלה היה ראוי אלף נחה ושכסוף
 המלה אלף או חא נחה ואחר החירק והצרי יוד נחה ואחר החולם
 והשורק ויו נחה ותנה על הרוב לא יבאו במכתב והם שקראו בעלי
 המסורת חסרים וכאשר יבאו במכתב קראו להם מלאים ודע כי
 העקר ורוב החסרים והמלאים שעליהם כתבו בעלי המסורת הם
 הויו והיווד הנח' באמצע התיבה הויו אחר החולם וחשורק והיווד אחר
 החירק והצרי ועל המעט כתבו מלא או חסר על האלף וההא
 כאשר אבאר אהכ ואתחיל בחסרי הויו עם החולם כי הם הרבים
 ואומר דע כי רוב החולם' שבמקרא חסרי ויו הסתך אך לא על כל
 חולם שהוא בלי ויו כתבו חסר גם לא על כל חולם שהוא עם הויו
 כתבו מלא רק המלות שדרכן לבא בהן החולם עם הויו על הרוב
 כאשר אבאר אהכ כשיבאו בלי ויו או נמסר עליהן חסר וכן המל'
 שדרכן לבא בהן החולם על הרוב בלי ויו כשיבאו עם הויו נמסר
 עליהן מלא והכלל כל מלין שהמלאים מרובין על החסרים הם
 מונין את החסרין וכשהחסרין מרובין על המלאים הם מונין
 ארז המלאים כאשר אבאר בדבור שאחד זה ויש לך לדעת
 שלא תשתנה נקודה מהנקודות בעבור חסר או מלא לעולם רק
 השורק עם הויו ושתנה לקבוץ שפתי' כאשר אבאר בדבור הרביעי
 ודע גב שלא תשתנה חוראת המלה בעבור חסר ומלא לעולם לכן
 לא יבא קרי וכתיב מענין חס' ומלא לעולם כמו שכתבתי בהקדמה
 ויש לך לדעת שיש הפרש בין אמרם על מלה אחת חסר ובין אמרם
 וחסר עם וי' השמוש וכן בין מלא ובין ומלא וזה יתבאר לך בלוחות
 שניות במאמר ה' וגם יתבאר בו ענין מלא ומלא או חסר וחסר
 וכן ענין מלא חסר או חסר מלא

הדבור השני

לא יהיה לך שם בכל המקרא
שיהיה תנועתו האחרונה תולם

שאינו כתוב מלא עם היוו חוץ ממעטים יוצאים מן הכלל כגון
 אבאר בדבור שאמר זה ועל אלו הסלאי אין צריך למסור מלא כי
 הם המרובין כאשר בארתי לעיל ודע כי כמו שהשמות רובן מלאי
 כן הפעלים רובן חסרים והא לך סמן במלת פקוד שנמסר עליו ו
 ב מלאים וכ חסרים פקוד כל זכר פקוד כל בבור שניהם חסרי
 לפי שהם פעלים אבל פקוד ושוע ושבי פקוד שניהם מלאי לפי
 שחם שמורת וכן העתידים אפקוד יפקוד וכו על הרוב חסרים ולא
 נמסר עליהן חסר לפי שהם המרוכזין ואפי ב בעלי נחי העין שהיו
 שרשית כמו ישב חשב אבא יבא תבא נבא על הרוב חסרים
 והמלאים נמנין עף המסורת והמטל בשמות שהתנועה האחרונה
 חולם כמו גדול כבוד קדוש שלום לרחוק ולקרוב לצפון ולדרום
 גבור שאול המור ההום וכן השמות שיש להם הוספת אות בראש
 או בסוף כמו מזמור אשכול זכרון טגעון עורון וחסהון לבב

במדבר ג'
 וחקל כג ימי ב

וכן כשהווי שרשית מכון מלון מעוז כל אלה ודומיהן לא נמסר
 עליהן מלא כי הם המרובין אבל נמנו החסרים כמו קדוש וג חסרי
 וכן בסמיכות קדוש ג חס ארון ג חס שלום ג חס זכרון ג
 חסרים ויש מעטים הבאים לעולם חסרים לכן אין צריך למסר
 עליהן חס כמו קטן מאר כתועל מלורת לז וכל אדבר בדבור ח
 איה והמלאים שכתבתי לעיל ודומיהם כשבאים עם הא הנקב
 גכ רובן מלאים כמו גדולה קרובה רחוקת ודומי והרבים והרבות
 חם להפך כי רובן חסרי כמו גדלים קדשים גבנים קרבים רחקים
 גדלות קרבות רחקות וזה בעבור שיש בהן כנחין רצופים כאשר
 אבאר במקומו בדבור ח וכן כל חולם הבא לפני תיו לשון רבות
 דינו להיות מלא בעבור שהוא בסוף המלה כמו הפרות הרקות
 והרעות לרקחות לטבחות ולאפות וכן דין כל לשון רבות
 בבינונים ובפעולים כמו פוקדות פקודות וכן בכל הבנינים
 מכל הגזרות ואין צריך להביא עליהן ראיות וכל לשון רבות

ראשי מ'א
 סמואל ח'

שהוא בלי וי נמסר עליו חס כמו נערת בתולת טובת מראה
 ובבינוני ונערותיה הולכת וישבת בבית אחד ובפעולים אדבר

חסרי ב'
 שמות ב מלכי ג'

במקום דבור ד' ועוד אדבר בכל אלה בדבור של ב' נחום שהוא הדבור ה' ו

הדבור השלישי

לא תשא את שם של שלש
אחזרת נעורת על שפתוך

כשהתנועה הראשונה חולם עם ו' רק בטעם מלרע כי אותם שהם בטעם מלעיל החולם שבראשם חסר ויו על הרוב והמלאים כמו עולם כוכב גורל אופן אוצר תולע שושן וכן בצר' ויבל אויב עורב שורק רובן מלאים והחסרים הם מעטים כמו לעלם יח חסרים גרל ד' חס' בלישן ו חותם ז' חסר' בלישן איב ג' חס' בלישן ועוד אודיעך מהו ענין בלישן בלוחות שניות במאמר ט' וכן בשמות נחוי פא יוד הבאים בתוכפת ממ או תיו רובן מלאים כמו חורת תושב מוצא מוצא מוצר מופת ודומיהן והחסרים הם מעטים מאד ו אבל אותו אותך אותי אותם אותך אעפ שהם בטעם מלרע רובן חסרים מפני רבויים לפיכך נמנין המלאים ולא החסרים ו כמו אותו מלאים אותך יח מלאים אותך יו מלאים בלשון נקבה ו אותי כו מלאים אותם לט מלאים באורייתא וסימן נמלא טל וכן בכל ספר וספר נמנה מלת אותם המלאים חוץ בירמיה וביחזקאל נמנין החסרים לפי שהם המעט ו אותך יב מלאים אבל השמורת שהם בטעם מלעיל רובן ורובן חסרים במ' הרש קדש אהל גרין ודומיה ונמצא עוזבי ברית קודש ונמס' עליו לית מל' ומלת לית תחבאר בשער שבירי לוחות וכן תחת שובך האלה מל' וכמעט אין עוד מלאים במשקל זה וכן הפתוחים מפני אות הגרון על משקל זה הם רובן חסרי' כמו ארח תאר נגה נכה נועם נער טהר פעל

דניאל ה' א
סמואל ה' א

ונמצאים מעטים מלאים כמו צוער ג' מל כזבע וקזבע יש מנהון מלעיל ויש מנהון מלרע ופליגין עליהן וכן נתשרת בפרת פרכת קטרת שבלת כתנת כלהון חסרים כי הם מלעיל ותולעת יצא מן הכלי כי כלהון מלאים חוץ מן ב' חסרים וכל חולם בנינוני הקל על הרוב חס' ויו' כמו פקד עון אבות נצר חסד נשא עון ולרבי' כמו אכלים ושתיים וותגנים וליחודה וישבת וישקטת ולרבי' העשקת דלים הרצעות אביונים האמרות לארזניהם והמלאים מכל אלה נמנין עפ' המסורת כמו אזכל ד' מלאים וידע' מל' קזרא י' מלאים

סמות כ'
סמואל ל' זכרי א'
עמור'

ראמי' לא זכן כד המלאין בלשון יחיד ואין דומה להן בכל המקרא כמו ואין
 רמזי' יב סופטי' יו פתור אותם או אל חולם החלום ויהי טוהן וכן כלם נמסר על
 כל אחד מלא ומלת וישב יוצאת מן הכלל שביש מקומות נמנין
 המלאים וביש מקומות נמנין החסרי' כגון בתורה ונביאים ראשונים
 נמנין המלאים ובנביאים אחרונים נמנין החסרים וכן בכל ספר
 וספר מכתובים בקצתן נמנין המלאים ובקצתן נמנין החסרים ורוב
 לשון רבי' ורבות בנינוי חסרים ויו ומעטי' הם המלאי' כמו ויצאים
 ג' מל' וישבים ג' מל' וכל מקום נמסר עליהן מל' וכן יורדה מים
 נמסר עליו לית ומל' וכן והולכת לסואל לית ומלא אגרותיהם
 חולכות לית מלא חזרות מעור דוד לית ומלא ועוד ארבר מהם
 ברבור ה' אבל בפעל' שהחולם כתנועה ראשון והו' בהן שרשית
 הם על הרוב מלאים כמו הקומים עליך כונן למשפט כסאו כוננה
 עלינו ומעשה ידינו כוננהו וכן ושבב יקיים וכן כשהיוד במקום
 יוד פה הפעל כגון בפעל והפעל נודע נודעת הודיע הודיעת
 מזדיע מושיב על הרוב מלאים

איכה א'
 נחמ' יג
 נחמ' וי'
 סמואל א'
 תלים ט' ז

הדבור הרביעי

זכור תזכור כי התיבות שורכז
 תמיר להיורת בוי' שרוק לא
 נמסר לעולם מלא כי ידוע שאי אפשר לשורק בלי וז' וידוע שלא
 נבא אחריו דגש לכן במלות שיבא אחריו דגש כמו הופה כעשב
 לבער היולד ודומיהן שהמקדקים קראו להן נח עם הדגש נמסר
 עליהם מלא אבל במלות שתחסר בהן ויו' על פי המסורת יבא
 במקומה קבוץ ונמסר עליו חסר אך יש לך לדעת כי זה הקבוץ לא
 נקרא תנועה קטנה כי לא חשוב תנועה גדולה לתנועה קטנה
 בעבור חסרון אות המשך לעולם אך יש ב' מיני קבוץ האחד הוא
 זה שאמרתו שבא במקום ויו' שרוקה החסרה והשני הוא תנועת
 קטנה שמש ולא נמסר עליו חסר לעולם ואם תאמר ובמה יודע
 איפה אחה הוא הקבוץ של תנועה גדולה שבא במקום ויו' שרוקה
 או אחה הוא של תנועה קטנה ואינה במקום ויו' שרוקה החשובה ו
 הנדה ידוע מדרך הדקדוק שאחר כל הקדגש או שוה נח כאשר
 בארתי בפרק שירה ולכן כשנמצא קבוץ ואחריו דגש או שוא נח
 הרי הוה תק' ממש ולא נמסר עליו חסר כמו בבנין פעל פקד

תלים קכ
 סופטי' יג

דבור ח

לח

פְּקָדָה יִפְקֹד וְיִפְקֹד וְכֹז וּבִפְעוּל מִבְּנֵי הַפְּעוּל מִפְּקָדִים מִפְּקָדִים
אבל כשואין אחריו דגש או שונה נח תרי הוא במקום ווי שרוקח
ונמסר עליו דכר והמשל יהיו משלכים בחצות ירושלים הנח
על קבוץ של משלכים לא נמסר חסר כי הוא תק שהרי אחריו שוא
נח ועל קבוץ של בחצות נמסר חסר כי אין אחריו דגש או שוא נח
וכן עקדים נקדים וברדים לא נמסר עליו חסר כי הם דגושים
ועל העטפים ללבן והקשרים ליעקב נמסר חסר לפי שאינם דגושים
וכן שלחן טמאה הפח ספה חקה לא נמסר עליו חסר כי הם
בשוא נח או בדגש ולכן על כל קבוץ שהוא בסוף התיבה נמסר
חסר כי לא שייך דגש או שוא נח בסוף התיבה כמו גבל ושרגל
בית זבל לך ושמי פרת וגלת החיל הזה וכו' וכן בפעלים
למען יארכו ימין לכלב תשליכן ויקם נא אבי קם לך שב לך
סצרים ושימם כעפר לרשעל כל אלה ודומיהם נמסר חסר ומלת
נאם יוצאה מן הכלל שלא נמסר עליה חסר לפי שלא באה לעולם
מלא ואין לה דומה בכל המקרא מלה שהיא נמצאת כל כך הרבה
וכלם חסרים ויוודע כי רוב לשון יחיד בפעול הקל הוא מלא כמו
בתיב תחום ברוך עצום והחסרים הם טעמים כמו כמסעמי
לבש שנים זעם ה' וכן לשון נקבה על הרוב מלא כמו ארורה
הארמה ערוכה בכל ושמורה וחסרים הם מעטים כמו אילה
שלחה העשיה בהר סיני אבל בכמיות רובן חסרי כמו בעלת
בעל ושכרת ולא מיון אהבת ריע ומעטים המלאים כמו עצובת
רוח וכן השמות על משקל זה על הרוב מלא כמו גבורה קבורה
מלוכה ובכמיות חסרים קברת רחל קבצת כסף והמלאים כמו בעל
גמולות ובלשון רבים מעטים הם המלאים כמו גרוכים אתם לוי
ארוכים הם אסורים שם ודומ' והחסרים הם רבי' מאד כמו שקפים
אטמים מבין השרפים וכן כל כתבים דאורייתא חסרים ובגביאים
וכתובים מלא וכן הרבות כמעט כלהו חסרי' כמו צנמות שדפות
קרים נתנות לעם אחר צררות בשמלתם שרפות אש ודומיה
רבים ומעטים הם חמלאים כמו האלות הכתובות וחלונות
אטמות עשויות ראויות וכן השמות הבאים עם זה רבים מהן
חסרים כמו כרבים יג חסרים עמרים יא חסרים ליל שפרים יום

מחולל כ"א
צורה א'

מלכס ח' סמו' ח'
סמו' כ"כ ראס' כ"ז
יחס' ז' סמות'
מלכו' יג'
דכרו' צ"ג
ממלי לא' כ"ב
ראס' ג' סמו' כ' כ"ג
ראס' מ"ט במד' כ"ח
ראס' כ' יסעי' כ"א
הוסע' יסעי' כ"ד
ראס' לה' יחזק' כ"א
יסעי' ט' תליס' קטו'
סמואל' כו' ראס' מ'
מלכו' ו' במד' כ"ז
ראס' ת"א ת"א
דכרו' כ"ח סמו' י"ב
יסעי' א' דכרו' כ"ח
יחזק' מ'

כפרים כליל שנא חסר וכן לשון רבות גבלות ושיגור ארבע מלבנות אל החניות ועוד ארבר במ בבור עש

ויקרא כב
חיובכר
דניאל יא ירמי לח

הדבור החמישי

כבר כבר מאד הנביאים ומחבי הספרי את היוד הנחה עם החירק

יותר מחויו הנחה עם החולם חת שעל הרוב חסיר וקוה חסירו הויו כמו שכתבתי אבל היוד הנחה השאירוה וקיסוה ברוב המקומות

ובעבורה קראו מנחי הניקוד לחירק שאחריו יוד חירק גדול דהיינו תנועה גדולה והחירק שאין אחריו יוד קראו חירק קטן

דהיינו תנועה קטנה והכלל כי ב מיני חירק הסקטן וגדול שם הוא חקטן דינו בלי יוד והוא תנועה קטן והגדול דינו ביוד והוא תנועה גדולה לכך כל חירק של חק לא נמסר עליו חסר לעולם ועל חירק של חג לא נמסר מלא לעולם אך לפעמים חבא חג בלי יוד ואז נמסר עליו חסר כמו בנה בנתי ראתה כי אתה ודומיהן

זהסימן להכיר החירק של חק מחירק של חג כשהוא חסר יוד הוא חסמן שנתחתי בקבוץ דהיינו החירק שאחריו דגש או שוא נח הוא חק וכשאינם אחריו וחסר יוד הוא חג וחסר על פי המסורת

וחמשל הנה על ותקמותי את השבועה נמסר חסר יוד לפי שאין אחר החירק דגש והיה דינו להיות מלא ועל והשכותי מעלי לא נמסר חסר יוד לפי שהוא חק שהרי אחריו דגש והכלל כל חירק שאין אחריו דגש או שוא נח דינו להיות מלא וכן הוא מל על הרוב כגון כשיבא אחריו נח נראה בסוף החיבור כמו קציר חסיד אפיר

כביר איל כסל ודומיה ונמצאות מעטים חסרים בשם העצם כגון ואת אופר ואת חוילה ומחשבון עד לדבר וכן כל יוד חסר חץ מן ה מלאים ולא יבא אחריו נח נסתר בסוף החיבור לעולם רק חאלף כמו נביא נשיא הביא מביא יביא וכו' ולא תקיא הארץ

אבל ותקא הארץ אתכם חסר יוד ודומיהן מעטים אבל החירק שלפני יוד כס הרבים רובו דרובו מלא כמו אנשים חכמים יודעים ודומיהן חרה ורוקא כשאין לפניו חירק אחר של חג כמו אלה שכתבתי ודומיהן אבל כשיחיו שם ב חריקים רצופים כמו אדירים

כבירים אבירים רבנים וכל הדומים לאלה חסר יוד הרבים על הרוב כמו את התנינג חסר בלי שנא וכן כל צדיקם דבאודיותא

ויקרא כב
חיובכר
דניאל יא ירמי לח

ויקרא כב
חיובכר
דניאל יא ירמי לח

ויקרא כב
חיובכר
דניאל יא ירמי לח

ויקרא כב
חיובכר
דניאל יא ירמי לח

ויקרא כב
חיובכר
דניאל יא ירמי לח

מלכי ה' תלז ט

דאסו כו
במרב יז

ראסית יחוסע

ויקרא כב

רבני א

דאסיא

חֶסֶד הוּזָן מִן אֲחֵר וּכְן נִשְׁאֵים ד' כְּתוּבִים כֵּן בְּאוֹרֵיחָא וְכֹל נְבוֹאִים
 וְכְתוּבִים דְּכּוֹתֵי חוּץ מִן ד' נְשָׂאִים וְכֵן כֹּל חֲמִימָם דְּבַעֲרָא דְּבַר
 פִּי הַסְּמוּכִים לְבַהֲכָה כְּגוֹן כְּשֶׁבִי אֵילֹז עֲזִים וְדוּמִיָּה וְכֹל לִשׁוֹן
 נְבוֹאִים דְּשִׁמוּאֵל וִירְמִיָּה חֲכָרִים חוּץ מִן ג' בְּשִׁמוּאֵל וְח' בִּירְמִיָּה וְכֹל
 גְּבִיעִים הֶכֶר וְכֵן כֹּל לִשׁוֹן שְׁעִירִים חֶסֶד חוּץ מִן ב' וְכֵן וְהַצְּמִידִים עַל
 יְדֵיהֶם וְדוּמִיָּה רַבִּים וְנִמְצְאִים מַעֲטִים בַּעֲרִי וּבַחִירָק כְּמוֹ כֹּל אֵילִים
 דְּאוֹרֵיחָא הֶכֶר יוֹד הַרְבִּים חוּץ מִן ד' וְכֵן אֲשֶׁר מִצָּא אַחֵיהֶם
 וְבוֹלֵת צָרִי נִמְצָא הֵימָּם אֲשֶׁר זָוִיר הֶכֶר וְאִין לוֹ רוּמָה בְּמִקְרָא
 וְכֵן הַבִּינוּנִים מִבְּנִין הַפְּעִיל לְפִי שִׁישׁ בְּהֵם ב' חֲרִיקִים רְצוּפִים עַל
 הָרוּב חֲסָרִים יוֹד הַרְבִּים ג' כְּנֵהוּן בְּאוֹרֵיחָא מַעֲבִירִים אוֹתָם ו

ראשי כר

ראשי לו

כמדכ ז

סמותו

ויקרא כז דברי ט

וכן נבואים כמו משיתחם

והחירק שלפני תיו הנוכפת בסוף

התיבה לעולם מלא כמו ראשית שארית אחרית תכלית ודומיהן

חוץ מאותן שיש בהן ב' חריקי רצופי כמו שלישרת רביעת חמישרת

זכו רובן חכרים והכלל כל לשון רבי בנינונים ובשמות שאין בו

ב' חריקים רצופים הם מלאים זולת מעטי כמו משאת שוא ומדוחם

ומה שפירשתי על ול בני הפילגשם חכר כתי שהוא משון בראשית

רבא הוא כנגד חמסרת כי נכסר עליו ב' מלאים וכן מצינו שהגמר

שלנו חולק על המסרה כגון ביום כלת משה חכר ונכסר עליו

לית מלא וכן על מזוזות ביתך מזוזת כתיב ולפי המסרה הוא

מלא וכן מעבירים עם הלפי הגמרה חכר ובמסרה הוא מלא

זדע כי יש מאלו של ב' חריקים שתחכר יוד קדמאה כמו ובגפן

שלשה שריגם חכר יוד תניא שלשת השריגים חכר יוד קדמאה

וצדקים ילכו בו חכר יוד קדמאה ואנשים צדיקים חמה חכר יוד

תניא וכן אילים החכר יוד קדמאה ונמצאים חכרי ב' היורין

ושלשם על כלו ובנות גוים אדרם וכן בנינוני הפעיל נמצאים

חכרי יוד קדמאה כמו משמעים בנבלים אם ממתים אתם אותי

אשר אתם מחלמים ודומיהן אבל כל שאר פעולות ההפעיל הם

מלאים על הרוב ונמצאים מעטים חכרים כמו הקרב אה קרבנו

וימצאו איליו ואכל אתכם ודומיהן אבל בפעול בניין הקל באים

לפעמים חכרי יוד הרבים אבל אין זה רק כשהן מלאי ויו זהו כדו

הומע יד יחזק יו

סמות יד יחזק לב

ירמי כו

כז

כמדכ ז

ויקרא טז יחזק כ

שלא יהיו שם ב' נחים לצופק כאשר בארתי בדבור ב' והמשל
 נתונם נתונם המה לו . שניתם חסרי יוד לפי שהם מלאים ויו
 נתנים נתנים המה לי שניתן חסרים ויו לפי שהן מלאים יוד .
 ודוק . וחכלל כיוצא של תנועת גדולה על הרוב הוא
 מלא יוד : והחולם על הרוב הוא חסר ויו והנה אין צריך ל
 להודיעך ולומר כי החולם והחירק שבסוף התיבה עם הווי הנחה
 או היור הנחה הם תמיד מלאים והיינו שתמיד חווי כתובה עם
 החולם והיור כתובה עם החירק כמו קו רגלו ירי רגלי וחמיהן . כי
 פשוטא שלא יחסרו הוויין והיודין כאלה לעולם . כי לא תבא
 נקודה באות שבסוף המלה לעולם . זולתי התיו והכף והגון שהם
 קמטים לפעמים בסוף התיבה כמו שאודיעך בדבור העשירי :

במדכ ב'
 במדכ ה'
 ב

הדבור הששי

לא תבא יור נחה אחר הצרירק
 כשהיא שרשית או שתורה על

לשון רבים . השרשית כמו היטב איטיב עמך . ותיניק לך אילכה
 שזלל וכשהוא במקום הא שרשית . כמו יהושע צויתי מרוע קויתי
 וחמיהן מעטי וכן בשמות שהיור שרשית כמו בית ה עין אדם וכן
 כשהיור מקום ויו שרשית כמו צידה שיברה שרשם צוד שוב ועוד
 אדבר מכל אלה בדבור שאחר זה והיור הבאה אחר הצרי להורות
 על לשון רבים . היא היור הבאה בכנוי הנסתרים והנסתרות
 והנמצאים והנמצאות בשטורת של לשון רבים ורבות כמו בניהם
 ובניכם בניהן ובניכן בנותיהם ובנותיכם וכו' ולא נמסר עליהן מלא
 לעולם ונמצאים מעטים חסרים כמו מארת כל נטיאיהם . יוסף יו
 אליהו אבותכם וכן אליהם אליכם נמצאים חסרי בכל ספר וספר
 ונמנין על פי המסורת וכן בכנוי המרברים בעדם כמו בנערינו
 ובקננינו . ובכנותינו לא נמסר עליהם מלא אבל השמורת
 שהם בכנוי המרברים בעדם שהם שוים בנקודתם ליחוד ולרביאות
 הפרש ביניהם בנקודתם רק שלשון רבים הוא בוד אז נמסר עליו
 מלא והמשל ידינו לא שפכו נמסר עליו מלא וידנו אל תהי בו חסר
 שהוא לשון יחיד בראית תהי . וכן עזמרות היור רגלינו נמסר עליו
 מלא למוט רגלנו חסר שהוא לשון יחיד וכן גאם לא תצדי ארת
 רברני זה לשון יחיד בראית מלת זה . וכן כל לבבנו ולבנו חסרים

ראסי לנ סמות ב'
 מיכה א' רכרי ב'
 יסעי ה' תלי ה'
 רבריה ט'

במדכ יו'
 רכרי א'
 סמות ט'

רכרי ב' ראסי לו'
 תלי קכב
 תלי לו
 יהוסע ב'

יוד ולא נמסר עליהן חסר כי לא נמצאו כלשון רבים אבל המלות
 שיש בהן יוד נחה כתובה אחר הצרי ואינה שרשית וגם לא תורה
 על לשון רבים תמיד נמסר עליהם מלא כמו אל יהי לה פליטה
 השכים ושלוח וחגיד לבני ישראל ידומים מעטים והנה נמצא גם
 כן יוד נחה אחר הסגול זה דווקא בכנוי הנוכח לזכר והנכתרת
 לנקבה בשמות שהם לשון רבים ורבות כמו בניך ובנותיך בנייה
 ובנותיה ולא נמסר עליהם מלא לעולם ונמצאים הרבה מהן חכרי
 יוד ובפרט בכנוי הנוכח לזכר כמו אנכי אעשה כדברך והם יג
 חסרים וכן הזדועני נא את דרכך וחס ג חסרים וכן ויבאוני
 חסדך חסר כלם לשון רבים והסגול מורח על היוד החסרה ואעפ
 שלשון יחיד בא גכ בסגול כשהוא נהפסק כמו יוד רגלך אונך
 ודומיהן תוכל להכיר היחידים מן הרבים במלות הסמוכות להם
 כמו תכבד עלי יוד פן תגוף באבן רגלך לא פתחה אונך אל ינום
 שומרך יציק לך אונך כלם לשון יחיד ולא נוכל לומר שהם לשון
 רבים וחסרים יוד בעבור תכבד תגוף פתחה ינום יציק דכמוכס
 להם שהם לשון יחיד וכן הטבעו בכוז רגלך הוא לשון
 רבים וחסר יוד הרבים בראיית הטבעו וכן והגיתי בכל פעלך
 הוא חסר יוד הרבים בראיית בכל וכן לשון רבות בכנוי הנוכח
 לזכר נמצאים חכרי יוד הרבים כמו יזכור כל מנחותך תחכמי
 סצותך בנות מלכים ביקרותך תמיד חולם לפני הסגול כמו
 שבארתי בספר הבחור ובהם נברלי מהשמות של לשון יחידה
 כשיבאו בהפסק עם כנוי הנוכח שאף הם בתיו בסגול ויקח את
 ברכתך פי יספר צדקתך תמיד קמץ לפני הסגול וכן בכנוי
 הנסתרה נמצאים חכרי יוד הרבים כמו סביבותי קברותי ודומיהן
 ונמצא יוד נחה חסרה על לשון רבים אחר קמץ ואין זה אלא
 כשיבא אחריו וזו כנוי הנסתר כמו ידיו רגליו ודומיהן ולא תחסר
 לעולם רק במלת יחדו שהיא חסרה לעולם חוץ בספר ירמיה
 נמצאים ג חסרים ובכללם שלו סחו ענו ונמצאים רכתיבים חסרי
 וקריין מלא כמו וישא ידיו קרי על צוארו ריו קרי ועוד ארבע
 בס בלחות שניות במאמר א

ורמל ז כה
 סמות יט
 ראסי מח
 סמות לב
 תליס קיט
 תלי זכ
 יסע מח
 תלי קכא רבלי כח
 ידמי למ
 תליס עז
 תליס כ
 קיט תה
 ראסי כז
 תליס קיט
 יחזק לב
 ויקרא ט
 ראסי לב

הדבור השביעי

לא דברתי עוד הנה רק במלות
שיש בהן ב'או ג' אותיות נעות

ועתה אדבר בכלל על מלות של חטעה אחת הנקראות מלות
זערות וידוע כיהמלות הזערות ששייך בהן מלא או חסר הם אותן
שיש בהן באמצע המלה וזו נחה עם חולם או שורק או יוד נחת
עם חירק או צרי אבל אתר שאר הנקורות לא שייך מלא וחסר כי
לא שייך אחריהן ויו או יוד נחת ועוד אדבר בס' בדבור ט והנחת
הנקורות בחולם הם של ב' מינים המין האחד הם של נחי עין וזו
כמו אורי'ים טוב' מור קול כוס עור שור בור עוד אות ודומיהם
הם חסיד מלאים ומלת לא יוצאת מן הכלל שהיא תמיד חסרת חוץ
בלו מקומות ומלת עוד תבא הסרה ביד מקומות וכן דור נמצא
חסר כשהיו שנים סמוכים כמו זכרי' לרור דור' וכן לרור' ודור'
דומיהן כמבואר במסרה גדולה והמין הב' הם מן הכפול' כמו קר
הם חק על כלהון חסרים וזה בעבור הדגש הנב' בהן כאשר
יתרבו באות שלישית כמו מן חק חקו ומן רוק רוקו ומן עול
עלו וכן מלת כל נגזרה מן כלל כשהיא בטעם היא בחולם וחסר
וזה לעולם חוץ מן וסלחתי לכל עונותיהם המסורה עליו לא
קרו וזו ונקל' בקמץ חטוף כדון כל כל המוקף כאשר בארתי בפרק
שירה וכן המקור והצווי מן הכפולים תמיד בחולם וחסר כמו סב
דמה לך' של תטלו להו' עד תם כל הרור והשורקים כלם מנחי
העין כמו סוף' טור' שוק ודומיהן והם תמיד מלאים והיינו שלא
יבאו לעולם בקמץ רק בצווי מנחי העין כמו קם לך' ו רץ נא' שב
לך מצרים' ודומיהן והחירוקים הם שהיוד בהם שרשית כמו גיד
סידסיר עיר חיר שיר איש ציץ ודומה העל הרוב מלאים ונמצאים
מעטים חסרים כמו לא תענה על ריב' נר רשעים' ובמסל'
איש ג' חסרים ויש בהן פלוגת' וכן במסורה כל סין מלא וכל צין
חסר ונמצאים ג' מלות שהם חסרים לעולם והם אם עם מן' אבל
יהושע בן נון הוא מן בן שרשו בנתו והצרויים הם של דמינין
האחד הם הנגזרים מהשמות שיור עין הפעל בהם נעה כמו בית
עין' יין' איץ' חיל איל' זית ציד כשיבאו בסמיכות תנוח וזיור בצרי
כמו בית יין' עין יעקב יין נסיכם' חיל פדעה' איץ לנו ציד חיה' ויקר' יז

סמות ר

דתי' ג

רות ג' רבי

המעז' סמואל כ'

סמות כ' מסליכא

תלו דברי' לג לב
סמות יד סמואל כ

סמו' ר

איל

אֵיל הַמַּלְאִים וְדוּמִיּוֹן דִּינָם לְהַיּוֹרֵת מִלְּאִים וְנִמְצְאוּ מַעֲטִים
 חֲסָרִים כְּמִתְּחַלְּלוֹת דְּהַחֵל נִמְסַר עֲלֵיוֹ זֶה חֲסָרִים בְּלוֹן חֵיל וְיִמְר
 אֵיל הַפְּתוּחַ נִמְסַר עֲלָיו לִית חֲסַר בְּאֵילִים וּבְכֻלָּל אֵלֶּה אֹתָם שְׂאִין
 חַיּוֹד נַעֲרָה בְּחֵן כְּמוֹ אֵיךְ בֵּין וַיֵּשׁ מֵהֵן חֲסָרִים כְּמוֹ וְאֵד וְעֵלֶה
 חֵק נִכְרִיֹת וְדוּמִיּוֹן סַעֲטָ מוֹעֵר • חֲסִין הֵב הֵם מִנְחֵי עֵינַי וַיּוֹ
 כְּמוֹ גֵר זָר עַד עַד צַדִּיק כֵּן • וְדוּמִיּוֹן כְּלֵהוֹן חֲסָרִים הֲסִין הֵג
 חֵם מִנְחֵי לְמַד הָאֵל כְּמוֹ בֵּן גּוֹזֵר עֵץ כְּלֵהוֹ חֲסָרִים לְעוֹלָם הֲסִין הֵג
 חֵם מִן הַכְּפוּלִים כְּמוֹ חֵן שֶׁן חֵזֵלֵב • וְדוּמִיּוֹן כְּלֵהוֹן חֲסָרִים לְעוֹלָם
 וְחֻכְלָל כָּל שְׁהֵם מִן הַכְּפוּלִים בֵּין שְׁהֵם חֲלוּמִים אֹו צְרוּיִים הֵם חֲסָרִים
 לְעוֹלָם • אֲבָל הַחַיִּירוּקִים וְהַחֲלוּמִים מִנְחֵי הָעֵינַי דִּינָם לְהַיּוֹרֵת תְּמִיד
 מִלְּאִים וְהַחֲסָרִים הֵם מַעֲטִים כְּמוֹ שִׁכְתַּבְתִּי לְעֵיל אֲבָל כִּשְׁתַּתְּרַבַּח
 בְּחֵן תְּנוּעָה בְּסוּף • בְּאוֹ לְרֹוב חֲסָרִים כְּמוֹ מִן טוֹב נִמְצָא טְבִים וְטִבָּה
 וְטִבּוֹת הַרְבֵּה מֵהֵן חֲסָרִים • וְכֵן מִן קוֹל נִמְצָא קִלּוֹ וְקִלּוֹ וְקִלּוֹת
 רֹובֵן חֲסָרִים וּבְלִירְבוּי אֹוֹרֵת נִמְצָאוּ וְחֲסָרִים כְּלִישָׁן וְסִימָן וְקִלּוֹ
 קוֹל וְעֵקֶב לְקוֹל הָאֹוֹרֵת וְהָאֹוֹרֵת לְקוֹל הָאֹוֹרֵת • וְכֵן מִן
 רֹוב הַרְבֵּב דְּבָרִים • הַרְבֵּעַם שְׂדֵי וְכֵן בְּרַבּוּי וּבְכַנּוּי יִבְאוּ לְפַעֲמִים
 הַצְּרוּיִים חֲסָרִים כְּמוֹ מִן אֵיל נִמְצָא אֵלִים וְדוּמִיּוֹן מַעֲטִים •

רַאסִי כֵן סְמוּךְ רִי
 חֲסִין כֵן
 חֵק

הַדְּבָרִים הַשְּׂמִינִי

לֹא נִשְׂאָר לִי לְבַאֵר מִעֲנִין חֲסָרִים
 וּמִלְּאִים וַיּוֹד • רַק לְהַדְּוִיעַךְ
 אֵיךְ נִחְגוּ בְּעֵלֵי הַמְּסוּרֵת לְמַסּוֹר עַל מִלָּה שִׁישׁ בְּרָה בְּאוֹ גְּנִיחֵן
 קִצְתָן מִלְּאִים וְקִצְתָן חֲסָרִים • אֹו כֻלָּן מִלְּאִים אֹו כֻלָּן חֲסָרִים
 וְחִנָּה אֹתָן לֵךְ מִשֵּׁל בְּמִלַּת הַקִּיּוּמֵי לֵךְ בְּרִית עוֹלָם שְׁהוּא כְּלוֹ מִלָּה נִמְסַר תּוֹד
 מִן גְּמִלָּה דְּמִלָּה • וְעַל וְחֻקְמֵי אֵת הַשְּׂבוּעָה שְׁהוּא כְּלוֹ חֲסַר
 נִמְסַר עֲלָיו תּוֹד מִן יֵא חֲסַר דְּחֲסַר וְעַל וְחֻקְמֵי אֵת בְּרִיתֵי אֲתָכֶם
 נִמְסַר תּוֹד מִן וְדְמִלָּה וְחֲסַר וְעַל הַקִּיּוּמֵי אֵת דְּבָרִי וַיִּנְמַסַּר לִירֵת
 חֲסַר מִלָּה וּבִישׁ נִוּסַתְּאוֹת נִמְסַר עַל זֶה תּוֹד מִן וְדְלַעִיל וּלְפַעֲמִים
 נִמְסַר עֲלֵיחֵן וְדְמִשׁוּנִין וְאֲבִאֵרִים בְּמֵאָה שֶׁ אֵיךְ צְרִיךְ שְׁתַּדַּע כְּשִׁחַיּוֹ
 בְּמִלָּה בְּנִיחֵן וְשִׁנְיָה מִלְּאִים וְאֲחֵר מֵהֵן הוּא מֵאוֹתָן הַנְּחִים שְׁדַרְכֵם
 לְחַיּוֹת תְּמִיד מִלְּאִים כְּמוֹ שְׁבִאֲרֵי דְּבִרְוֹר כֵּלֵא נִמְסַר עֲלֵיהֶם מִלְּאִים
 דְּמִלָּה • רַק מִלָּה לְבִרְוֹאָם שְׁנִיחֵן מֵאוֹתָן שְׁדַרְכֵן לְחַיּוֹת תְּמִיד מִלְּאִים

יִחְזַק אֵן
 רַאסִי כֵן
 וַיִּקְרָא כֵן
 סְמוּחַל טוֹ

רחמי

לא נמסר עליון מאומה • והמשל • הזלכים להוריד מצרימה
 הזלכים אעפי שהוא מלא דמלא לא נמסר עליו רק מלא לבר רל
 מלא ויו ועל הויד אין צריך למסור מלא כי כן דין יוד הרבים להיות
 מלא כמו שכתבתי בדבור ה' ועל להוריד אעפי שהוא מלא דמלא
 לא נמסר מאומה כי כן דין ב' הנחיים האלה להיות מלא כמו
 שכתבתי בדבור ג' שהיו הבא במקום יוד פא הפעל דינה להיות
 מלא וכך החורק שאחריו נח נראה בסוף המלה דינה על הרוב מלא
 ובפרט בבנין הפעיל כמו שכתבתי בדבור חמישי ע"ש • אבל אם
 שניחן חסרים אעפי שהאחד מהן מאותן שדרכן להיות חסר כמו
 שכתבתי בדבור ג' מכל מקום נמסר עליו חסר דהס' כמו ונערוזתית
 הלכות • ישבת יתר בבית וחמיהן ע"ש • ובמלה שהראשון מלא
 והשני חסר או להפך כמו גלות ונוראת הנה על גלות נמסר
 רק חסר ולא חסר מלא כי כן דין חולם של לשון רבות להיו מלא •
 ועל ונוראת נמסר חסר לבר ולא מלא חסר לפי שהיו הכתובה היא
 במקום יוד השרש ודינה להיות מלא כמו שבארתי כל זה בדבור
 ג' ע"ש • ויש מלות שיש בהן נח אחד או שנים והן חסרים או
 מלאים ואינן מאותן שדרכן להיות מלאים או חסרים ואף על פי
 כן לא נמסר עליהם מאומה • וזה בעבור כלל אחר שנתן במלת
 ההיא במקום אחר • והמשל נתנו כלל אחד ואמרו כל תולדת
 חסר ויו בתראה חוץ מן ב' כתיבים תולדות מלא דמלא וא
 תולדת חסר וחסר וג' תולדות חסר מלא • ולכן כל הכתיבין
 תולדות אין צריך למסור עליון מלא חס' כי הכלל הראשון מספיק
 וכן כל אבותיכם שבתורה חסר ויו ומלא יוד חוץ מאחד כתיב
 אבותכם מלא דמלא וא' כתיב אבותכם מלא ויו וחסר יוד ולכן כל
 הכתובים בתורה אבותיכם אין צריך למסור עליהם חסר מלא • וכן
 בכל ספר וספר נמנין אבותיכם המלאים והחסרים ועל שאר
 שאינו בכלל ההוא לא נמסר מאומה וכן יש מלות אחרות שנחלקן
 בחסרונם ובמלואם לפי ספרי המקרא • ויש נחלקים לתורה
 ולנביאים ולכתובים והכלל כשתמצא מלת שיש בהן ב' נחין
 ואחד מהן או שניהם חסרים או מלאים ולא נמסר עליון מאומה •
 ודע שהוא בעבור איזה כלל שנתן בהם כבר ורוק ותמצא ועוד

סמות ב'
מלכים ג'

ארבר מאלח בלוחות שניות במאמ' ט וכאשר יהיו במלה ג' נחם
 באמצע המלה קצחן מלאים וקצחן חסרים כמו והיטבותי
 מראשונתיכם שחכר יוד סימן ההפעיל אחר הטיר והראוי
 והטיבותי והנה היה ראוי להיזר נכסר עליו מלא יוד קדמאה
 וחכר יוד תנינא ומלא ויו' ולקצר הלשון לא נמסר עליו רק לית
 וכן כתיבי או וכתיבין וכן על ארפא משבתיכם לא זכרו לא חכר
 ולא מלא אלא כן כתיבי וכן וישיבום במקום הזה נמסר עליו כן
 כתיבי ודע כשהיו בתיבה ג' נחם ושלשתן מלאים לא נמסר
 עליה מלא ומלא אלא כלו מלא כמו והשיבותיך בדרך אשר
 באת ותפוצותיכם ונפלתם ותיבאותים אל חר קדשי וכן כשהיו
 שלשתן חסרי כמו וירדה מעל המזבח עד אשר הכאם ודומיהן
 לא נמסר עליהן חסר וחכר אלא כלו חכר וביש נוסחאות
 דכתיב עליהן כן כתיב והראשון יותר נהוג :

יחזק' לז
 דמי' ג'
 סמאל' יב
 מלכיס' ז'
 ידמיה' כ'
 יסציה' נו'
 במר' לב

הדבור התשיעי

לא בארתי ערהנה רק דין
 החסרין והמלאין של ויו'
 או יוד ומעתה אבאר דין האלף וההא' ודע כי האלף תנוח
 או תחכר לפעמים באמצע המלה או בסופה בקצת המלות שאין
 כן בשאר חברותיהן כגון את שלתך מלו תוכך חמס' ותורני
 חיל וחם ין במספר ואינם רק בנביאים ובחובים ועוד נמצאו ה'
 בתורה ואלו הן מחטו לי ונטמיתם בס' וקרהו אסון דויגש ואם
 מצתיחן דבהעלותך לחטת ושלח מרשית השנה דעקב
 ותמהתי למה לא כללום עם היו ויהיו כן דחכרי אלף בקריא'
 וכן יז' מלין להפך שתנוע בהן האלף שלא כדין חברותיהן וקורין
 להן מפקין אלף כגון וגרות לצנאכם נאור קדש' כמצאת
 שלום וכן מה מלין דכתיבין אלף באמצע התיבד ודא קריין
 כמו והאספסוף ויאצל סזיהרות וכו' והנה על כל אלה האלפין
 לא נמסר חכר אלף או מלא אלף או קריאלף או לא קרי אלף
 רק מפקין אלף או לא מפקין אלף ופירוש מפקין מוציאין תרגום
 של ומוציא דבה דמפיק טיבא וכבר בארתי בפרק שירה בשיר ד'
 שמפיק לא נאמר כא' על אותיות ויה' כשמציאין אותם מן הפה
 בסוף התיבה אבל האלף אין מוציאין אותה מן הפה בסוף התיבה

סמאל' א' יחזק' כח
 סמאל' כב
 ראסי' כ' ויקרא' יא
 ראסי' מר' במר' יא
 טו

במר' לב
 תלו' ז' סיר' ח'
 במר' יא

מסליו

לעולם אבל כשנמצא במסורת מפקין אלף רל שהינה בנקודה
 כדלעיל אבל במסרה קטנה נמסר עליהן חסר או מלא אבל לא
 חסר או מלא סתם רק בפירוש חסר אלף או מלא אלף. וכן דין
 ההוא כאשר אבאר ברוב שאחר זה: ויש מלות שתנוח בהן האלף
 בסוף התיבה כגון שיטה אחת מן יב מלין דכתיבין אלף ולה קרו
 כמו ולא אבוא שמוע. ההלכווא אתו. שזר ומריא. דם נקיא וכו'
 ונמסר עליהן יתיר אלף או לא קרו אלף. ועוד שיטה אחת מן ה'
 מלין שיש בהן אלף נחה בסוף התיבה והיא במקום ה' והיה
 ל'ם ל'רא. ג'הא ק'מתו. ל'ידיו ש'ינ' וכו' ונמסר על כל
 אחת לית כתיב אלף.

יסעי'כ'א יהוסי'
 סמוא ז' זאל ד'

במרב'יא
 יחזק' לא תלי ק'כו

הדבור העשירי

לא תנוח הוא לעולם רק
 בסוף התיבה לבר והן של

ד'מינין וסימן וערכה שנתך פ' שרש. נקבה. תוספת. כנוי שרש
 דל' היא השרשית מפעלי נחילמד היא כמו עשה. בנה. וחמיהן.
 נקבה. כמו פקרה. שמכה. צרקה. בדרח. ודומיהן. ומן ה' המינין
 האלה לא דברו התיבה דבר תוספת רל' היא הנוספת בסוף
 והיא של' מינין. הנוספת בפעלים. והנוספת בשמות. הנוספת
 בשמות היא של' מינין היא כמו מעלת. מטה. לילה. נחלה.
 וסימנם שהם חמיד מלעיל. ומוהדברורק מעט. והנוספת בפעלים
 כמו בצווי היחוד כמו י' שמעה י' סלחה י' הקטיבה. ובמקור
 כמו פשוטה ועזרה ותגורה. ובעתידים עם אלף ומן האיתן כמו
 אלה אזכרה ואשפכה. נרעה נדרפה ודומיהן. לא דברו מהן דבר
 וחמין השני הם ההאין הנספות בסוף התיבה במקום למד. כמו
 שאמרו רזל כל תיבה הצריכה למד בתחילה הטיל לה הא בסופה.
 והנה יש לילהקשות על זה המאמר בקושיות. האחת כאמרם כל
 תיבה. ומלת תיבה כוללת שם ומלה ופעל והנה ההא שהיא
 במקום למד בתחלה לא תבארק על השמות. והקושיא ה'
 באמרם פל תיבה. ומלת כל לא תצדק במקום הזה. כי לא נוכל
 להטיל זאת ההא בכל השמות. כי אם מה שמצאנו מהן בפסוק
 ואינן באחד מני אלף ובפרט בשמות מקומות נמצאה לרוב ובעלי
 המסורת מנאום כמו מצרימה כח. בבלה ב'ט. ירושלימה ה'.

דכואל ט'
 יסעילב
 תלי' מכ' הוסע ו'

ראסת לב

חברותה ובעמיתים נמצאו משאר שמות כמו האלה ח ה הכיחתי
המוכחה ה ארצה כנען ח מלא ולא כנו שאר ארצה ספני רבויים
והכלל שהיה לרם לזכר ויש טם הצריך לכך בתחילתו והטיל לו
הא בסופו ואולי יש לישב מלת כל כמו שאמרו במקום אחר אין
לכדין מן הכללות והנה יש ההין הנוכפות אדר הקמץ שהחת
התיו והכף והגון בסוף התיבה כאשר אבאר כבר כחתי בדבור
ה כילא חכא נקודה חחת אות בסוף התיבה רק חחת התי והכף
והגון הבאים לפעמים קמוצים ואין אתריהן הא

התיו

היא התיו הקמוצה המורה על יחיד נמצא בסוף
העוברים כמו ודרשת וחקרת ושאלת ודומיהם
רובם בחסרון והא מפני רבויים ויש מעטים נכתבים עם ההא
כמו גרתה בה נארתה ברית עברך ורכי חסכתה ודומיהן
זחמיד נמסר עליהן מלא הא אבל על חסרי ההא לא נמסר
עליהן חסרי הא לעולם חוץ על מלת נחיה נמסר כט הכרים הא
ויש לשאול מהראו על כנה למנות החסרי מאת המלה סכל שאר
חסרי הא אשר רבוכמו רבו והלא הן המרובין והיה להם למגור
כל נחמה ונחמה המלאים שהן המועטין ויש לומר לפי שהתיו
נדגשת בדגש חזק שהרי היא אחר חנועה קטנה ואין דין הדגש
החזק להיות בסוף התיבה בלי אות נח או נע אתרו ולפיכך באר
הא אחר כל תיו הדגשה בדגש חזק בסוף התיבה כמו כל שאר
נחמה ונחמה חוץ מן כט וכן והמתה את העם לשחרת יורידוך
ומתה שתה עונותינו לנגוד ודומיהן וזה דווקא בפעלים שאינן
שלמים כמו כאלה שזכרתי וכן מלת אתה ההא נוספת בעבור
הדגש החזק ואין צריך למסור על שום אחר מאלה מלאה אבל
בפעלים השלמי שהתיו שרשית כמו כרת שבת שחת הם תמיד בלי
הא אתריה אעפ שהדגש חזק כמו על העיר וכרת ונכרת לעולם
סגים השבת ארצך שחת ודומיהם ולא נמסר עליהן חסר ומלת
חצמתה כל זונה ממך יוצאת מן הכלל לכן נמסר עליה מלא הא
הבאה בסוף התיבה בנקודה היא הכף הקמוצה
לכנוי היחיד הנמצא בפעלים ובשמות ובמלות

והכף

כמו הנני מפרך והרפתוך ונחתוך ובשמות שורך וחסורך

דבר יצ

ראסיתכו תלוי פט קלט

כמדבר יד יחזק כח תלוי ב

דבר י כ שפד א תלוי קלט יסעי יד תלוי כב

ראסי יז דבר י ס

דברו ה'

ועבדך ואמתך פמוך ויש שנכתבו בהא נוספת ותמיד נמסר עליון
מלא הוא וכן במסורת כ"א מלין ויחידאין ר"ל שאין להן דומה
דכתיבין בהא בסוף התיבה כמו ואברכה לפניו לאות על ידך
דבכה ובעמך הנצבת עמכה וכו' וקראו להן כה כ"א ודאין או
ודיא עיין במסר ט' ונמצאים שיש להן זוג כמו באצ"ה ו יפכה ג' :

ראסי כ"ז

סמו יגה סמו א'

והנה

הנזן הקמוצה בסוף היא נזן הרבות שדינה
להיות אחריה הא' כמו ספונדה וגזרנה
צאנה וראנה ותכאנה ותדלנה ותמלאנה ויש שיבאו בתסרון הוא
ר"ל בנזן פשוטה קמוצה כמו בנותי לכן ו מצאן מנוחה ובעתיד
כמו כי תהיון לאיש שתי נשים ותהיון את הילדים ותהרן שתי
בנות לוט ותגשן השפחות ודומיהן וזה דווקא בפעלים שאינן
שלמים ולא נמצא רק אחר בשלמים והוא כי כן תלבשן בנות
המלך ועל כלן נמסר חסר הא' והכלל התיו והכף
הקמוצה בסוף התיבה הן על הרוב חסרים האל לכך נמנין המלאים
האוהנזן הקמוצה בסוף התיבה הוא על הרוב כחובה לכך נמנין
החסרים והא' הכנוי היא ב' מינין האחת היא כנוי הנקבת
הפעולה הנסתרת ובאה בג' אופנים האחד כשהיא

סירג' סמותג'
רות א' א'

דברו כ"א סמו א'
ראסי אט ג' לב
סמואלג'

ראסי ב'

ראסי ז'

איוב כ"ח

סמות כ"ו

נחה אחר נזן קמוצה ודגושה כמו ויסגור בשר וחתנה
והב' כשהיא נקודה בקמץ וסגול לפניו כמו וימצאת מלאך יי'
והג' כשהיא במפיק אחר אות קמוצה כמו אז ראית וספרה הכינה
וגם תקרה ובשמות שארה כסותה ועונתה וכן ראשה ירה
רגלה על כל אלה ודומיהן לא נמסר מאומה אבל על מלה
שחיא במפיק וחברותה בלי מפיק נמסר עליות לית מפיק כגון ובז
בזת צרה ברך אברך ודומיהן וכן יא' זוגין חר מפיק וחד לא מפיק
כגון מכרה כיום לית רפה וא' במפיק מפנינים מכרה וכו' ויא' מלין
ולא מפקין הא וראויין במפיק כמו ותחמרת בחמר מיום הוסדרה
עונתה ב' וכו' נמסר על כל אות לא מפיק הוא או רפיה הא
והסין השני הוא ההא הבאה במקום ויוכנוי הזכר הנסתר וסת
שלפניה בחולם כגון כל העבה ברעה כי פרעה אהרן פגז
שכו ודומיהן לא נמסר עליהן רק כן כתיב או כתיב כן כמו אהלח
ד' כתיבין כן המונה ד' כתיבין כן וביש נוסחאות מצאתי שנמסר

יחזיק כח תלי קלב
ראסי כ"ח מסלי לא
סמות כ"ט
במרב' טו

סמות לכי לב
איוב כ'

דבור י

ז ס

על וַיִּשַׁא אֱהֲלָהּ אֶהְלוּ קְרוּ וּכְזוֹ קוֹל הָעַם בְּרַעֲהוּ • בָּרַעוּ קְרוּ וּכְזוֹ
 כְּקִצַּת הָאֲחֵרִים וְכוּלֵן טַעוֹתֵי סִפְרִים כִּי לֹא נִמְצְאוּ לְעוֹלָם מִלָּה
 דְּכַתִּיב בְּסוּפָה הֵא בְחוֹלָם וּקְרוּ בּוֹיֹ • וּמִה שֶׁנִּמְצְאוּ בְּמִסּוּרַת יוֹד
 מִלִּין דְּכַתִּיבִין הֵא וּקְרוּיִן וְיִי הֵינּוּ דּוּוֹקְאוּיֹ בְּשׁוֹרֵק • כְּמוֹ לֵאמֹר
 וְקָרְחָה בְּרַחֲמֵהּ הוּא קְרוּיֹ יְדִינֵנוּ לֹא שֶׁפְּכָה כּוֹ קְרוּיֹ וְחִמְיֵהוּן וְעוֹד אֲרַבְרַב
 בְּסֵם בְּלוֹחֹת שְׁנִיּוֹת בְּמֵאמֵר רֵאשׁוֹן • בְּעוֹרַת אֵל אֲחֵרוֹן וְרֵאשׁוֹן וּבְכַז
 נִשְׁלַם הַחֲלֵק הָרֵאשׁוֹן וְאֲתַחֲלִיל הַחֲלֵק הַשְּׁנִי • בְּעוֹרַת אֲחֵר וְאִין שְׁנֵי

האלך לוחות שניות : בעשרה

מאמרים שניות :

וְלוֹחַ הַסֵּתִים סִכְלֵי תַאמֵר וּמֵאמֵר • תַּמְבֵּאל כְּאִסְרֵי הַסֵּפֶר נִגְמַר

המאמר הראשון בקריין וכתבן

הנה

כַּתְּבִיתִי בְּרֵאשׁ הַהִקְדָּמָה הַשְּׁלִישִׁת הַמַּחְלֻקֶת שְׁבִין
 הָאֲחֵרוֹנִים בְּעֵינֵי קְרוּיִן וְכַתְּבִין וְכַאֲחֵרוֹנָה עֵינֵי
 חֲלִיקֵי אֶף אֲנִי עֵשׂ • וְעַתָּה בֹאֲתִי לְהַשְׁכִּילְךָ בִּינָה בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר הִלְכוּ
 בָּהּ אֲנָשׁוֹ כְּנִסְרַת הַגְּדוּלָה וְקוֹדֵם כֹּל דְּבַר צָרִיךְ שֶׁתִּדְעַ שְׁכַל מֵרַת
 שֶׁנִּכְתַּב בְּגִלְיוֹן הוּא הַקְּרוּיִן רֵל כֵּן קוֹרִיִן הַמִּלָּה הַהִיא • וְסֵמָּה
 שֶׁנִּכְתַּב מִבְּפָנִים לֹא נִקְרָא כֹּלֵל • וְהַמְּשָׁל הוֹצֵא אֶתְךָ כֵּךְ כְּתִיב בּוֹיֹ •
 וְהַקְּרוּיִן הוּא הוֹצֵא בּוֹיֹר הַנּוֹה שְׁמוֹ נְקוּדוֹת שֶׁל הוֹצֵא תַחַת הוֹצֵא אֲבָל
 אִין קוֹרִיִן אוֹתוֹ רַק הוֹצֵא שֶׁהוּא צוּי מִבְּנֵי הַפְּעִיל עַד הַשְּׁלֵמִים עִם
 הַפְּקֹד אֵת הַלּוּיִם • וְנִשְׁאָר בְּפָנִים הוֹצֵא בְּלִי נְקוּדוֹת כִּיִן חֲצוּיִן •
 מִנְּחֵי פֶּא יוֹד כְּמוֹ הוֹצֵא אֵת הַמְּקַלֵּל • וְכֹזֵה וְדוֹרֵךְ הוֹשֵׁר לְפָנֵי
 דְּרִכְיֹךְ הַיִּשָּׁר קְרוּיִן לְכֵן מִתְּקַנֵּי הַנִּיקוּד לֹא נִקְדוּ מִלָּת הַכְּתִיב רַק
 עִם נְקוּדַת מִלַּת הַקְּרוּיִן דְּחִינֵנוּ וְנְקוּדוֹת שְׁבַפְּנִים שִׁיכִין תַּחַת תַּחַת
 הַקְּרוּיִן שְׁבַגְלִיּוֹן וְנִשְׁאָרָה מִלַּת הַכְּתִיב בְּלִי נְקוּדוֹ וְכֵן שְׁמוֹ תַמִּיד טַעֵם
 הַמִּלָּה תַחַת הַכְּתִיב לְפִי מִשְׁמַעוֹ הַקְּרוּיִן הַמְּשָׁלִי • וְאֵמֶר הוֹךְ לְשִׁלְמָה
 בְּנֵנוּ אֲנִי הַיִּידֵי עִם לְבָבִי וְגו' כְּתִיב בְּנֵנוּ וְקְרוּיִן בְּנֵי הַנְּהַלְפֵי הַכְּתִיב
 וְהַיִּידֵי רֵאשׁוֹ לְחַיִּוֹת הָאֲחֵנָה תַחַת בְּנֵנוּ וְלְפִי שֶׁהַקְּרוּיִן הוּא בְּנֵי שְׁמוֹ

דְּרֵאשׁוֹ הַ

בְּמִדְכָּ גַ

וְיִקְרָא בְּרֵאשׁוֹ הַ

דְּרֵאשׁוֹ הַ

האמת תחת לשלמה וחו קל להבין ודע כי בכל מקום שהנקודה
 רבה על הכתב הוצרכו לשום במלת הכתיב ב מיני נקודות תחת
 אות אחת והמשל אשר אנן שולחים אותך. אנתנו קרי הוצרכו
 לנקוד וז של אנן בשוא ובשורק כנקודות מלת אנתנו ונשאר
 מלת אנו שבפנים בלי נקודות ונקראת אנו ואין לו דומה במקרא
 אך בסודרי התפלו מח אנו מה חיינו וכשהכתב מרובה על הנקודה
 השאירו בכתיב אות אחת בלי נקודה כגון ברב רבני עליתי.

דמימב

מלכי יח
מחולל כב
עזר ה

ברב קרי נשאר הכף בלי נקודה וכן הכה את המצרי אשר מראה
 איש קרי הרי השין בלי נקודה וכן אלה מאניא אל קרי הלמד בלי
 נקודה ו כשהכתיב מלה אחת והקרי ב מלות שמו תחת מלת
 הכתיב כל הנקודות של ב המלות שבקרי כגון ולשתות את
 שניהם. מימי רגליהם קרי ודיו הנקודות של מימי ר
 רגליהם תחת שניהם וכשהכתיב ב מלות והקרי מלה אחת האות
 שהיא בסוף התיבה הראשונה שבכתיב בלי נקודה תחסר בקרי
 סבל וכל והמשל ויצא מן המערה מהמערה קריו וכן מן ברת
 ציון מברת קרי ודיו הנון בשניהם תחסר סבל וכל וכן ח מלות
 דכתיבין הרי מלין וקריון ור והנס לפניך במין השישי כי כן חלקתי
 כל קריון וכתבן שכמקרא למינים והעמדתם על שבעה מינין זכר
 לחן שבעה חמינין שנשתבב בהן ארץ ישראל ו

מלכי יח

מחולל כב
מיכה א

חמין

האחר באותיות דקריון ולא כתבן וכתבן ולא קריון
 והעקר באותיות יהוה הנמצאים כן בראש ובסוף
 ובאמצע התיבה אבל יש לך לדעת כי הויו והיוד לא נמצאו כן
 כשהן נחות באמצע המלה רל הויו אחר הוולם וחשורק והיוד
 אחר תחורק והצירי כי אלה הם בערך החסרים והמלאים כאשר
 בארתי בדבור הראשון אבל הוה הנמצאת כתיב ולא קרי היא
 דוקא אחר קמץ או חטף קמץ כמו אכרורת לכם ברית אשקושת
 ואביטה ודומיה והן לא בסספר ולא נמצאת ויו קרי ולא כתיב
 באמצע המלה לעולם אבל היוד נמצאת קרי ולא כתיב אחר קמץ
 כגון צוארו דעשו צוארו קריון וזה דור דורשו שיו קרו והם נו
 בסספר וב יודין דכתיב ולא קרי אחר הוולם ענו בכבל רגליו
 גם עניו לא תשבע והן בכלל ו דכתיבן יוד ולא קרי ונמצאים

מחולל יא יסעי יח

תלי כר ראמי לב
תלי קה קהל ר

יודין אורי שוא כגון ה' דכתיבין דברוך יתיר יוד וכן ומעלה ליהם זכר א
 תרעים ודומיהן גם נמצאת וזין ויודין לרוב בראש החיבור
 ובסוף החיבור דקריין ולא כתבן או להפך וכך היהין לרוב ולבתי
 חקיעור לא אבא עליהן ראיות אך זה לבד מצאתי כי כל המלות
 שיש בהן אות דקרי ולא כתיב נקודת אותו האות נקוד בפנים בלי
 אותה האות עבקרי נכתב אותו האות בלתי נקוד כנהוג והמסל

כמו אבותינו חטאו ואינם אנתנו עונותיהם סבלנו ונכסר בגליון חלכה ה
 ואינם קרי ואנתנו קרי וכן דומיהן והם יב' במספר וכן עם והא
 ויעט העם אל שלל חטלל קרי דומיהן וכן יב' במספרו ובמלת סמואל יד
 שיש בה אות דכתיב ולא קרי נכתב המלה בפנים עם אותו האות
 בלי נקוד כגון מארץ כשדים וצאו היוד כתיב ולא קרי אך לא ירמי כ
 כתבו בגליון צאו קרי רק לא קרי יוד וכן בעל חקנפיס לא קרי קהל י
 הא' וכן באמצע המלה כגון עם שחתיקיף סמנו כתיב בגליון לא קהל י
 קרי הא' וכן מא' מלין דכתיבין אלף באמצע החיבור ולא קרי ועל קהל י

כלן כתיב בגליון לא קרי אלף כמו וחספסוף אשר בקרבן סמך יא
 וחסמו והכלל כל יהוה דקריין ולא כתבן נכתב הקרי בתוך
 בגליון וכל דכתבן ולא קריין נכתב בגליון לא קרי יוד או הא' או וזו
 או אלף ובפסוק אחר תמצא שניהם יולד חכם וישמח בו הנהג מסלי כג
 על יולד שהיו קרי ולא כתיבנסר ויולד קרי ועל וישמח שהיו
 כתיב ולא קרי נסר לא קרי וזו ודע כי במסורות הכזיקות על
 ז' ויוד דכתיבין באמצע המלה ולא קריין כתיב בגליון יתיד וזו או

יוד ונכון הוא ודע כי שאר אותיות שאינם אותיות יהוא נמצאים
 מעט מהן כתיבין ולא קריין וקריין ולא כתיבין כגון ז' למדין כתיבין סמואל י
 באמצע המלה ולא קריין כמו ולחלחם וחקיק וחסאר ברניאל רניאל י
 בארין עליון ארין עליון לבית משתנה על לר' בשלשתן למר
 השנייה לא נקראת וכן הצדי של באחד למחצעים מחצעים דה ה
 בחצרותו הצדי השניה לא נקראת ולא נקראת כשין השניות
 של ישטר לבן אשר אבל לבן נפתלי הוא נערה בשוא וישטר
 כדנח' וחכף נמצאת כתיב ולא קרי במלת ברלב רכפי ברב קרי חלכי יח
 והיפוך סמערות פלשתים סמערכות קרי וחעין נמצאת קרי ולא סמואל י
 כתיב במקום אחר ונגרשה ונשקה ונשקעה קרי וחולת בב' מקומו עמוס י

והם תָּמַר בַּמִּדְבָּר תִּדְרֹס קְרִי הַזְּמַנְתוֹן לְמִימֵי הַיּוֹדֵמְנָחוֹן קְרִי וְהוֹחִיתָ
נִמְצָאָה בָּךְ מִקְוִימוֹת כִּמוֹ בְּנֵי נוֹף וְתַחֲפָנֶס וְתַחֲפָנֶס קְרִי אֲנִי כְּתִיב
אֲנַחְנוּ כִּמוֹ שְׂכַתְבִּיתִי לְעֵיל :

מלכים ט דניאל א
ירמיה ב כ

המין השני

באותיות המוחלפות זו בזו בקרי
ובכתיב וגם באלה העקר אותיות

והוא כגון נב מלין דכתיבין יוד בראש חתיבת וקריון ויו כמו מעט
ימי יחדל ישית ממני וחדל קרי ושית קרי ונו מלין בהפך ודכה ושות
ודכה קרי ושית קרי וכן אלפא ביהא דכתיבין יוד באמצע חתיבותא
וקריון ויו והו ע' במספר וכל היודין האלה נקודתן חולם או שורק
החולם נקוד על החיבה שלפני היוד כמו אֲזִכִּיר מֵעַלְלִי יְהוָה אֲזִכִּיר
קְרִי שְׁנֵי גִיּוֹס בְּבִטְנֶךָ גִיּוֹס קְרִי ודומיהן אבל השורק נקוד בתוך
היוד כמו וַיִּשֶׁם לְפָנָיו לְאֹכֹל וַיִּוְטֵם קְרִי ויש ספרים שנקוד בפנים
וַיִּשֶׁם הַיּוֹד הַרְאֵשׁוֹנָה בַּקְבוּץ וְהוּא טְעוּת גְּמוּרָה כִּי לֹא נִמְצָא אוֹת
נְקוּדָה בַּקְבוּץ לִפְנֵי יוֹד נְתִיב וְכֵן קְרִיאֵי הַעֲדָה הַיּוֹד בְּשׁוּרֵק קְרִיאֵי
קְרִי וְכֵן בְּסוֹף הַחִיבָה כִּמוֹ אֵל תִּצְאֵי הַשְּׂדֵה וְכַדְרֵךְ אֵל תִּלְכִּי
תִּצְאֵי תִלְכוּ קְרִי בְּכוֹלֵן הַשׁוּרֵק בְּתוֹךְ הַיּוֹדִין וְלֹא בַּקְבוּץ לִפְנֵיהֶם
תִּצְאֵי תִלְכוּ אֲבָל הַמְלִין דְּכַתִּיבִין הֵאָּ בְּסוֹף וְקְרִי וְיוֹ שְׂרוּקָה
תְּמִיד נְקוּד בְּקוּץ בְּאוֹרֵת שֶׁלִּפְנֵי הַהֵאָּ כִּמוֹ לֹא יִקְרָהּ יִדְּנוּ לֹא
שֶׁפְּכָה וְדוּמִיָּה וְהֵן יֹד בְּסִפְרָא וְעוֹדֵי שֶׁהַרְבֵּה אוֹתוֹת יְהוָה
הַמִּתְחַלְפִּין זוּ בְּזוֹ וּבַחֲרָתִי בַּקְצוֹר וְיֵשׁ שְׂאֵר אוֹתוֹת הַמִּתְחַלְפוֹת
זוּ בְּזוֹ אֲבָל אֵין זֶה רֵק בְּאוֹתוֹת הַדּוּמִיָּה בְּמִכְתָּב כְּגוֹן בֵּית בְּכָף
וְלִיֹּת בְּרִישׁ הֵאָּ בְּחִית חִית בְּתִי וְדָלַת בְּכָף פְּשׁוּטָה וְשִׁין בְּשִׁית
אוֹ שֶׁהֵם מְמוּצָא אַתֵּר כְּגוֹן בֵּית בְּמֵם מֵם בְּפֹא אֵלֶף בְּעֵין עֵין
בְּחִית וְדָלַת בְּתִי וְהַמְשָׁל עַל כָּל אֵלוֹ כְּגוֹן יֵא מְלִין דְּכַתִּיבִין בֵּית
וְקְרִיין כָּף כְּגוֹן וַיְהִי בְּאַמְרֵם אֵלֶיךָ בְּאַמְרֵם קְרִי וְכֹוֹ וְגַלְהַפֵּךְ
כְּגוֹן מֵה יִכִּין דְּרָכֹו יִכִּין קְרִי וּמִבְּנֵי גְּנוּי עוֹתָהּ וְכֹוֹר חֲכוֹר קְרִי כְּתִי
בְּפָנִים בְּבִית וְדָלַת וְקְרִי חֲכוֹר בְּכָף וְרִישׁ וְכוּחַ הֵיאָּ אֵת מְבִי מְלִין
דְּכַתִּיבִילָלֵת וְקְרִיין רִישׁ וְהַשְּׁנִית הֵיאָּ וְתַאמֵר לֹא אֶעְבֹּד אֶעְבֹּר קְרִי
וְ מְלִין לְהַפֵּךְ וְכָל הַשְּׂרָמוֹת הַשְּׂרָמוֹת קְרִי וְכוּלֵי וְדָלַת
בְּכָף יֵךְ הַשְּׁעָר יֹד קְרִי וְחִירָה בְּהֵאָּ רְחִיטְנוּ בְּרוּחִים רְחִיטְנוּ קְרִי
וְהֵן דְּ בְּמִסְפָּר וְשִׁין בְּטִירַת וַיַּעַשׂ הָעָם אֵל הַשְּׁלָל וַיַּעַשׂ קְרִי חִירָה

איובי תלום י

תלום עז
ראסית כר

ויקל כא
דברו כ

אחמרב
מסני כ פורה ח

ירמיה ב
ירמיה לא
ממוא ו סיר ב
ממואל יד

בתיז . ירחק חבל הכסף ירתק קרו ובירת במם כגון באדם
 חעיר מאדם קרו ודומיהז והזן במספר . ופא במם כגון ופרק
 פגולים וסרק קרו וחית בעין כגון וחץ חניתו ועץ קרו ועין לאלה
 והם ב דכתיבים על וקרו אל וא כתיב אל בפתח וקרו על . והא
 כעין כגון בלדי הרפה אמרו רזל הרפה כתיב ערפה קרו אבל
 לא מצאתי כן בכל הנוסחאות חמרויקות ודלית בתיז כגון אתר
 אחד בתוך אחת קרו והם ג במספר . וב להפך כתיב אחת וקרו
 אחד באחת מקומות באחד קרו תחת רותם אחת . אחד קרו
 וב מלין כתיבין הא וקרוין כף כגון מפנירוע מעלליהם . כס קרו
 וחשב עליהם מחשבה . כס קרו וסלה אחת כתוב ריש וקרו בית
 והוא ואשר שם משמים . ואשב קרו ועוד אזכרנו במין ו נמצאה
 סלה אחת כתיב גימל וקרו זין לבג לגוים . לבז קרו . וזה לפי
 שתחלף הגימל והזין באב דאטכח וכך נה גבול כמו זה גבול .

קחלת א
 יוסע ג
 יסעיה ס
 סמואל ז
 סמואל ב
 יסעיה ס
 סמואל ז
 מלכי ז
 ירמיה ר
 ירמיה ב
 יחזק נ
 יחזק ס
 יחזק מ

המין הנ

במוקדמין ומואחרין . פיש מלות שכתוב
 בהן אות אחת מאוחר שלא כדון ובקרו
 האות ההוא מוקדם כדונו והן סב במספר ואין גם א מהן בתורה
 ונתתי בהן סימן אין מוקדם ומאוחר בתורה חסר אחד . לא מהן
 סאותיות יהוא כגון הלוך ותקוע הולך קרו והימטני את העמודים
 והמישני קרו כל הכלים האהל האלה קרו ויא מהן משאר אותיות ו
 ותרונה ותארנה קרו . דרכי תרצנה תצרנה קרו . אשר ובתר
 אל החיים יתבר קרו וכן שמות בני אדם כמו בני שמלי . שלמי קרו
 שטרי השרוני שרטי קרו והטעם לפי שהיה לכל אחד שני שמות .

יוסע ו פוסט א
 מלכוס ס
 סמואל ז מסלי כ
 קהל ט עזרה ב
 מאלוה כז

המין הד

במלין שקדמאה נסיב מתנינא פיש ב
 מלות סמוכות שהראשונה לוקחת אות
 מהשניה וזה לא נמצא רק על סלה שבסופה הא נוספת והיא
 שיוכת בראש המלה השנייה לפיכך נקרו אותה בפנים בפתח
 ובקרו נעשית הא ודיעה בראש המלה והן ג במספר דכתיבין כן
 הייתה מוציא והמביא . המוציא קרו ידעתה שתר מקומו השתר
 קרו . וסתחתה לשכות . הלשכות קרו . ובב מקומות נמצא
 גהפך שם הפלשחים שמה פלשחים קרו ושוראשכלילו ושוריא
 שכלילו קרו .

סמואל א איוב מ
 יחזק מ
 קחל כא עזרה ר

המין הה

במלות שלמות דכתיבין ולא קריין והן
 במספר לכן הן בפנים בלינקודות כעון
 אל ירוך ירוך הורך י ירוך תניא לא קרי וכן לרבר הזות
 יסלחנא י נאכתיב ולא קרי ות קריין ולא כתבין לכן דגיהו מקום
 חלק בפנים ושמו שם הנקודות כמו כי אמר אל חבארקס
 אלי קרי ולא כתיב להשיב ירו ובהר פרת קרי ולא כתיב
 וכבר דברתי בכל אלה בתקדמת השלישית

דמיא לו
 מלכיס ה
 רות ל
 שמואל ה

המין הו

במלות דכתיבין ודוקריין תרי והן שו במספר
 כעון בנר בא גר קריין סוה בוקדו סה זה
 קרייובוי וח מלין להפך דכתיבין תרי וקריין תר כמו ויהי איש
 סכן יסין מבנימין קריין כי ענים כי ענים קריין למ רבה המשרה
 למרבה קריין והנני סתמיה חמוון גחל על הודשות שגורשו על
 המלה תואת ואומרים כי הסם סתום באמצע המלה וזרי לפי
 הכתיב אינה באמצע המלה כי הכתיב הוא למלות למ רבה זטבל
 לפרש למ כמו להם כמו אראלם צעקו שהווא כמו אראל להם
 וכן בשולם הבשר בשל להם הבשר וגם למ רבה לפי הכתיב פי
 להם חבה המשרח ובכלל המין חוח מלין דכתיבין מלה אתת
 וקריין מלה ארת כגון יצא העיר החיכונה וחצר קרייובגון ואשר
 שם פשמים ואשב קרייובכר זכרתי זה במין בעם חלוף האתיות
 וכן כבחה את הסצרי אשר סרארה איש קרייובן ח זוגין סן ז
 מלין דכל חד כתיב מלה חד וקרייוב מלה אתרת וכבר כתבתי סחן
 לעיל בכלל חמלות שהכתב סרובח על הנקודות וכן דכתיבין
 מלה חד וקרייוב מלות אתרות שאינן חמות למלה דכתיבנה בפנים
 כמו לאמר עשיתי כאשר צויתני ככל אשר קרייובן שיניחם מימי
 רגליהם קרייוב עיין לעיל בהתחלת הסאמר

ראסית ל סמוחב
 שמואל ט מוכה ר
 טמיה ט

יסעיה לב
 מלכיס ט
 מלכיס ח
 יחזק ג
 שמואל לב

המין הז

במגונה זנאות אמרו רזל כל הדברים
 דכתיבין במקרא לגנאי קורין אותן לשבח
 כמו ואיש אתר ישגלנת ישכבנה קרייובן בר מקומות כתיב לשון
 משגל שהוא לשון מגונה וקרייוב לשון משכב שהוא לשון נאות וכן
 לאכול את חוריתם ולשתות את שיניהם לפי ששניחן דברים מגונה
 קרייובן צאתם וסימי רגליהם לשבח וכן ובעפולים שהם התחתניות

דברו לח
 מלכיס ט
 דברי לט

בלשון אשכנז היוג בלוטרין שהווג לשון מלנה קרי כחורים עיין
בערוך בשורש טדרז והכלל העולה כל מה שהוא בלשון גנאי
שנו אותו לשבח כדי שלא יוציא האדם דבר מגונה מפיו ויש מי
שאמר שבטביל כך נקרא לשון העברית לשון הקדש לפי שכלה
קדש ואין בה דבר מגונה שהרי לא הונח בה שם מיוחד לערות
האיש או האשה גם לא לשתן ולצואה אלא הכל בכנוי כמו
שכתבם יבן היה ראוי לפיו להקרא לשון נקיה או לשון טהרה
ולא שייך בולשון קדושה וכתב רבי אברהם הבלמסי בכפר
דקדוקו מקנה אברם חל נקרא לשון הקדש בעבור היותו מיוחד
הבורא ית שהוא המקודש על הקדושים עליו ואני השגתי על
זה בכלל שאר ההשגות שהשגתי על ספרו ואמרתי לפי דברי
חז"ל ראוי להקרא לשון הקדוש ולא לשון הקדש אך נראה יותר
נכון לומר שנקרא לשון הקדש מפני שבדברי תורה ונבואה וכל
דברי קדושה נאמרו בה וכן נקרא הבורא בה בשמותיו הקדושים
אל אלקי צבאות וכו' וכן מלאכו מיכאל גבריאל וכן הקדושים
אשר בארץ המה אברהם יצחק ויעקב שלמה דומיהו' לכן דבר
ראוי ונכון הוא להקרא לשון הקדש ובזה נשלטו המניין ונטלם
המאמר הראשון

המאמר השני

בקמצין ופתחין כבר כתבתי
בחקדמה השלישית כי בעלי

המסורת לא זכרו מהנקודות רק הקמץ והפתח וכללו עמהם
הקמץ קסן והפתח קטן שהם צדי וסגול ועתה דע כי לא ערבבו
הקמץ גזול עם הקטן במספר אחד או בכלל אחד לעולם והמשל
כאשר אמרו כך וכך מלין קמצין מדע שאותן המלות בלין נקודות
בקמץ לבד או בצירי לבדו כגון אלפא ביתא סן מלות קמצין
בוקף וסמנס אשר לא יאָרעו וספון באָרו וכן כל האלפא ביתא
בלין נקודות בקמץ ואין אחד מהן בצירי וכן אמרו על מלות הנקודות
בצירי כגון טו מלין קמצין וסימנס אם ענה תענה אותו וזה עליהם
מי תשאט וכ' כלן נקודות בצירי ואין אחד מהן בקמץ והוא
הויון בפתחין אותן המלות כלן בפתח לבד כגון ו מלין פתחין
וסימנס במחוח לאמרו מקשה קרחה וכו' הרי שבין גזול וקטן

מלכז יז ימל כו

סמות לכ

כמל ח

ראפי טו ימפי ג

לא הברילו בקריאת שמותן: וכמסרה קטנה אפילו בשם קמציץ
 ופתחין לא קראו להן: רק משימין הנקודה תחת אות הסימן המור
 על מספר המלה והיא כמו בתן פון וכן בפתח מאכל ר' וכן בסגול
 תן ה' חרו בנקוד אות הסימן נכר במה המסורת מרבית וזר קל
 לתבין: אכן דע כי במלות שהם בפתח וספרא ערבבו הסגולים
 בתוך הפתוחים ועתה אבאר מה פתח וספרא: ונתן ידוע
 סודך הניקוד כי לא יבא אתנה וסוף פסוק תחת פתח גזיל או
 קטן רק יתחפכו לקמץ גזיל: אבל נשארו מהן בכל ספר וספר
 שלא יתחפכו והן נקראין פתח וספרא ונמנין על פי המסורותם
 וט' בספר בראשית כגון לאישה עפרה ויאכל ויתר ומש' ויאכר
 וכלנה ואלו ויאברכם: יל מנהון פתחין באתנה: וז' מנהון בסג'
 וכן בכל ספר וספר נמנין אותן שבאתנה לבר' ואותם שבסג' לבר'
 והתערבו הפתחין והסגולין יחד:

יד

ראשית ב'
ו' מט'

המאמר הג'

בדגשין ורפיין וספקין וקצרת דיני
 השוא' בדוע שחרגש היא הנקודה

הנתונה בגוף האות: והרפה הוא קו ישר כמו פתח נתון על ראש
 תאות ובפרט באותיות כגד כפת כאשר בארתי בפרק שירתי:
 והנה בעלי המסורת לא דכירו מאלה כי אם מעט וכולן מבוארים
 ואין צורך לדבר בהם: אך צריך שתדע כי קראו גם כן אותיות
 רפויות טס שקץ נוזלים וזה כאשר ראויים להדגש ונפל מהם הדגש
 להקל ורובן מבנין פעל הדגש כגון נון ויקבאו בו אחיו: וקוף
 של ויקבשו הרודפים ולמד של שלחו באש מקרשך וכו': אכן
 באותיות כגד כפת לא יפול הדגש מהם כי אם מעט מזער כמו
 מבציר אביעור: מבורתם בושים: ודומיהם מעטי ואפילו מאותיות
 טס שקץ נוזלים לא נופל חרגש לעולם רק מן תיבת הנקודה
 בשבא כמו אלף שכתבתי ועל תרוב מם שבאית הבאה אחר תא
 הודיעה כמו חמבר אליתם המלמד ידו חסכין תרוסה ודומיהן
 לכלן קראו אותיות רפויות אעפי שאין עליהם קו הרפי' ואומר
 אני שראוי לשים עליהם קו הרפי' להודיע שחסר הדגש כמו ויקבאו:
 ויקבשו שלחו: המבר המשלח ודומיהן פן יחשוב תקורה
 שהסופר חשמיט הדגש ויקראם בדגש לכן קורה אני תגר על

ראשית לו
יהוש' ב' תל' כט

משמ' ה' יחזין לב

ימני' תב תלוי' תמ'
ימניה ת'

בעלי הדפוס אשר בזה הגליל שאינן משייטין רפי אפילו על בגד
 כפת לאמרם שאינם צריכים להם מאתר שאינן בהם דגש בדוע
 טיש בהם רפי וטעות הוא בידם ו זמם במלות מורגלות כמו וישאו
 ויסעו ויקחו ויהללו הללויה בכלן חסר חוגש ואין צורך
 לשים עליהם הרפי מפני רבויים וגם קראו לא רפוייה כל תא
 טדינה במפיק ואינו כמו ימי שחררה כאמרה בחנה ודמיהן וכבר
 דברתי עם בלוחות הראשונים ברבור טו בכלל מפיק אלף ומפיק
 יד ובארתי שם איזה הוא מפיק אלף או לאו והנה המפיק הוא
 הוא נקודה בגוף ההא כמו דגש בסוף חמלה כן נוהגין מנקדים
 אשכנזים כמו ידה רגלה ודמיה ואינם משייטין הנקודה חתונה
 באמרם דאיכא למיחש שמא יקרא הקורה חירק אבל אין
 לחוש על זה כי לא נמצא נקודה באות האחרון של חתיבה כמו
 שבארתי בלוחות הראשונים ברבור ה' והנה ידוע מדרך הדקדוק
 כי אותיות כלב המסמשים בראש חתיבה דינם להנקד בשוא ולתי
 המבטלים כאשר בארתי בפרק השמושיין ובעלי המסורת קראו
 לשוא כזה רפי וזה לפי שלא יתכן אחריו דגש לעולם כמו בבית
 ורפין בכסף טו רפין לכסא ו רפין וכן שלא על בגד כפת כמו
 בלילה ג רפין בחרב ה' רפין וכן כשהן נקודים בחירק בסבת
 השוא הבא אחריהם כמו בבהמה ו רפין כשודי ה' רפין ודמיהן
 וידוע גכ כי אותיות כלב הפהוחים המורים על הא הידיעה חסיד
 דגש אחריהן לפיכך קראו לחיכות הפתחין האלה דגשין כמו בכל
 ו דגושים לטוב ב דגושים וכן כשהן קמוצין בעבור אחעה מנו
 אותם כמו לאדם יא קמוצין לאיש לב קמוצין ותכלל כי חסיד
 מונין המועטים אם דגשין אם רפין וכשגניהם מועטים הם מונין
 את שניהן כמו בטוב דרפין בטוב טרדגשין כנשר ו רפין כנשר
 ו דגושים וכשהן זוגות שנים שנים דהיינו ב רפוין וב דגשין קראו
 לחן מלעיל ומלרע כאשר אבאר בטאמר שאחר זה וכששניהן
 מרובין כמו בדרך בדרך במדבר בעיר בעיר לא
 מנו לא הרפוין ולא הדגושים מפני רבויין וגם האותמיטת או
 השאלה הנקודה בחטף פתח קראו רפוייה כמו חסוקר אחי אנכי
 לית רפי השופט כל הארץ לית רפי אכן כשהיא פתוחה מפני

ויקרא יכניחין יו

רחמיך
רחמיך

מחמי ו
ימיה ב

אחֲנֵה לֹא קְרָאוּ לַח רְפִירְק פְּתוּחָה כְּמוֹ וְאִישׁ כְּמוֹנֵי לִיּוֹת בַּפְּתַח
 תַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל לִיּוֹת בַּפְּתַח וּדְעָ כִּי גַם לִיּוֹת הַשְּׂמֹשׁ אֲשֶׁר בְּרֹאשׁ
 אֲתוּמוֹת אֵיתָן קְרָאוּ רְפִי כְּמוֹ וְאִשָּׁא לְרִפּוּיָו וְאִמֵּר וְרִפּוּיָו וְתִשְׁמַע
 הָאֵל רִפּוּיָו וְכֵן כִּשְׁחִיָּא נְקוּדָה בְּחִירְק בַּעֲבוּר יָד הַאֵיִתָּן שׁ
 שְׂאֵרִיָּה כְּמִבּוּאָר בְּפֶרֶק הַשְּׂמֹשׁוּשִׁים כְּמוֹ וְיִשְׁלַח שׁוֹ רִפְיָן וְיִהְיֶה לְבָ
 רִפְיָן וְכֵן כִּשְׁחִיָּא נְקוּדָה בְּשׂוּרְק בַּעֲבוּר תְּיִוּוֹן שׁל אֵיתָן חֲנֻקוֹת
 בְּשׂוּא כְּמוֹ וְתִדְבֵּר יִשְׂרָאֵל בְּרִפּוּיָו וְנִמְפְּרָה בְּצִיּוֹן לִיּוֹת רְפִי וְיִחַלְלֵ
 כָּל הוֹיָן בְּרֹאשֵׁי הַעֲתִידִי חֲנֻקוֹת בְּשׂוּא אֵל בְּחִירְק אֵל בְּשׂוּרְק קְרָאוּ
 לַחֵן רִפְיָן חוּץ כִּשְׁחֵן שְׁנַיִם וְשָׁנַיִם וְהַאֲתָה בְּשׂוּא וְהִבְרַתָּה בַּפְּתַח אֵל
 קְרָאוּ לַחֵן מִלְּעִיל וּמִלְּרַע כְּמוֹ שְׁכַתְּבִתִּי לְעִיל וְדַע כִּי חֲסִיד מִנֵּי
 תְּרִפּוּיָו כִּי חֵם חֲמוּעֵטִין כִּי רֹבֵב הוֹיָן שְׂבִרָאשׁ הַאֲתָן הֵם וְיִי הַתְּפֹךְ
 וְחֵן פְּתוּחִין וְדָגֵשׁ אַחֲרֵיהֶן וְלֹא מִנֵּי אֲתָן מִפְּנֵי רִבּוּיָן אֲבָל כִּשְׁתָּן
 קְמוּצִין מִפְּנֵי אֵלָף הַאֲיָתָן עַל הַרֹב מִנֵּי אֲתָם כְּמוֹ וְאִשִּׁים ט' וְאֵדַע
 ג' וְדַע כִּי יֵשׁ מִיָּן שׂוּא שְׂקָרָא לֹא דָגֵשׁ וְהוּא הַשׂוּא הַנֶּחַ שְׂתוּחַת
 אַחֲנֵה כְּמוֹ יְחַפֵּץ יְחַסֹּד וְדוּמִיָּה וְהַחֲטָף פְּתַח אֵל הַחֲטָף סְגוּל
 קְרָאוּ לַחֵן רְפִי לְפִי שְׂלֹא בֵּא לְעוֹלָם דָּגֵשׁ אַחֲרֵיהֶן וְכִבֵּר הוֹדַעְתִּין
 בְּפֶרֶק שִׁירָה בְּשׂוּרָה ה' כִּי בֵּה דְבָרִים נִקְרָא הַשׂוּא נֶחַ וְלֹא נֶחַ וְעַתָּה
 אַחֲרֵי שֶׁלֶךְ סִימָן יִפְתָּ אֵל בִּגְדֵי דֵּה וְאֵל כָּל שׂוּא בְּרֹאשׁ
 הַחִיבָה הוּא שׂוּא נֶחַ כְּמוֹ שְׂמַע בְּגִיּוֹ בִּלְרֵל כִּשְׁחֵן בְּשׂוּאִין בְּאִמְצַע
 הַחִיבָה חֲרָאשׁוֹן נֶחַ וְהַשְּׁנֵי נֶחַ כְּמוֹ וְשְׂמַעוּ יְלָמְדוּ: ג' רֵל גְּדוּלָּה
 פִּירוּשׁ כָּל שׂוּא שְׂאֵר חֲנוּעָה גְּדוּלָּה הוּא נֶחַ כְּמוֹ שְׂמֵרוּ וְשָׁבוּ
 חוֹלְכִים וְדוּמִיָּה וְ 4 רֵל דָּגֵשׁ כָּל שׂוּא שְׂתוּחַת אֵת דָּגוּשָׁה כְּמוֹ
 דְּבָרוֹ דְּבָרָה וְדוּמִיָּה וְ ה' רֵל חֲרָמוֹת פִּי כִּשְׁחֵי בְּאֲתוּמוֹת דוּמִיָּה
 וְחֲרָאשׁוֹנָה בְּשׂוּא הוּא נֶחַ כְּמוֹ הַלְּלִיּוֹת שְׂהַלְּמֵד הַרְאֵשׁוֹנָה אֵינֶה
 דָּגוּשָׁה וְמִם נִקְרָא הַשׂוּא נֶחַ בַּעֲבוּר שְׁנֵי הַלְּמִדִּין וְכֵן הִנְנִי חֲשׂוֹא
 נֶחַ בַּעֲבוּר שְׁנֵי הַנְּטִין וְזָכוֹר זֶה הַסִּימָן וְחֲצַפְנָהוּ כִּי שָׁבָה הוּא וְהַגְּנִי
 חֲזוֹר עַל הַרְאֵשׁוֹנוֹת וְאֲתָן לֶךְ מִשָּׁל עַל הַשׂוּא שְׂקָרָאוּ דָּגֵשׁ אִמְרוּ
 בְּמַסְרֵת כָּל לִשׁוֹן הַעֲלָמָה בְּרָגֵשׁ רֵל בְּשׂוּא פְּשׁוּט כְּמוֹ וְאִם הַעֲלָם
 יַעֲלִימוּ וְדוּמִיָּה וְכֵן כָּל לִשׁוֹן חֲסִידָה דָּגֵשׁ כְּמוֹ בְּצֵל כְּנָפִיךְ בְּחֲסִידָה
 אִמְרֵי לִי מְחַסִּי וְדוּמִיָּה חוּץ מִן הַרְפּוּיָו רֵל בְּחֲטָף פְּתַח אֵל בְּחֲטָף
 סְגוּל כְּמוֹ וְיִי מְחַסֵּה לְעַמּוֹ צוּרֵי אֲחֵסָה בּוֹ וְכֵן אִמְרוּ מְעַשֵּׂר ג' דָּגֵשׁוֹן

יפס מו ימיה כח

תמלי א

ויקרא כ

תלי כז

תלי כא

ויא ר' תלי זח

כמו מעשר הארץ וכולי וכל שאר רפויין רל בחטף פתח כמו ויק' כו
דבר' זכ מעשר רגנך ורוק ותמצא עוד ו

המאמר הד

במעיל ובמלרע ופסקין ו דע כי
 אין לך תיבה בכל המקרא שאין
 לה טעם או בראש או באמצע או בסוף וקראו בעלי המסורת
 למקום הנחת הטעמים ב' שמורת בלשון ארמי הג' מעיל והוא
 תרגום של מלמעלה והב' מלרע והוא תרגום של מטה או מתחת
 ואין חכונת בהם שהטעם מלמעלה או מלמטה בגוף האות אלא
 כשה טעם באות הראשונה של התיבה או באמצע קראו לו מעיל
 וכאשר הוא בסוף התיבה קראו לו מלרע והנה יש מלות שדינם
 לחיות תמיד בטעם מעיל ויש שדינה תמיד מלרע ויש שדינם
 לפעמים מעיל ולפעמים מלרע ויש לכל אלו מבטלים ובספר
 טוב טעם אשר יעתי חבורו יבוארו כל הדינים הללו עם כל שאר
 דיני הטעמים איה מצורף לזה כי בעלי המסורת לא דברו מזה רק
 מעט זער שם זער שם והכלל כי לא כתבו על מלה יחידה אם
 טעמה מעיל או מלרע רק לפעמים מעטים בקצת מלות שיש
 בהן איזה זרות בטעמן או בנקודתן כגון שיטה אחת מן לח מלין
 מעיל וכל הברותיה מלרע כגון והשקית בגלך לית מעיל וכן
 שיטה אחת להפך מלרע וכל הברותיה מעיל כמו הבח את אשתי
 לית מלרע וסימן אשתי למטה וכן ויוסף ג' ב' מעיל וא' מלרע וכן
 תוסף ה' ג' לרע וב' מעיל אשר הם מעיל הם בסגול ואשר הם
 מלרע הם בצירי עף הוקדוק ובעבור השתנות כוח הם מנו אותם
 ונתנו בהן סימנים אבל מלות שאין בהן השתנות לכל כגון
 יקרא כא ידע יט כלם דינם לרע אעפ שיטתם מעיל מפני קרוב
 הטעמים כמו ודרך הקדש יקרא לה לא ידע זאת יחזקתן ו לא
 דברו מזה דבר לפי שאין בהן השתנות הנקודה ודע כי נמצא
 במסרה גרולה ענין מעיל ומלרע שאינו על הנחת הטעמים רק
 על השתנות הנקודות וזה במלות שנמצאו שנים שנים שקראו להן
 זוגות וחם של ב' מינין המין האחד הוא מן ב' מלות שראשן
 אותיות כלב או הויו שבראש האיתן ובמלה אחת הן נקודות כשוא
 ובחברתה בפתח ודגש אחריה כגון אותן שקראו להן דגשין ורפין

יסעיה לה ממנהלך

כאשר כתבתי במאם הקודם והכלל אין הפרש בין הדגשו והרפין
ובין אלו שקראו להן זוגות רק שאלו הן זוגות לבד. והמטל כגון
יא זוגין חד מלעיל וחד מלרע. ובית ברישיהון כלו בדמעות עיני
מלעיל בדמעות שליש מלרע. וכן אב סן ב. במלין כף ברישיהון
א מלעיל וא מלרע. כאהל לשבת מלעיל כאהל רויעי מלרע
וכן כב זוגין סן ב. ב מלין וי ברישיהון א לעיל וא לרע ויחאו חוד
לעיל ויחאו המלך ופוך לרע. והמין הב הוה נאמר על שאר
הנקודות ויש מהן אלפא ביתא במסרה גרולה שקראו המלות
שבתן חולם או שורק או קבוץ מלעיל. ואשר בהן קמץ או קמץ
חטף או פתח או צירי או חירק מלרע. וזה לא נאמר רק על
זוגות של שנים שנים מלין. והמטל כשיהיו ב מלות האחת בתולם
ז חברתה בקמץ או בחפף קמץ או בצירי קראו אותה שבתלם
מלעיל והשאר לרע. כגון לבלתי אכול ממנו מלעיל. לבלתי
אכל הדם מלרע. ידלוף הבית מלעיל וארת פולדש וארת ידלוף
מלרע. ודעכו באש קוצים מלעיל. דעכו בפשתה מלרע. ארחות
ורגנים מלעיל. ארחת ושמעאלים מלרע. המטול בכם מלעיל.
המשל ופתר מלרע. וקראו השורק מלעיל נגד הקמץ והפתח
והצירי כמו שופטינו אשר שפטונו מלעיל ושפטנו מלכנו מלרע
המה רמוני לעיל. עבדי רמני לרע. אם יחיונו ונתחיה מלעיל.
יחיונו מיומים לרע. והקבוץ הוה לעיל נגד הצירי והחירק כמו
הודיענו במה נשלחנו לעיל. הודיעני מה נאמר לו לרע. שנים
עשר נשיאים לאמותם לעיל. לאמותם יאמרו לרע. והנה אעפ
שהחטף קמץ נגד החולם לרע. כמו שכתבתי הנה הוא נגד הפתח
לעיל. כמו הנתח מן בורסא לעיל. הנתח יי גבורך לרע. מיום
נפלו לעיל. אתרי נפלו לרע. וכן אעפ שהקמץ הוא מלרע נגד
השורק כמו שכתבתי הנה הוה מלעיל נגד הצירי כמו אור זרוע
לעיל. זרע זרוע לעיל ודע כי כל מר שזכרתי בכ מינין הללו
אינו אלא במסרה גרולה אבל במסרה קטנה לא. כתבו על שום
אתר מהם לא מלעיל ולא מלרע רק לית. ועתה אבאר מהו פסקין
הנה יש טעם אחד הגקרא פסק או פסיק והוה מקל מין ב תיבורת
וחן של ב מינין האחד הוא הפסיק שאין אחריו רביע כגון ויקרא

איכה ב'
תלי פ'
יסעי ת' לח
סמואל כג
תלי מה

ראסי ג'
דברי יב קהל י'
ראסי כג תלי ק"ח
יסעי מג כ' ראסי לו
סוסטי ח'
איכה כה
דכאל ט' סמואל ה'

איכה א' סמואל ו'
מלכי ז' הוסע ו'
סמואל ז' איוב לו
ראסי כה
איכה ר'
דכאל ו' יואל ז'
סמואל כח
תלי כז
ויקר יא

ראסי א'

סמואל א'

אלהים ילמוד יום עשוי כלת וקראו להן פסקא וספרא כו רחמי א' יח
 כן נמצאים בכל ספר וספר והם נמנין עפ המסורת כגון בספר
 בראשית כ"ט פסקין ובספר שמות י"ט פסקין וכן בכל הספרים
 וחמין הב הוא המעם הנקרא לגרמיה והוא כדמורה פסיק מסש
 אבל תמיד אחריו רביע ובספר טוב טעם תמצאנו גם בשער שברי
 לחות אדבר בו :

המאמר הה

בשיטין חוגין דמיין ודכוותהון הרבה
 טמשו רזל בלשון שטה באמרם שיטה

של פלוני שיטה אחרתא וכן שיטת התלמוד ולא ידעתי מאיזה
 לשון הוא גם בעל הערוך לא הביאו אך מצאתי בתרגום שיר
 השירים ובסוק לתייו כערוגת הבושם תרין לוחין אבנין דיהב
 לעמיה כתיבן בעשר שיטין דמיין לשיטין גנתא בוסמי וכן ועל
 ספר תקה תי ועל שיטין דספר רשם וכן קראו רבותינו וזכרונם
 לברכה לשורת הספר שיטה כמו שאמרו צריך להניח ר שיטין
 בין כל ספר וספר וכן בראש שיטה בסוף שיטה וכן כתבו
 על כר לעזמר פסקין ליה בתרי תיבות בשיטה תרא ולא פסקין
 ליה בתרי שיטין וכן קראו בעלי המסורת שיטה למה שקראו רזל
 שיטה רל הצעת דברים מעינין אחד כגון סכום פסוקים או חוגין
 או מלות שיש בהן הדמורה מה בנקודתן או באותיותן וקראו להן
 שיטה ותכלל כל קבוץ של פסוקים או מלות הרבה יחד שאינן על
 סדר האלפא ביתא קראו להן שיטין ומקובלני שאין שיטה פחותה
 מעשרה שורות ונמצאים שיטין של עיני רבים כגון שיטה מן כך
 וכך חוגין או כך וכך פסוקים או מלות או אות זרת ואין צורך
 להביאם ועתה אבאר מה ענין זוג חוגין דע כי סתם זוג הוא
 שנים וכן תרגום של צמר פרדים זוג כדטון והוא נקוד בתלים
 אבל זוג הנקוד בשורק הוא הפעמון כדברי רזל זוג תפלין וכן
 לכל נחת זוג ולי לא נחת זוג ואמרו על הרבוי אפילו על זכרים
 זוגות כמו שאמרו שקבל מן הזוגות פי מן שני תלמידי חכמים
 וידוע כי המספר נחלק לכ חלקים זוג ונפרד הנפרד א ג
 ח ז ט ו חוג ב ר י ח י וכולי ורבותינו זל קראו לכל מספר
 שאינו נפרד זוגות באמרם לא יאכל זוגות ולא יטהה זוגות כלן

בלשון רבות אבל בעלי המסורת זכו תמיד הרמזי בלשון זכרים ולא לכו דברים של שנים שנים קראו זה: כי אפילו דברים של ג' א ד' או זה וכו' עד עשרה קראו זוגין וכאלה רבות במסרה גדולה: וכן נמצאין שיטין ואלפא ביחזק מן מלין דלית להון זוג רוצה לומר שאין להם דומה: ובישי נוסחאות מוסיפין עם זוגין דמיין כגון ה' זוגין דמיין ב' מנהון נסיבין ויז' כגון קרמאה ויששכר חבולין: ותנינא יששכר זבולין זכין כד וכך פסוקים דמיין כגון ב' פסוקים דמיין שכל סופי חיבתהון מיין עזים סאתים ותישים עשרים וגמר ומנתתם ונסכייתם וגו' ריש ז'

ראסי' לה שמות א'

ראסי' לב

במדכ' כט

ואין דמיין אלף לתוספת ביאר כי יספיק זולתו והכלל כי לא כתבו דמיין רק על זוגין ועל פסוקים ועתה אבאר ענין דכותיה: תרגום של כמוהו לא נתייחד דכותיה לא חות: וכן כמותם יהיו עושיהם: דכותהון יתון עובדיהון: וגם הם אינן אלא לתוספת ביאר ברוב המקומות אך בקצת מקומות הוצרכו לו כאשר תראה במאמר יבעהו.

המאמר הו

בסמיכין ויחירין ומודדפין: דע כי לישון סמיכר ששמשו בו בעלי ה מסרה חוא מלשון קרוב ודיקה כמו סמך מלך בבל ואין לו עוד דומה במקרא: אבל רזל שמשו בו הרבה באמרים סמוך להשיכר ומנסכה פרשה זו ודומיהן רבים והנח כשיסמכו ב' מלות או יותר בתוספת או בחסרון אורת או מלה או בחילוף מלה שאין דרכן להסמך באותו אופן אם לא נמצא כזה רק במקום אחד כתבו עלית לית דסמוך כגון ודגן ותירוש לית דסמך כי כל שאר דגן ותירוש בלויז' החיבור במלת דגן וכן שמיר שית במלתחמה לית דסמך כי כל שאר שמיר ושית עם ווי החבור: וכן במלות המוקדסים ותמאותרים בפסוק כמו שבתון שבת קדש ליי: לית דסמך כי כל שאר שבתון: וכן וידבר משה אל יי לית דסמך: כי כל שאר (שבר) וידבר יי אל משה: ואם נמצאו כאלה יותר במקום אחר כתבו עליהם כך וכך דסמיכין כגון וידבר אל חיים ג' דסמיכין ויאמר אליו ב' דסמיכין בי כל שאר וידבר יי ויאמר יי: והאמת כי בנוסחאות

יחזק כד

ראסי' כז

יסעיה כז

סמותא

במדכ' כז

ראסי' ח' א'

המזויקות כשהם ב מלות לבד לא כתבו דסמיכין כיו להם בעגול
שבוין בזהמלות כגון ברא אלמים ג ואין צריך לומר ג דסמיכין כמו
שכתבתי בחקדמח ועתה אבאר ענין יחידין או יחידאין או מיוחדין
וכי הכל אחד הווא ודע כי בכל מקום שנמצאים מלין סמוכין יחד
זלפניהם או לאחריהן או באמצע חסר מלה או מלות שדרכן על
הרוב להסמך שם כתבו עליהן יחידין והמשל בחסרון מלה לפניהן
כגון אלהי ישראל כד יחידאין כי כל שאר יי אלהי וישראל
זהחסרים באמצע כמו כה אמר יי אלהי ישראל כל יחידאין כי כל
שאר יי צבאות אלהי ישראל ויחסרון לאחריהן כמו וברכך יי
ל יחידין כי כל שאר וברכך יי אלהיך וכל תהלות דכותיה וכן
עד חים ט יחידין כי כל שאר עד היום הזה ויש יחידין של מלח
אחת כגון לאהל ה יחידין וכל עדות וסועד רכותיה פ זולת לאהל
העדות לאהל סועד שהם רבים וכן יחיה יי יחידאין וכל חיו
יחיה רכותיה וכן יחי ב יחידאין וכל יחי הסלך דכותיה וכן
כטיש ב מלות שדרכן לבא בפסוק אחד הראשונה בלא ויו
התכור והשנית עם הווי בכל מקום שנמצא אותה שעם הווי ואין
לפניה תברחה בלי ויו כתבו על המלה ההיא כך וכך יחידאין
והמשל כמו ולמען ו יחידאין כמו ולמען הספר באזני בך וכל
למען ולמען דכותיה פירוש כל פסוק שנמצא בו למען ואחב
ולמען דכותיה כמו למען תירא את יי אלהיך ולמען יאריכך ימך
והזמיהם וכן ולפני יי יחידין כמו ולפני אלעזר הכהן ועמוד וכל
לפני ולפני דכותיה כמו ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר
ויש מלין הנקראים מיוחדים סעד המלה הנסמכת אליה ואין לה
דומה כגון אתה יי יחידין כמו אתה זה לית דכותיה אתה תחיד
לית דכותיה וכו' וכן ואתה ה יחידין כמו ואתה תהיה לית דכותיה
ואתה חתה לית דכותיה וכו' וכן הרבה ממלות הדבק כמו אל לר
יחידין ואל לו יחידין וכן מן ומן אם זאם אל ואל וחזיהן דכי מאד
ועתה אבאר מלות מורדפין והיא מלה תגיונית ופירושה רצופין
כמו שקראו שמות נרדפין כל השמות שהם שוים בפתרון ושונים
במבטא כמו שמש : חמה : חרס : כמו שבארתי בפרק חמינים עש
ובעלי המסורת שמשו גב בזאת המלה כגון ג פסוקים מורדפים

סמות ככ
סמות לכ
כמדכ ו

ראסי זט
סמות כז

ראסי חט
דכדו לב

סמות י

דכדו ו

כמדכ כז
כז

ראסי כז מל
סמואל יח
סמות יט

ובכל חד וחד עב אחיות ויסע ויבא ויש וכן ו פסוקים בכל חד
ה מלין מרדפין מן ז ב אותיות כש כו גס זה לך בן : גם לויגם
לך לא יהיה וכו וכן ז מלות מן ג אחיות מרדפין כבכת עינו
חננו יי וכוליו

סמות יד
ראסי לה מלכי ז
דברי א
תלי ט

הסאמר הז

בנסיבין או משמשין וקרחין : ודעמי
בסיב הזא לשון לקחת מתרגום

של אשר לקח מן האדם וי נסיב מאדם : וכן לוקחי בנותיו :
תרגום נסכי בנותיה : וכן כל לשון לקחת בעברים ובכינונים
מתורגמים בלשון נסיבת : אבל המקור והצווי והעתיד מתורגם
בלשון סיב בחסרון טן השרש ותמה נהגו בעלי הססורד לכתוב
לשון נסברה על אותיות השמוש שבראשי התיבות יבפרט על
אותיות בכולם כגון זט מלין נסבי בירת בריש תיכוחא וכל שאר
בכף כגון במנחה החולכת : וישמניהו בחול : כי כל שאר במנחה
בחול : וכן להפך אב מן מלין דנסכין כף וכל חד לית דכותי כמו
תעופה כבקר וסי כעמך בישראל כי כל שאר כבקר בישראל ועל הויז
נמצאים כמה אלפא ביתין וכמה שיטין וכמה זוגין מן מלין דנסבין
ויז ברישיהון וזלא נסבין ויז וכלן כתיבין בראש ספר זאכלה
זאבלת : אשר זכרתי בהקדמתי והתרוזית עש גם זכרתי קצתן
במאמרים הקודמין : ועתה אבאר מלת משמשין וזה כאשר יהיו
מלין אשר בראשם ז אחיות מן בכולם לא כתבו עליה נסיבין דק
משמשין כגון יש מלין משמשין לל ברישיהון וכל חד לית דכותיה
כגון וגם ללוש כאשר עשה ללכנת ודומיהן וכן קיח מלין משמשין
ול כמו וליסים ושנים : ולמשול ביום וכן שטה משמשין ומ כמו
ומאז באהיו וכן משמשין ומב ומברכיך ברוך וכן משמשין ומג
ומצעות אשורנו וכן ב מלין דמשמשין לת בסוף התיבה כגון
ובשפלה תשפל העיר וכן דמשמשין והו בסוף כמו ואנחנו : וא
ואדומסניהו ודומיהן וכן מלין דמשמשין כם או הם או למ בסוף
על כלן כתבו משמשין ולא נסיבין : וחנת לא על אותיות השמש
לבר כתבו משמשין כי גם על אותיות שרשיות כתבו כן : כגון
אלפא ביתא מן מלין דמשמשין ארת כש גר וכולי כגון ארתת
וישמעאלו ל הריאתי ביבוש קצירה ל הרי בש גער תית ל הרי גר

ראסי ז
ראסי יש

ראסי לב
סמות ז
חוכיא סמות ז

ראסי יד
יהומע י
ראסי א א
סמות ז בלד זכ
ס ב
יסעילכ
סמות טו

ראסי ז
יסעיל זח תלי ז

זכין אלפא ביתא מן מליון דמסמטין אב. בג. דה. כמו אבינר
 לית. בגויית לית. גרל לית. דחרת לית. וכו' הלא תראה כיו על
 תרוב אין כהן אתה הטמוש אלא רל דסטמטש במבטא חמלה ההיא
 וגם על יתרון וחסרון מלות הדבק נהגו לכתוב מסמטין כגון וזוגין
 מן ל. כי בענינא קדמאח מסמט את ותבנא לאא משמע ארז כגון
 קדמאח את אשר האלהים עושה. חנינא אשר האלהים עושה.
 וכן ד' זוגין מן ל. כי בענינא קדמאח משמש לא ותבנא לא משמש
 לא כגון קדמאח לא אדמי שמעני ותבנא אדמי שמעני. והכלל
 כי החפרש טבין נסיבין ומשמטין הוא שמלת נסיבין לא באה רק
 על אות אחת מאותיות השמוש שבראש החיבת ובפרט על הווי.
 ומלת מסמטין באה על ב' אותיות שבראש החיבת או בסוף החיבת
 בין שהן מסמטיות או טרשיות או על חסרון אחת פמלת הדבק
 כמו שבארתי. וביש נוסחא נשתנה כהן זה חסור ואינן מובהקין ו
 ועתה אבאר מלת קרהין והיא לחפך שמלת נסבין ולא באה רק
 על הווי שבראש החיבת חר כשיחיו בפסק אחד או בענין אחד.
 או ד' מלות או יותר קצתן עם ווי בראש וקצתן בלי ווי כתבו על
 אותן שעס חויו נסבין ועל אותן שבלי ווי קרחין כגון ופסוקים מן
 ד' ד' מלין ב קדמאין קרחין וכל בתראין נסבין ווי כמו וקצתן את
 שופטיכם וגומר. בין בין ובין ובין וחמתן וכן ד' פסוקים דאית
 כהן ד' מלין דמין ג' קדמאין קרחין ורביעה נסיב ווי וקצתן את
 ראשי שופטיכם שרי שרי ושרי. וכן ב' פסוקים וכל חד ד'
 מלין קדמאין קרחין וג' בתראין נסבין ווי כמו וקצתן פתלים וגומר
 בחוך ובחוך ובחוך. וכן ו' מלת דמין בפסק חד אבר
 קרחי. ג' ווי נסימן ואלה יעמדו לכרך וגומר. ראובן גר ואשר
 וזבולן דן ונפתלי. ובפסק לא תתאיר בירת רעיק שדהו עבד
 וימתו שורו וחסורו נסימן שש קרחי פי שדהו שורו. הם בלי ווי.
 ושאר עם הויו.

ראסי קא תא
 ראסי כג כג

דמיל א'
 דמיל א'
 סמותלט
 דמיל ס'
 דמיל ס'

המאמר הח'

בסבירין ומטעין וחילופין ודעבי
 סבירין הוא ענין מחשבת כחבת.
 דל שארם חושב ומדמה בלבו שהוא כן ואינו כן. ובלשון אשכנז
 ער מינטי או ווענטוכן בלשון משנה סבור חיותי סבורים הויו.

וכן בניאל ויטבור להשניא זמנן וכן יש דרך ישר לפני איש תרגו
 אית אורחא דסבירין בנינשא וגומר כן יש מלין תרבה במקרא
 שסבירין בני אדם שחתם כן ואינן כן כמו פתחא אשר יקריב ממני
 נמסר על ממני חד מן ו דסבירין מסנת כי פתחא לשון נקברת
 וכן השאר ו וכן ועלו בנגב ויבא עד תברון נמסר על ויבא חד מן
 ה דסבירין ויבאו וכן ובני רן חשים ג דסבירין כן ולחפך ה
 דכתובין כן וסבירין בני כמו וכן רבבל משלם ותגנית וכן ל
 אשר דסבירין פאשר ולחפך ופאשר דסבירין אשר וכן במלות
 שחסר בתן וף החבור כמו לא ישמע על פיך חד מן דסבירי ולא
 וכן בחסרון מלה אחת ממשמעות המאמר כמו ה דסבירין אם
 וסטעי בהון כמו כי אל ארציואל מולדתי חלך כי אינך יוצא וכו
 וכן בחלופ מלה במלה כגון ג מפני דסבירין מפי כגון ויסעו מפני
 תחירות וכו וכן ט על דסבירין עד כמו וירפתו על צידון וב על
 דסבירין עם כמו ולא שתם על צאן לבן ועשית חסד על עברך
 ויש מפרשין סבירין לשון סברה ופירוש לפי הסברה הית ראה
 להיות כך ומה שמחוק תפירוש הזה הוא שנמצא זה הלשון
 בלשון יחיד כמו מאת עפרון הותי על פני ממרא לית דסביר
 אשר על פני פיל לית במקרא על פני שחסברה נותנת להיות אשר
 על פני וכן מפרשין כל סבירין שבמסורת לשון סברה אבל לא
 סבירא לי כי לפי זה היה להם לכתוב מסתבירין ודוק ויש נסחאו
 שנמסר על קצת המלות סבירין ומטעין או מטעין וסבירין ואיט
 אלא תוספת ביאור אבל נמצא מטעין בלי סבירין חרה על הרוב
 בפסוקים כגון ג פסוקים דמטעין בהן בסוף פסוק חד וזרעך עד
 עולם וחד ובין זרעך לעולם וחד וזרעך לעולם וכן במתנות כהונת
 ו פסוקים מטעין בהון וכן ב ספ דמטעין בהון ברגש ורפי אדם
 נהדים למקלך ברגש עכרך מקללך ברפי וסמן ככת יעשה
 רוצה לומר כף הראשונה רגושה והטניה רפויח ופסוקים
 דמטעין בהון בטעמא הן הרבה מאד ואין בהן מקומם ויש לה
 לרעת כי מטעין אינו רוצה לומר שטועין בהן בני אדם לקרותן
 כך ו כי מטעין הוא מבנין הפעיל שהוא יוצא לטני ופירושו
 הספרים מטעין את הקוראין וכן סציאתי ביוסחאות מחיקות על
 והם

ריחל ו ממלי יר

ויקרא כז

מדרב יג
ראסי מו
דס ג

סמות כג

ראסי כד
סמות יט
מדרב לג
ראסי מט
ראסי ל סמות

דכרי כח

סמות ל מלכו ה
דכרי כג קהל י
דכרי כג תליו

מדרב יח

והם ישאו עונם · מטעין ביה ספרי למכתב את עונם · וכן ושתו
 ולעו כל הגוים רמזיך נסטר עליו מטעין ביה ספרי למכתב כל
 הגוים סביב · וכן לפני על ירושלם מטעין ביה ספרי למכתב
 בירושלים · ורואה אני דברי הנסתאורת האלה מלא כתיב
 דטועין ודוק ·

המאמר הט

באתין ותיבין ומלין · וקטיעין ·
 ופשטין · ודאין · ומקדמין ·

ומאותרין · ידוע כי ככ חמונות של האלפא ביתא כל אחת נקראת
 אות לפי שהיא את וסימן על קול מצאה ומבטאה ובלשון רבות
 היו ראיות להקרא אותות אך להכריל בינם ובין אותות ומפתים
 קראו להן אותיות · ובמסורת קראו להן אתין כחרגומו והיו
 לאותות לאתח · וכן עם הכנוי כגון ה פסוקים דמיין כשמרתהון
 ומתחלפים באתיהון כגון דאורייתא ויצהר וחברון ועזיאל ודברי
 הימים יצהר חברון ועזיאל אבל בלשון יחיד קראו להן אות בלשון
 עברי כמו ד חגיג מן ב · כ בספרא קדמאה חסר אות ויתיר מלה ·
 ותנין יחיד מלה וחסר אות קדמאה תירא ואוחו העבור ובשמו תשבע
 ותנינא אוחו העבור ובחדבך ובשמו חטבע · ולא קראו לה את
 כתרנס אות או כופרת · את או מפתא · כרי שלא לטעות בינו
 ובין מלת את · ועתה אפרש מלות תיבין ידוע כי הקדמונים
 קראו לכל מלה · תיבה · והרבה בקשתי למצא לזה טעם ולא
 מצאתי מה ענין זה לזה כי לא נמצא זה השם בפסוק כי אם בתיבה
 נח ותיבת משה ומתורגמין תיבותא ובמסורת אמרו סן תיבה תיבין
 כמו שבלשון עברי נאמר מן מלה מלין או מלים ולא נמצא רק
 באיוב ורבים חושבים כי אין הפרש בין תיבה ומלה · ואמר אני
 כי יש הפרש ביניהם כי לשון מלה נופל על דבור שמוציא אדם מפיו
 בתוך הלשון כמו שנמצא בדברי רזל והם עונין אתריו מלה במלה
 ודומיהן · אבל תיבה לא אמרו רק על מלה הכתובה בתוך הספר
 כמו שאמרו כלתיבה הצריכה למד בתחלתה הטיל לה הא בסופה
 וכן ראשי תיבות · סופי תיבות ולא נאמר ראשי מלות סופי מלות ·
 אך מצאתי קצת המדקדקי לא הכרילו ביניהן וקראו לשניהן מלה
 ולא נמצא כן בדברי הקדמונים · ופירוש קטיעין מלשון קציצה

מרכיז חלא

ראסיתא
סמות ו
דכי

דכרי
דכרי
דכרי

Ⓢ

Ⓢ

סמיות לט' זכריותה' כמו וקצץ פתולים' תרגום ירושלמי וקטע יתהון' וכן
 חיוב י' יפלה כליותי וקטע כליותו והנה ידוע כי נמצא אב מן אותו גדולו
 ואב מן אותיות קטנות ובמסורה קראו לכל אות מהגדול רבתא'
 והקטנות זערא' כמו בראשית בית רבתא' ויקרא אלף זערא'
 והנה במסורו המדויקו לא קראו הווי הקטנה ווי זערא אך ווי קטיעא
 פ' קצצה מעט מלמטה כמו את בריתי שלים ווי קטיעה' וכן
 לא נשא לשוא נפשי ווי קטיעה ותמהתי אני על כל חספשי אשר
 ראיתי של פ' כלם הוא כתיב נפשו וקרי נפשי וכן ראיתי ברוב
 נוסחאות המסורת' ואין ספק כי הוא טעות סופרים וטעו בין זה
 ובין פרה נפשו מעבוד בשלח שהוא קרי נפשי וכן היא נמנה עם
 מא מלין דכתיבין ווי וקדיין יוד' ולשוא נפשו לא נמנה עמהן הרי
 שאינה אלא ווי קטיעה' והכלל כי לא קראו אות קטיעא רק הווי
 לכה כי כן קראו לה במקום אחר אריך' כגון ווי וזחא ווי
 אריכתא ולא רבתא כי הווי הרבתא היא ווי דגתון עיין באבר רבתא'
 וכך פסוקים דלית בהון לא זער ולא אריך פ' לא ווי ולא יוד כמו
 לאמר לך אתן את ארץ כנען חבל נחלתכם' ועוד שמשו במלות
 קטיעה במלה שיש בה ג' נחים' ונמצאת בג' מקומות האחד חסר
 הנת הראשון והשני חסר הנת השני' והשלישי חסרים שניהם כמו
 יאריכו' א כתיב יארכון' וא כתיב יארכון' ופירוש פשטין'
 נמסר עליהן חר קטיעא ידיה וחד קטיעא רגליה וחד קטיעא ידיה
 ורגליה' וכבר כתבתי כלוחות הראשונות ברבורה' אופנים אחרים
 שנוהגים לכתוב על מלות כיוצא בזאת עשו' ופירוש פשטין'
 הנה ידוע כי פשטא הוא שם אחר מן הטעמים המפסיקי' ולפעמי'
 משימין שנים על חיבה אחת וקורין לה ב' פשטין כאשר יתבאר
 בספר טוב טעם בעה' והנה הם קראו פשטין לקצת מלות הנקוד'
 כפתח וכל חברותיהן כסגול' כמו אעלה הו' פשטין כי כל שאר
 אעלה כסגול' וכן ויאספו' פשטין כי כל שאר ויאספו' ופירוש
 וודאין הנה ידוע כי ודאי הוא ההפך מזספק' ובלשון אשכנז גיו'ים'
 ובמסורת שמשו בה בג' מקומות לבד' הא על השם הקדוש של
 ארנות הנכתב א' ל' נ' נמסר קלר ודאין או ודייא' וזה לפי ששם
 של הויה שהוא שם של ו' אותיות אינו נקרא ככתבו כי אין לבטא

ב

ה

חיוב כ

חסת ז'

ויקר 65

ת' קה

אותו בפרת . אך קוראין אותו בכנוי אֲדָנִי וכן קבלנו קריאתו
 סמלעה לכן הוא נקוד בנקודת אֲדָנִי כך יהודי אבל אינה קריאתת
 הוודאית . אבל אֲדָנִי נקרא ככתיבתו ונקודתו הוודאית לפיכך
 קראו לו שם דוויגה ובלשון רבים וודאין והם קָלֵר ואמרו כל אֲדָנִי
 יהודי רכותהון . פִּי ז ולת אותם שסמיך אליהן שם של ל אתוורת
 הנקד בנקודת אלמים כגון אֲדָנִי יְהוָה מִה תתן לִי . כה אמר אֲדָנִי
 יְהוָה ומצאתים מאתים ועשרים ושנים . סימן להם רָכַב אלמים
 רְבוּתִים . והמקום השני אשר שמשו במלת וודאין הוא על מלות
 הנכתבות כה בסוף התיבה לכנוי נכח הזכר והן כֵּן במספר כמו
 וְאֶבְרָכָה . לאות על יְדָה וכו' . כיכל שאר כנוי הנכח כתיבון
 בכף פשוטה קמוצה כמו ידך רגלך הפילו הוא מפני רבויין לפיכך
 אינן וודאין כי תוכל להיות נקראת בשוא כמבאר בכנויי הפעלים
 והשמות . אבל אלו הכֵּן הם כה וודאין ואין לטעות בהן . ופי'
 מוקדסין ומאחרין פרשתי במאמר ראשון במין ג עש' .

ראסי' טו יסעי' ז
 תלוי פ"ז
 ראסי' זכ סמות"ג

המאמר העשירי

בקריא בספרה כל שטנה
 בענינא בפסוק חנה קראו

בעלי המסורת לכל עשרים וארבע ספרים קריא כמו שקראו להן
 בעלי התלמוד מקרא באמרם חורנו על כל המקרא . לעולם
 ישלש אדם שנתיו שליט במקל וכמוהם רבי . וגם קראו לכל פסו'
 לבד מקרא באמרם אין מקרא יוצא מידי פשוטו . מקרא מסורס
 הוא חולתם רבי . אך תמהתי מה שחהמין קוראין שם זה לספרי
 הנביאים ביהודי . ולא מצאתי טעם כדוב על זה בכל הספרים
 שראיתיו אך לבי אומר לי . לפי שרוב מה שאמרו הנביאים אמרו
 בקריאה כמו הלוך וקראת . וקרא עליה את חקריא . וקראת
 שם . והומיחם על כן נקראו ספריהם מקרא . ודע כי לא על כל
 ענין ועל כל מנין כתבו קריא או בקריא . והמשל על מלה
 הנמצאה רק פעם אחת כתבו עליה לית . ולא לית בקריא . וכן
 כשנמצאה באו ג' פעמים וכו' לא כתבו ב' בקריא או ג' בקריא וכו'
 ובספרים שנמצא כתוב כן . אינו אלא לתוספת ביאור או ליפורת
 פתיבתן כדי למלא השורה כמו שכתבתי בהקדמה התרויח עש' .
 ובמסרת קטנה לא נמצא לעולם אכן בקצת מקומות הוצרכו לו

ירמי' ז יחכא'
 ירמי' ז

במסרה גדולה: כגון כשיש מלה אחת בספר אחד הרבה פעמים
 זבשאר הספרים לא נמצא רק פעם אחת כתבועליה לית בקריא
 זכל ספר פלוני דכותיה כגון שיטה אחת מן יו מלין ותקע כף ירך
 לית בקריא זכל יחזקל דכותיה: וכל הטף בנשים לית בקריא וכל
 שיר השירים דכותיה: וכן שיטה אחת מן לא דכל ספרא דכוותיה
 בר מן חד: וכל קריא לית דכותיה בר מן חד: כגון כל ספר
 בראשית וילדו: בר מן חד וילדו לו בנים אחר המבול וכל קריא
 וילדו בר מן חד וילדה לו בנים או בנות: וכן כל ספר חד מלה וכל
 קריא חלופ לה כגון כל בראשית הנראה: זכל קריא הנראה:

ראמ' זכ
 כמד' ז
 ראמ' א
 סמות ז

וכן כל קריא שבת שבתון בר מן חד שבתון שבת דפרש' הסן: וכן
 כל קריא אביו ואמו בר מן חד איש ואמו ואביו תיראו ובאלה דברים:
 וזנח בזה מבוארת גם כן מלת ספרא רל הספר שכתוב בו
 המלה הזאת אך צריך שתדע כי כאשר נמסר על מלה אחת אשר
 בתרי עשר וחם הושע יואל עמוס זכו' לית בספרא או כל ספרא
 דכותיה הווא משמע כל ספר חדו גשרוהמשל כגון בזכריה:

סמות ז
 ויקל' ז

זאם משפחת מצרים לא תעלה נמסר עליו ג' רפ בספרא אינו רל
 בזכריות לבר רק בכל תע' וכן במיבה ראשית חטאת לית בספרא
 רל בכל תע' וכן בספר עזר' נכלל גכ ספר נחמיה כסו זאף גם זאת
 רפ וכל עזרה דכותיה רל גם ספר נחמיה: ופתח דספרא בארתי
 דינו במאמר ז' עש' ופסקא דספרא בארתי דינו במאמר ז' עש':

דכו' ז
 מיכה א
 ויקל' ז

ועתה אבאר מלת לשנא: דע כי שמשו בו בל אופנים הא באמרם
 בלישנא: וחב באמרם כל לשנא: וזה מלה אחת שיש לה דומות
 באותו לשון בניקוד או ביתרון או בחסרון אות: או בנין אחד צרפו
 את כל המלות הזון יחד אף על פי שהן נמלות כשאר האותיות
 והנקודו' והמשל וינתהו פגן ערן נמסר עליו לית וחסר וז' חסרים
 בלשנא רל בעתיד הפעיל אחד מהן וינתהו ואחר וינתהו וא' תקצו
 וכו' לפי שככלן חסר יוד ההפעיל כללו אותם בלישנא אחד: ז
 וכשיהיו ז' טלות שוות במכתב ובמבטא ושונים בפתרון נמסר
 עליהן ז' מל' בלישנא ובשער שבירי לוחות אדבר כם במלת חל בעלהו
 גם יש בלישנא שכולל כל מלת השרש והווא כגון בשרש רחב
 זב בלישנא ויש בלישנא שכולל בשרש אחד רק ענין אחד:

ראמ' ז

טבאותו השרש כמו בשרש עור כתבו על גיהו עריך ז' כלשנא
 דבכו כי כל שאר לטגוח שבשרש זהאז להן מבראות אחרות עיין
 בשרשו וכן בשרש שער נמסר על מאה שערים לית בלשנא
 כי כל שאר לשון שער יש לו הוראה אחרת אמנם כל לישנא
 לא כתבו אלא על מלה שמצטרפה עליה מלה אחת שלא כדחמה
 כגון כל לשון שמיעה משמש אל בר מן יב בלשנא משמש על
 וכן כל לשנא שחיטה משמש את בר מן ד חכרום את וכן כל
 לשנא קדים אב לאם בר מן ד וכן כל לשנא קדים דקים למשפט
 סר מן ח וכלת רבות ועתה אפרש מלת בענינא דע כי
 לא נמצא לשון ענין רק בקהלת נמצא ח פעמים וכלן בלשון יחיד
 ורזל שמשו בו הרבה ואפי' בלשון רבי ובאורו כמו עסק ומעשה
 בלשון אשכנז גישעפט ובמסורת דברו בה בלשון תרגום ענינא
 ואינן מתורגמן בקהלת רק בלשון גוון שהוא לשון צבע ורוק
 וכשנמצא במסורת בענינא דל באותו ספור מעשה כגון בגפוז
 ובענין וכן לית חסר בענינא לית מל בענינא ועתה אפרש מלת
 פסוק דע כי לשון פסוק אינו לשון עברי אך לשון ארמי ותרבה
 לשונות מתורגמין כן רל בלשון הפסקה בלשון אשכנז אויף הורן
 כמו היל להיות לשרח תרגומו פסק וכן וישבות המן ופסק
 ויכלא העם ופסק ולא יסף ולא פסק מדים יכרת עד לא
 פסק על כן נקרא הפסוק פסוק ומה קרא צב לפסוק חלוק
 שבין פרשה לפרשה פסקא כמו שאמרו ב פרשיות בתורה דלית
 כהון פסקא ברישא והם ווצאויהי וב פרשיות בתורה דלית
 בהון פסקא במצע הפרשה והם ויצא ומקץ וכן יש פסקא
 באמצע הפסוק ד מנהון בתורה כגו ויאמר אל הכל אחיו ויהי
 בהיותם בשדה ורוק ויש קורין פסקא זו פריגמא ועוד אזכרנה
 בשער שבירי לוחות והטעם הנקרא פסק או פסקי כבר זכרתי

ראסי ח יאזענה
 סמות לה ראסי לח
 במרכ לח

במאמר ז עט
 סליקו

הא לך הסמנים מהמלות המצוינות
 בעמדה תאמרום מלוחות הסניות

בקריון וכתבן ונחלק ל שבוע סינין :	המאמר הא
בקסצין ופתחין :	המאמר הב
בדגשין ורפין ומפקין ובקצת ריני השוא :	המאמר הג
במלעיל ומלרע ובפסקין :	המאמר הד
בשיטין חוגין ורמיין ודכותהון :	המאמר הה
בסטיכין ויחדין ומוררפין :	המאמר הו
בנסיבין או מסמסין וקרחין :	המאמר הז
בסכירין ומטעין וחלופין :	המאמר הח
באתין ותיבין ומלין וקטיעין ופשטין וודאין ומוקדסין ומאודרין :	המאמר הט
בקריא בספרא בלישנא בענינא בפסוק :	המאמר הי

סליקו הלוחות האחרונים בשם כורא עליונים ותחתונים
 ובשם אל אלהי הרוחות אפתח שער שברי לוחות

שער שבירי לוחות

אמר

המחבר תזכר · האיט אשר בכתבו נכר · וזרש
 לשבת ולא לגנאי · הפעם אודה את יי · שהחיני
 וקיימיני · ועד הנה עזרני · וכתבתי על הלוחות
 הראשונים · את עשרת הדברים הסתוכנים · ואתריהן חלוחות
 האחרונות באו · וכעשרה סאמרור נבראו · והלא במאמר אחר
 אשר אוסיף עתה · יוכל להבראות כל מה של מעלה ולמטה ·
 בכל דברי הספר הזה עד תמס · ועתה יעש לבי כאשר זמס · ובטם
 אשר שת חכמה בטוחות ואקרא את שמו

שער שבירי לוחות · יען כי אבאר בו הדברים · הקצרי והנשברי
 והמלור הנכתבות · בנוטריקון ובראשי
 תבות · ובדרך רמיזה וקריצה · כמין תיבה פרוצה · וכל לשון
 שנשחנה · במסרה גדולה וקטנה · ובסלא רבים יזכמו · ועל לבס
 לא שמו · להבין מה טבה · וכבר כתבתי הכבה · בהקדמה התרווית ·
 כאשר שם חזית · ואעשרה בהם חבור · ומפני טורה ציבור · לא
 אאריך הדבור · ואקיים מה שאמרו רזל בגמרא · לעולם ישנה
 אדם לתלמידיו בדרך קצרה · ובכן אתחיל בשובה ונתת · למצוה
 חשבון אחת לאחת · בסייעתא דשמיא · יהא שמייה רבא מברך
 לעלם לעלמי עלמיא

וקודם כל קודם אתן לך כלל זסימן להכיר המלה שהיא
 נדרשת בראשי תבות מן המלה שהיא בלתי שלמה
 וחצר החלק האחרון מסנה · זה כאשר תמצא ב א או ג או ד אותיות
 יחד ועל כל אחת נקודה למעלה וראי היא נדרגעת לראשו תבות
 וכשאינ עליהן נקודה רק על האות האחרון נקודה אחת וראי היא
 מלה בלתי שלמה והסר אות אחת או יותר בסוף התיבה ודוק
 ותמצא במלות שאכתוב לך כשער זה והנה אתחיל לבאר מלת
 לית · כי שמשו בה בעלי המסרה יותר מבכל שאר
 המלות והיא מלה ארמית מורכבת מן לא ומן אית
 פי' לא יש רוצה לומר אותה מלה או אותו ענין שנמסר עליה
 לית לא יש אחרת כמוה · וכן תרגום של לא יש בינינו מוכיח ·

טברי לוחות

עב

לא אית בינא סכסין . וכן ריב אין מתורגמין לית כמו אין לתם
ואין מים . לית לתמא ולית מיא . ומעטים מתורגמים לא כמו אין
בית אשר אין שם מת . לית ביתא דלא הוה תמן מיתא . ובמסרה
קטנה כתבו במקום לית לסר אחת בנקודה למעלה כזה ל . ולא
נמצא אות במסרה קטנה העומר יחידי שאינו מורה על מספר מה
רק זאת לברת . לפיכך מלה הנמצאה שלשים פעמים אין כוונתה
עליה ל שלא לטעות בינה ובין לית אלא כותבין לסר במלואה
כמו ומספ ל לסר אל לסר יחידאין . וביש נוסחאות מצאתי ל
במקום ל . אבל הראשון עקר . וכן עמא דבר .

כמדכ כ
סמות יב

5

אנך ראשי תיבור . אורייתא נביאים כתובים כן כתבו על כל
מלה או לשון הנמצא פעמים א בתורה א נביאים . א
כתובים כגון בדרו ג סימן אנך . ויש נוסחאות נמסר עליהן .
אב אנכ אב . פי אחד בתורה . אחד בנביאים אחד בכתובים .
ועל מלה שלא נמצאה רק בנביאים וכתובי נמסר .

נב פי נביאים כתובים כגון הארון כל אוריתא חסר וכל נב
מלא . וכן לעלם ח הכרית בנכ רל בנביאים וכתובים .

אפס ראשי תיבות . א פסוק סימן . פירוש כאשר יהי ב או ג
דברים דומים בפרשה אחת או בענין אחד או בספר אחד
או בב פרשיות או בכ ספרים ויש ביניהם שנו במלה אחת כתבו
ההפרט שביניהן ונתנו אליהן פסוק לסימן כגון בפרשת אליעזר

עבר אברהם . הראשון אנכי וישב בקרב . והשני בארצו .
ואפס אני וי בקרב הארץ . וכן קדמא מה יעשה בשר לוי תנינא
אדם לוי ואפס על בשר אדם לא יסך . וכן ברה ושבועתו לישחק .
ודתלו לישחק ואפס ותצחק שרה פי הצירי קודם השין כי דת
קודם תילו כאשר בארתי בהקדמה השלישית .

ראסי לר
חליס כו כו
רס יו תל קה

וכאשר יש הפרט בין שתי מלות בענין הנקודות נתנו לכסן
מלה אחת שיט בה בהאותיות ההם עם כ הנקודות

ההם והמשל . קדמא ללין . תנינא ללון וסימן הלילו . וכן
קדמא ל צמיתות תנינא לצמיתות . הלילה לילין ובעפ שהלמר
השני של הלילה בקמץ ולא כפתח . אינן ספרישין בקריאת הקמץ
והפתח . וכן קדמא השעיר התי תנינא השעיר התי וסימן ההשב
אשיב .

ראסי לר
ויקר כה
ויקר יו ראסי לר

שברו לוחות

עג

אָשִׁיב־ וכן פסוקין ודמיון בג' או בל' מלות רק שיש במלת אחת
 מהן הפרש באותיות השמש נחננו סמן בפסוק אחד שיש בו ג' המלך
 ההם כגון במשנה תורה כל המקום אשר תרוך וביהושע כל
 מקום בלי הא' ואפס והנה המקום מקום מקנת' וכן קדמאת כו
 יסוך אחיך תנינאה ותליתאה ובי' יסוך' ואפס ותאמר האשה
 ידעתי כי נתן וכי וכי!!

דברי זא' יחוסע א'

זיקרא כח

אָסֶף ראשי תבות אתנח וסוף פסוק ולא כתבו זה רק על מלה
 שהיא קמוצה בעבר זקף או רביע או טעם אחר מפסיק ואי

יחוסע ה'

דומה לה רק באתנח וסוף פסוק כגון ויעשו בני ישראל את הפסח
 ל' וכל אסף דכותיה וכן כשיש לה דמיון כמו אבד ב' וכל אסף
 דכותיה וכמו אלה רבים וביש נוסחאות עשו במקום אסף תמונת
 האתנח וטפ כזה א' ואמרו וכל א' דכותיה ורבים טועים בהם
 ותושבין שהם הית ולון וקורין תן לשון תגייה ומנותה ו ואינן
 אלא צורה האתנח וטפ ו

אָמַת ראשי תבות איוב משלי תלים נתנו בהן זה הסימן אעפי
 שאין סחורן כן כמו שכתבתי בהקדמה הג' כי סדורן תל'

איוב משלי וכן מצאתי בקצת נוסחאות סימנם תאם אלא נהגין
 לכתוב אמת לפי שהוא סימן יפה במאמר רזל לשון מעלייתא נקט
 והנת נמסר על מלת עשה בצירי ה' קמצין וכל אמת דתקע דכותי
 ואיננו איוב משלי תהלים אלא אלת הרברים משלי תריעטר
 דה' תהלים קהלת עזרה: שכנ ראשי תבות טום בר נש

ראמית כו

ת' ט'

איוב לט

פירוש שם בן אדם כמו שנמסר על יאחזרעל מרעהו

לית וכל שכנ דכותיה פי' שם בן אדם לשון תרגום ירושלמי אנוש
 תהמה סלה תרגום בר נש הימין לעלמי וכן אדם צדקתך ובר נש
 דכיה צדקתך אבל בן אדם דיוחוק סתורגמין בר אדם וכן אָתוּג

ראמ' ג' דהר'

סמות ל' דה'

סופטים ה'

קמוצ' וכל שכנ דכותיה: וכן ז' זוגין חד שכנ וחד לשון אחד כמו
 וקוץ ודרדר וקוץ הולידו וכן ושתם וישפה ושתם וזכור וכו'
 אבל על שם נקברה כתבו שום איתתא כמו ושרי ביש שכר לית וכל
 שום איתתא דכותיה מסה רל מסרה הגולה כמו שנמסר
 על אסרי המלך אסירי קרי וחוא אב במסרה דכתיבין

זל וקרי יוד ויש שקורין למכרה גדולה מסוה ולמסרה קטנה מסוה

וכן ראיתי בספר עין הקורא וזל ואלה הספרים אשר נתן לי אלהים
 בזת סטה ומסורה ושאר מסורת מקצת ספרים טובים עכל ו
 וביש נוסחאות מצאתי שקראו למסרה גזילה סגל ולמסרה קטנה
 סמך כמו שנוהגין לקרא ספר מצות גזול סגל והקטן סמך ו
 ימה רת יוצא מן הכלל נוהגים לכתוב זה כדיני הטעמים פי
 לפעמים כשנתנים כלל אחד בטעמי ויש היוצא מן הכלל
 כותבין עליהן כך וכך ימה כגון לפני הזריקה ראוי מונח רק זג
 ימה שלפניהן מירכא כמו שיתבאר בספר שוב טעם בעה ו

אמ אוח רת א מלא א חסר וכבר הועתיך בדבור ראשון
 מלוחות הראשונות כי מלא וחסר סתם לא נאמר רק

על היו חסרים באמצע המלה עש וכן על מלות הנמצאות
 מלאות או חסרות בל או בג או בר מקומות וכו' נוהגין לכתוב כן
 כמ בל או גמ גח וכולי עד חזיר אבל מן החזיר והאילך כתבו
 מלא או חסר לבר ותיבת המנין לבר והמשל ויוצא כד יב מלאים
 וזב חסרים ולא כתבו יבם ויבת ועוד חרע שלא כתבו זה רק על
 מלות שקצתן מלאים וקצתן חסרים כגון ותורר ג אס ובח וכן
 פקוד ר כמ ובח אבל במלוח שלא נמנו רק המלאים לבר או
 החסרים לבר כתבו גכ המלאים או החסרים לבר והמנין לבר

גכ

כגון אבותיך ג מלאים ולא כתבו גמ וכן גזילה ה חסרים ולא
 כתבו הח ודע עוד כשתמצא הבית וחלם יחד עם כ נקודות
 למעלה ונסמך אליהן אות אחת מן האלף עד החזיר כגון

כמא כמכ כמג כמר וכו' הוא רת בר מן אחד בר מן שנים
 בר מן שלשה וכו' ופי' בר תוך כמו חוץ

ממני תרגמו בר מיני כגון כל קריאה בעזף במא ובזעזף וכן
 אבותיכם כל אורית חסר במא מלא וכן עד עשרה אבל מן עשרה
 ואילך עשו ממנו ג מלין כגון אבותיכם כל כתובים מלא במי וכן
 במ יא כמ יב כמ יג וכו' כלם רת בר מן ודוק ותמצא ו

לק רת לא קרי אבל לא נמצא זה דק עם אמת מאוחות אהוי
 עמו כגון לקא לקה לקי לקי עיין כמה שכתבתי

על אלה במאמר א בסמן א ועיין גם כן בלוחות
 ראשונות בדבור ט רח בתיב כן או כן בתיב

שברי לוחות

עה

ונהגו לכתוב כן על מלה שיש בה ב' או ג' נחים. קצתן מלאים קצתן חסרים כאשר בארתי בלוחות ראשונות ברנור ה' גם דברתי בס בלוחות שניות במאמר ט'. ודע כי על הנקודות והטעמים לא כתבו לעולם ככ'. כי אם כה רת' כן הוא כגון ות' כ' ש' ר' ר' ח' כ' כ' כ' וכן ת' ר' ש' כ' במאריך וזולת זה רבים. ויש כה שמורה על מספר עשרים וחמש כגון ויש כ' כ' א' כ' ו ותכירם לפי מקומן. כל בנקודה על הל' ר' ל' כלהון כגון ל' כ' ר' ל' כלהון כתיב' כן וכן כל חסרים או כל מ' אבל כשיש עליהן בנקודות חס' ר' ת' כל ליש' וכבר בארתי ענין ליש' במאמר ז' ויש נסחאות נמסר במקום ל' ת' ל' ר' ת' ר' לישני וכן במס' גדולה אלפא ביתא מן תרין תרין

ראשי ה'

איוכ' כ'
סמואל כ'

יספיה לח תהלי' ל'ס

ותריוהון בתרי לישני כמו אז' ר' א' ח' כ' אל'. החצים צדה אז' ר' וכן כלם על סדר הא'ב והם כנגד מאה זוגות כלם בתרי לישני. והאמת יש בהן חרבה נראה שאין הפרש ביניהן והנה אזכיר חסור שבכולן והוא כ' א' י' ב' י' ו' ר' ג' ל' ו' מ' י' ת' ו' א' ב' ש' ב' י' ה' ו'. כ' ר' ת' כל קרי' וכבר כתבתי במאמר ז' כי קרי' וכחתי הטעם למה נקרא כן. גם בארתי שם כי לא שמשו בו במסורת רק במלואן דהיינו שכתבו כל קרי' ו' ולא בר' ל' אכן כשצרפו חרבה מהן יחד ועשו מהן שיטת כתבו אצל כל אחת ואחת מחמלות החן כ' דוק ותמצ'.

פ' ר' ת' פ' ת' ו' ספרא וכבר בארתי דינו במאמר ז'. ובספרים מדויקים נכתב בחוץ בגליון ער כל פתח וספרא פ' לחורות שהוא אחר מן המגויין במסרה גדולה. ונמצא גם כן פ' ר' ל' פ' ספרא ו' ספרא אשר בארתי דינו במאמר ז'. וכן על טעם הנקרא לגרמיה אשר בארתי במאמר ז'. ועוד יתבאר בספר שב טעם בכל מק' שנמצ' בפסוק לגרמיה כתבו בגליון גזרו ל' בנקודה אחרת על הגימל ר' לגרמיה ויש שטועין בזה. וחושבין כי חמלה והיא אשר נמסר עליה ל' היא נמצאת ל' פעמים במקרא אבל לפי הכלל שנתתי בפתחת השער הזה אין רטעות בה כי אם היה מורה על המספר היה עליה ב' נקודות.

אחד על הל"מ ואחר על הגימל עכשיו שהגמיל לבריה היא נקודה
 הוא ראיה שהמלה אינה נשלמת ור"ל לגרמיה ועוד אזכרנו במקומו
 בספר טוב טעם לך ר"ת לית זכותיה כבר בארתיו במאמר
 ה' והאמת כי במסרה לא מצאתי לך במקום לית זכותיה רק
 בספרי קצת המדקדקים בדברים בעניני מסורת כגון ספר סמור
 וספר עט סופר ובזולתם מעטים ר"פ ר"ת ראש פסוק וגם בזה
 יש מקום לטעות בייש שקוראין אותו רפי אורפין
 וההפרש שביניהן הוא כאשר עליו ב' נקודות הוא ר"ת ראש פסוק
 כמו שכתבתי וכשהוא בנקודה אחת על הפא' ר"ל רפין כגון ויאמר
 ט' ר"פ וכן ויבאו ז' דף וכבר בארתי במאמר גלמה נקראין רפין ;
 ר"ת סוף פסוק או סופי פסוקים וכגון אני י"ז ס'פ
 בספר ויש נוסחאות נמסר על כל אחד כסף ר"ת
 כ' סופי פסוקי' וכן אני ה' אלהיכם כ"ב ס'פ נמסר עליהן בכסף ודקו
 מ"פ ר"ת מצע פסוק ר"ל כאמצע הפסוק ימצע הוא לשון תרגום
 ירושלמי של תוך ושל קרב כמו בתוך רכב בסצע מוריגות
 בקרב אלהים במצע ריוטא אבל תוך של תורה ונביאים מתורגמין
 מציעות או מציעותא או מציעא ולפי שדברי בעלי המסורת רובם
 הם תרגו ירושלמי לפיכך נהגו לומר מצע פסוק כגון וכל ישראל
 לא מצע פסוק וכל ר"פ זכותיה וכן וקשמע ג' חד ר"פ וחד ס'פ וחד
 ס'פ וזיש מסורת מצאתי במקום מצע מיטין ולא מצאתי לו חבר
 ודיעו נ"א ר"ת נוסחא אחריתא לשון זה נמצא הרבה בדברי
 חז"ל כגון נוסח הגט' נוסח חברכה ודומיהם וכל שהוא
 ענין העתקה והסדה לשון יסחו ממנה שהוא כמו יסחו ויעתקו כן
 הורברים ונעתקים ונכתים מן ספר אחד נקראים נוסחאות וכן
 בעזרה יתנסח עא מן ביתיה פירוש יעתקו ויוסר' לכן אני אומר
 שנוסחא והעתקה כמעט אחד הוא כאן אכתוב שמות קצת
 נקדנים וקוראים או חזנים הנמצאים רשומים בקצת גליוני
 של החומשו המדויקים ורובם הם אשכנזים ול"ה מצאתי מהם
 בתומשי הספרד' ב"ה מעטים גם קצת שמות הספרים אשר חובר
 על ככה אביא כאן רמח נאמר לי שהוא ר"ת רמח חזן
 חזן אחד מן הקוראי המובהקים ונאנכי לא

ויקר יט

איוב כ
תל' פ"ה

ידעתי ויוכל להיות שהוא משה האיש אשר חבר כללי הניקוד
הנרפסים בעשרים וארבע הגיול סביב המסרה הגרולה שתלתו
אמר המחבר אמת הרבר כי הנקיד נתן מסניוכו וכבר זכרתיו בספ
מסורת הכסורת בדקדמה ורבים חושבים שת: ספר השמטוני
וטועים כי נמצא בו החום שמו משה בהרבה מקומות כגון בתחילת
דבירו בנקודת הצירי והכטל דמתחיל סמכון שבתו השגית צוד
ישראל וגמר ובמקום אתר משפט שמוס החולם והרומים לזה:
וספר השמטוני הוא הספר הנקרא חבור הקנים מתחיל דע כי
עקרי הדברים אשר ידברו בהם העברים הם עשרה וכו' :

מש מצאתי בספר הנל שהוא מביא ראיה מחומש אחר מוגת
ואומר כן מצאתי בחומש של ר מאיר שפירץ וזהו משו
יהבי רת יקותיאל הכהן בר יהודי והא בעל ספר עין הקור וכנויו
כלשון אשכנז למן הנקדן וכן תתם שמו בשיר השני של
ספרו עש וקבלתי שזוהי היר בלק פראג שבמדינת פיהם ואני
אמרתיו על דרך הלצת השיר שבכותלי בתי טיריו נכר כי פהמי
הוא ועשה חבור נאה מאד בענין הנקודות והמלוח שטעמן
מלעיל או מלרע ובענין המקיפין ובלתי מקיפין וקרא שם הספר
עין הקורא וכן נמצא בקצת החומשים בגליונות :

עה רל עין הקורא ולפעמים נרשם יהבי שהוא שם המחבר
כאשר כתבתיו **עם** רת עט סופר והוא שם ספר
חברו הרדק והוא קיצור מעניני המסור וחטעמי ומצאתיו
רשום בגליונות של חומשי הספרדים ולא בתומשי האשכנזים :

רין רת ר יעקב נקדן הביאו הרבה פעמים ר שמשון הנל
בספריו ולא ידעתי מי הוא : **מפ** שם ספר נקרא
מפתח כגון **הצמידים** בספ חסר יוד חנינא וכן **ויחגו בעבר** ארנון
בספ **מעבר** וכן בענין חסר ומלא נמצא בכמה מקומי ולא ידעתי
מי ילדו אך מצאתי שראע כתב בהקדמתו לכפר מאזנים ול
ורלוי הספררי מעיר סרקוסטה חבר ספר המפתח ענל ואנכי לא
ראיתיו עד הנת : **מחזרתא** שם ספר ולא ידעתי מי ילדו
ונמצא בגליונות החומשי כגון לסבוב את ארץ

אדום הבית דגושה ובמחזרתא לסבוב ברפי :

שכרי לוחות

עח

סיני שם חומש מדוייק מדבר ממחלוקת הטעמים כגון וישמע

יתרו בגרשים ובסיני הוא רביעי ועוד שם אל משה אל

המדבר במקף ובסיני במקף גרל ולא ידעתי מי הוא המחבר ו

חומש יריחו מסתמא הוא חומש אחד מוגה בא מירוח מדבר

מענין חסר ומל כגון כי כל התועבות האל

הקל יח
סלח יב

בחומש יריחו חסר ווי השניה וכן ילדי הענק ב בענין ובחומש יריחו

הראשון מלא וחשני חסרו ספר הללי מביאו הרדק במכלול

ובשרשים וזל בספר הללי אשר בטוליטילא נמצא

רכו יב

אשר תהיו לה חלית רפויה עכל ואני חשבתי כי הספר נקרא

כן על שם מחברו הנקרא הליל אך מצאתי בקצת נסתאות כתיב

הלאלי באלף בין בן המדין עיין בשרש שום גם ראיתי במכלול

הנרפס בקושטטנינו נקח הללי בצירי הוא ולא ידעתי מה הוא ו

ירושלמי הוא הספר אשר סמך עליו רבי וינה המדקדק כמו

שהעיד עליו הרדק ואולי הוא הספר שהגיה בן אשר

שחיה בירושלים ימים רבים כמו שכתבתי בחקדמה השלישית בשם

הרמבם זל ספר אספמיא הוא שם כלל לספרי ספרד

כי הם מוגהים סכל שאר הספרים כגאשר

כי הם מוגהים

כתבתי בהקדמה התרוזית ואספמיא זל ספרד כי כן תרגום של

גלות ירושלים אשר בספרד ובספמיא וכן נקרא בלעז אספמיא

עכריה א

ובלטון אשכנו טפניא נפתלי כבר כתבתי בהקדמה

שבין בן אשר ובין בן

השלישית המחלוקת

נפתלי ואיך אנתנו סומכים על קריאת בן אשר לפיכך נמצא

בקצת הספרים נרשם בתוך דעת בן נפתלי כגון ותציל את

מדרכ לא

תפלקות לפי קריאת בן אשר כן הוא בל פשטין ולקריאת בן

נפתלי הוא ותציל בפשט אחד וכן נרשם בגליון נפ זל נפתלי

ובנא בנפירוש בן נפתלי ובנסתאות שנכתב דעת בן נפתלי בפנים

ודעת בן אשר בתוך הוא טעות כי העקר אצלנו דעת בן אשר

לפיכך ראוי לכתוב העקר בפנים ולא בגליון ו

מדיב זל מדינתאי כבר כתבתי בהקדמה הגל החלופין שבין

מדינתאי ומערבאי ואיך אנתנו סומכין על קריאת מערבאי

לפיכך אין צריך לרשום בתוך רק דעת מדינתאי ככו ופשטת על

שברי לוחות

ע ט

העיר מדינתא אל העיר ובספרים שטרשם בתוך למערבאזעל הוא פופעל ט
הטעאה וכבר הודעתך גם כן בהקדמה הנל שאין חלוק בין
מדינתא למערבא רק בנביאים ובתוכים ואין גם אחר בחורה
אשְלִמְתָא כן קראו בעלי הסורת נביאים ראשונים אשלמתא
קדמיתא ונביאים אחרונים אשלימתא תנינא כגון
כל אוריותא ואשלמתא קדמיתא שְלַחְתִּי וְשַׁלַּחְתִּי בְרַסְנֵי אֲדָם
וְשַׁלַּחְתִּי דְבַר בְּתוֹכְכֶם וְכָל אֲשֵׁלִימְתָא תְּנִינָא דְכּוֹתִידָא שְׁלַחְתִּי
וְשַׁלַּחְתִּי בְּמִבְּ וְשַׁלַּחְתִּי עֵינֵי כַסְרָה גְּרַחְלוֹ וְאֲנִכִּילָא דְעַתִּי לִמְה
נְקָרָא אֲשֵׁלִמְתָא פְּרִיגְמָא כֵּן קָרָאוּ הַהִפְסָקָה שְׁבַאמְצַע הַפְּסִיק
כְּגוֹן וְיֵאמֵר קִין אֵל הַבֵּל אָחִיו וַיְהִי בְּהַיּוֹתָם בְּשָׂרָה רֵאסִי ר'
נִסְסַר עָלָיו כֹּה פְּרִיגְמוֹת כְּמַצַּע פְּסוּק ד מְהוֹן בְּתוֹרָה וְאִינוּ יוֹדַע
מֵאַיִן לִשׁוֹן הוּא גַם בְּעַל הָעֵרוֹךְ לֹא הִבְיָאוּ אֶךְ הַלּוּעוּיִם קוֹרְאִים
כֹּל הַפְּסוּקוֹת בֵּין פְּרִשָׁה פְּתוּחָה אוֹ סְתוּמָה פְּרִיגְמָא בְּצִירֵי הָרִישׁ
זְשַׁלְּתִי אֵת פִּי חֲכַמִּיהֶם וְאִין מְגִיד לִי

וענין פרשה פתורה וסתומה

מבואר בפוסקים ויש בהן פלוגתות והכלל שפרש
פתוחה יש לה ב צורות הא בחצי השיטה וסניח חלק כשעור ט
אותיות והצורה השנית מניח שיטה שלימה ומתחיל בשיטה
השלישית ופרשה סתומה מניח חלק באמצע השיטה כשעור ג
אותיות ואחכ מסיים השיטה ואם גמר בסוף השיט מתחיל באמצע
השיטה השנית והכלל הפתוחה תמיד בראש השיטה והסתומה
תמיד באמצע השיטה מיסון כמו אמצע וכבר זכרתיו במלת נא
ספ ו נוסחא פי העתקה וכבר זכרתיו במלת נא
ועתה אבאר קצת סימני מסורת שבתורה ובנביאים שיש קצת

קושי בהנחתם סימן בפרשת נח וריפת ותזגרמה רֵאסִי ו'
בריש זברה וריפת בלח וסימן ראשי שמות ספריוהו פי בספר רֵאסִי זכ
בראשית הנקרא ראשית בריש נכת וריפת בריש ובד נכת וריפת
בלח כשם הספר שנקרא דברי בלח סימן בפרשת
זורא גבי אברהם כתיב ושני נערו אתו ובפרשת בלק גבי בלעם
כתיב ושני נערו עמו וסימן איש איש פלוטו פי גבי אברהם
שחיה עברי כתיב אתו שחיה לשון עברי וגבי בלעם שחיה ארמי

שנאמר מן ארם ינחני בלך כתיב עמו שהוא לשון ארמי תרגום של
 אתו עמית. וסימן אחר כשמו כן הוא. פירוש אברהם שהוא באלף
 כתיב אתו באלף. בלעם שהוא בעין כתיב עמו שהוא בעין.
 וסימן אחר אאעע פיאברהם אתו. בלעם עמו. וגם הסימן על זה
 שמו אותותם אותות פיהאותיות הם אותות וסימנים על זה.

סימן בפר וישלח על דישן דישן כל יומי דספר דישן
 בקמץ ומתחיל יום ראשון של שבוע וכן הסדר
 דישן דישן דישן דישן דישן דישן דישן דישן דישן דישן דישן
 הצרפתים חלוקים עליהם ואומרים דישן דישן דישן דישן דישן
 דישן דישן וסימן שלהם כל יומי ספר דישן ומתחיל בוום ח
 השבת וזהו העקר וסימן מעלין בקדש ולא מורידין וסימן
 אחר עשירים מקמצין פי כל שהוא עשיר באותיות הוא בקמץ מל
 דל שנכתב ביוד הוא דישן. וכל דישן בחולם אינו עשיר כי הוא
 חסר. **סימן** כפרשת שמות ואם בת היא ותיח' 4. וא'
 שרביט הזהב ותיח וסימן מלכת שבא פידוש גבי

אסתר נקוד ותיח בשבא. **סימן** בפרשת בא. ויצא מעם
 פרעה במכת הארבה. סימן מלך אין לארבה ויצא.
 פי ברוב שאר המכות כתיב ויצא משה מעם פרעה אבל בארבה
 לא נזכר משה שהוא המלך שנאמר ויהי ביטורון מלך. וזהו סימן
 מלך אין לארבה. **סימן** בפרשת תזריע דמי טהרה
 ההא במציק ימי טהרה ההא נחא וסימן יהודה
 פירוש ההא שאחר יוד של יהודה. היא נעה וההא שאחר הולת
 נתה כן הא של טהרה שסמוך אל ימי נעה והסמוך אל דמי
 היא נחה. וסימן אחר ימיה מגולים דמיה מכוסים. וסימן אחר
 וכסינו את דמו וזה קל להבין. **סימן** בפרשת פנחס
 בוז מים פירוש כל ענינא כתיב ונסכה. כמשפט

בר מן יום ב כתיב ונסכיהם וביום ו ונסכיה ו ביום ז כמשפטם
 הרי בוז מים. מכאן רמז לניסוך מים מן התורה כדאיתא בכסכת
 הענית. **סימן** בשמואל בסימן כא. ותהי עוז מלהמה
 ב בענין וב' בענין ותהי עור המלחמה וסימן בתוך
 המלחמה. פי הראשון והרביעי מלחמה וב' אמצעיים המלחמה.

שבריו לוחות

פא

סימן כמלכים סימן כא באמת ובלבב שלם ובושעיה סימן
 לח' באמת ובלבב שלם וסימן ראשי ספריחון פירוש
 מלכים המתחיל וחפ"ך שיש לו ה' אותיות כתיב ובלבב שהוא של
 ה' אותיות ישעיה המתחיל חזון שיש לו ר' אותיות כן ובלבב טל ד'
 אותיות סימן כמלכי סימן כ"א יתר ההסון ובירמי נב
 יתר האסון וסימן הא לכם זרע וחפי ידע ועז שם במלכי
 ומדלת ובירמי ומלות וסימן עניותא בחר עניותא אולא פי ירמיה
 שמדבר מעניות המורכב בכתב מלורת לשון רבים ומלכים שהם
 עשירים וכתב מלורת לשון יחיד וחזק סימי ביטעיד
 סימן לה' ושיגו ונסו יגון ואנחת תנינא בסימן לא
 ושיגון נסו סימן וז' נון פירוש הראשון בב וזין ושיגו ונסו והשני בב
 נונין ושיגון נסו סימן יח כל ענין אל ההרים לא
 אכל כלו קמץ אבל אל ההרים אכל חציו קמץ וחציו
 פתחו סימן דלא אכל קמץ פומיה פיכל אכל הסמוך ללא חוצא
 קמוץ ובכד הנרפס פח נמסר זה בבראשית על בועת אפיך תאכל
 והוא טעות גמור והמגיה לה הבין אלה הם הסמנים שראיתי
 לכתבם פה ובלי ספק המתפשט ימצא יותר מאלה ואני נלאיתי
 לבקש עוד ובוה נשלם הספר סכל וכל ישתבח אשר כל יכול :

והנה טרם אכלה לרבר.

פירה חדסה לחבר.

אתן לאלי יה הלל והודיה	יען אשר היות אתי בעזרתי :
הואל והורני דעה הבינני	עד כי למסורת ביאור הכינותי :
מה הוא בתגם לי גב אני חנם	אורה לכל אדם מעוט ידיעתיו
תרתי בכל לבי למצא דבר חפץ	תאמין אמת כי יגעתי ומצאתי :
מפי ספרים קבלתי ולא מפי	סופרים ולא חבר היה בחברתי
חשכת אפלה לאור הפכתית	נוע כבכברה אותה הניעותי :
דברי חכמיה סודם וחידותם	מי ומצאם אם לא ידרוש בעגלתי
אמנם השגתי כי אין אנוש שלא	יחטא הלא אתי תלין משוגתי :
אחלי שגיאות מי יבין וידעם	יתקון לפי שכלו עוות שגיאותי
האל אלהים הוא ידע וישראל	ידע אשר לא עשיתי בגאותי :

אף לא להראות את יקר גדולתי כי אם לבקשת אנשי סגולתי
 גם בעונותי בני צאני אין מי שמי יבור עוד אחרי סותי
 דילי אשר ספרי יחיה ולא ימות ידביב שפתי עת אישן בקברתי
 לכזן לכה ספרי ופשוט בתוך תבל הראה לכל ששכיל מעשה גבורתי
 ולשואלים אותך יר מי חכינתך האמר יהי אליך כוננו אותי
 בן איש אשר לו שמו נקרא הוא אשכנזי איש חיל ואפרתי
 גבמר שנת יצרח חוך פרשת קרה פה עיר וויניסיה רבתי ושרתי
 בגלמיה הסירה וכל הספר עד גמירתי

לרעת מנין כל אות ואות . אשר בכל המקרא נמצאות .
 תקרא את כל דברי הסירה הזאת :

עתה

באתי לקיים את דברי אשר דברתי בהקדמה פליטת קרוב
 לטובה ומס הכטחתי לכתו ולבאר בסוף הספר הזה החרוז
 הנעשה לרעת מספר כל האותיו פרט כל אחת ואות ר"ל כמה
 אלפין וכמה בתיין וכמה גימליון וכו' נמצאים בכל המקרא ואומרים כי ר' סעדיה
 הגאון חברהו ונראה הרבנים אמת . כי כן נמצאים בו מלות חמורות וזרות מאד
 אשר לא מבי ישרא המה : וברמתן נמצאים ג"כ בספר אמונות סחבר זל . והנה
 מספר הבתים סבחרו זהו : כמספר אותיות האב רהיינו סבכל בית ובית הוא
 מבאר מנין אות אחת . וכעשה כרמות סיר מחולק רהיינו סכל בית כחלק לארבע
 חרות . אבל אינו נעשה במסקל סיר סקול : ועתה אבאר דע כי מספר
 כל אות ואות נרמס בראשי תיבות של ב' חלקים הראשונים מה סבחלת הראסון
 ככללו האלפים וכחלת הפני ככלל סאר המספר רונה לומר המיווח והעסיריות
 והאחר : וכחלת הפליטו מביא מלה אחת המורה על הפסוק אשר הוא מביא
 תחת החלק ההוא וכן כחלק הרביעי הוא מביא מלה אחת מהפסוק אשר הוא
 מספר ב' הפסוקי ככה מספר האות סבתחילת סבית . אך לא תשים במספ' ההוא
 מספר איתתיבה הראשונה כי סיא מורה על האות המבוקס אם א' או ב' או ג'
 וכן כלס והמסל הבית הראסון מתחיל "אהל" מכון כביי האלף סל אהל תקרה
 על אות האלף ורת סל מכון כביי עולים מב' הרו מב' אלפים . והחלק הפני
 מתחיל ססס עלו זקני רת סעז וככה מספר האלף מב אלפים סעז . וכן כל אות
 ואות . והחלק הפליטו המתחיל הקהל . והחלק הרביעי מתחיל ולזכר . הם סימני
 לב' הסוקים הנכתבים תחת כל בית ובית בכתיבה דקה בלי נקוד אשר נמצא

בהם המספר ה'ל'. האחד כל הקהל כאחד ארבע רבוא וגו' והכ' ולזבח הסלמים
 בקר סנים וגומר הנה כסיתחברו מספר סני הפסוקי יחד עולה מספרם מכ' אלפי
 סעז וכך נעשה כל איות ואות . וזריך סתדע כי כאסר תמצא באיזה בית
 סתי תיבת מזרקות וראסיהם עמידיות והראסונה מאותיות מכ'סך אז היא
 תסמם על ררך סיסמם מכ'סך כמו סכארתי מספרם בהקדמה ה'ל: דהיינו
 ך' מסמם תי' ס' תר' ז' תם . א' תת' ז' תתק' והמסל כחרוז הד' המתחיל
 דהר וכו' תמצא כתסועתם לעילום תדע כי כף כתסועתם תסמם על דרך
 מכ'סך והיא תח' ולת' לעילום תסמם סלסים כמספטה . וכך כחרוז ה' המתחיל
 הלום וכו' ים בו' ים בו' נוכין רזופין והן 'קבצו' כטעי הראסונה תסמם תם והסניה
 חמסים כמספטה וכך כלם בזה הדרך לכך בכל מקום סאחת מהן תסמם
 הסמוס הזה קמצא כאמצע בגליון אחת מאותיות מכ'סך הפסוטות עם עיגול
 אחר עליה כזה ך' ס' ז' ף' ז' ץ' . רוק ותמצא :

ובכך את חיל החרוזה .
 בעינים אלה רמוזה :

ששם עליו זקני	אהל מכון בניני
זל זבח תודה באו בני	הקהל עשו קר בני
ולזבח הסלמים בקר סנים אילים	כל הקהל כאחד ארבע רבוא
חמטה עתורי ה' כבטי בני סכה חמטה	אלפים סלס מאיות וססים :
רגמתם יאספו תברים	בני לא חזברים
פחת השני גברים :	בנימין וסגנים רברים
בני פחת מואב לכני יסוע מואוב	פקודיהם למעה בנימין חמטה
אלפים וסמכה מאות וסמכה עסר	וסלסים אלף וארבע מאות :
בן להם זוהר	גברים כעצם טוהר
סלברי הראשון דוד :	כל פקודי היצהר
מלכר עביהם ואמהותיהם אלה	כל פקודי הליום אסר פקד מסה
סבעת אלפים סלס מאות סלסים	ואהרן על פי ה' למספחוחס כל
וסבע מסוררים ומסוררי מאתים :	זכר אבן חרס ומעלה סנים ועמרי אלף :
כתשועתם לעילום	דהר לבא בשלום
סנאה ישוב עמו הלום :	ומן הרני בבשן והלום
בני סכאה סלסת אלפים חמס	ומן הרני ערכי מלחמה
מאות וסלסים :	עסרים וסבע אלף וסס מאות :

הָלוֹם מְכַל זְיוֹת
 רָאוּבֵן יִטְרוֹף אַרְצוֹת
 פְּקוּדֵיהֶם לְמַטֵּה רָאוּבֵן סָסָה
 וְאַרְבַּעִים אֶלֶף וַחֲמֵס מֵאוֹת
 וּמִלְכֵיזוֹת עֶצֶר וּפְתַחַת
 יְהוּדָה נָא אֵל תִּשְׁחַת
 פְּקוּדֵיהֶם לְמַטֵּה יְהוּדָה אַרְבַּעַה
 וּמֵסָבַעִים אֶלֶף וּמֵסֵם מֵאוֹת
 זֹחַת כְּגַפְק בְּקוֹק
 זִמְן בְּנֵי אֶפְרָיִם כְּחִבְבֵקוֹק
 וּמֵן בְּנֵי אֶפְרָיִם עַסְרִים אֶלֶף
 וּמֵמִנֵּה מֵאוֹת גְּבוּרֵי חֵיל
 חִקוֹק כְּתוּבֹאֵח גֵּרֶשׁ
 שְׁמַעְזֵן שְׁנֵי יָךְ שֶׁרֶשׁ
 אֵלֶּה מִסַּפְחוֹת הַסַּמְעוֹנִי
 סָנִים וְעַסְרִים אֶלֶף וּמֵאוֹת יָם
 מִרֶשׁ יִמְלֵאוּ אֶסְמוֹ
 חַיִּים לְמִסְוֹךְ נַעֲיֹמִי
 וְעַמְרַת אֶלְפִים חַיִּים סָבֹו בְּנֵי
 יְהוּדָה
 יָמִיו שְׁמֹחָה וְשִׁשׁוֹן
 בְּכַתֵּם הָאֵלוֹן חֶסֶן
 זֶהב דְּרַכְמוֹנִים סָם רַב־אוֹת וְאֶלֶף
 וּכְסָף מִנִּים חֲמֵסֵת אֶלְפִים וּכְתֻבֹת
 הַכֹּהֲנִים מֵאֵחַ
 כְּמִסְוֹן לֹא זְעוּכָה
 זֶהבֶקֶר לְעוֹלָה לְסַמִּיכָה
 וְהַבְּקֵר סָסָה וּמֵלְפִים אֶלֶף וּמִכֶּסֶס
 לְיָם סָנִים וּמֵסָבַעִים
 כְּמִסְוֹךְ יַחְדָּלוֹן
 חַיִּים בְּמֵתִים יִדְלוֹן

י

ז

ף

בְּקִבְצוֹ נְטֵעֵי רְלִיּוֹת
 עֵילִם וְאַשׁוּר וּמִלְכֵיזוֹת
 בְּנֵי עֵילִם אֶלֶף וּמֵאוֹת
 חֲמֵסִים וְאַרְבַּעַה
 צוּרֵינוּ כְּעִשׂוֹתוֹ בְּחַת
 עֶזְגֵר שְׁנֵי וּבֶן זֹחַת
 בְּנֵי עֶזְגֵר אֶלְפִים מֵלָם מֵאוֹת
 עַסְרִים וּמִנִּים
 פְּרִי שְׁרֵיגֵיוֹ זְקוֹק
 בְּגוֹיֵהֶם שְׁנֵי חִקוֹק
 בְּנֵי בְגוֹיֵם אֶלְפִים סָסָים וּמִכַּעַה
 תְּבוּסַת מְלִיטְיוֹ זְרֶשׁ
 פִּשְׁחוֹר לְעֶבוֹר טֶרֶשׁ
 בְּנֵי פִסְחוֹר אֶלֶף וּמֵאוֹת
 אַרְבַּעִים וּמִכַּעַה
 נְטֵיִשׁוֹתָיו בְּתַחוּמָיו
 אֵימֵר לְהִרְבּוֹת יָסוֹ
 בְּנֵי אֵימֵר אֶלֶף חֲמִיּוּסִים
 וּמִנִּים
 תּוֹלְלֵיהֶם בְּקַמְשׁוֹן
 חֲרִים הִרְאֵשׁוֹן כְּמִסְוֹן
 בְּנֵי חֲרִים מֵלָם מֵאוֹת
 וְעַסְרִים
 רְבִצוֹ עֶדְרִים בְּתוֹכָה
 כְּרַמֵּי נֶם לְאֵל אֵין כְּמוֹכָה
 כְּרַמֵּי סְלִי לְפִנֵּי הָאֶלֶף לֶךְ סַלְמָה
 וּמֵאוֹת לְנוֹטְרִים אֶחַת פְּרִי
 צוּרַת פֶּסֶל אוֹמְלִלוֹן
 סוּסִיהֶם נִטְחָה לְלוֹן

ז

סוֹסִיָּהּ סַבְעַת מֵאוֹת וּמֵלֶסֶם וּמֵסָה
 פְּרֻדִּיהֶם מֵאֲחֵים אַרְבַּעִים וַחֲמִסָּה י
 כְּבִכְרָךְ יֵאָדָר זְרַח
 חָרִים שְׁנֵי לוֹ לְהִסִּיר מִטּוֹרַח י
 בְּנֵי חָרִים אֶלֶף סַבְעָה עֶסֶר
 פִּירוֹחַם הִתְמַתְּמָהוּתָם י
 גְּמִלְיָהֶם לְבֹא מִשְׁכְּנוֹתָם
 גְּמִלְיָהֶם אַרְבַּע מֵאוֹת וּמֵלֶסֶם וַחֲמִסָּה
 וַחֲמֻרִים סַסֵּת אֶלְפֵי סַבְעַת מֵאוֹת וְעֶסְרֵי
 צוֹפְיָהֶם עוֹד גָּאוֹ
 לְבֵית יִשׁוּעַ כִּי נָבֵאוֹ י
 חֲכָהִים בְּנֵי יִרְעִיהַ לְבֵית יִסּוּעַ
 חֲסַע מֵאוֹת סַבְעִים וּמֵלֶסֶם
 צְמַחִיהָ עָלַי זְרָבוֹן
 לְמַךְ בְּנִיהוּמֵי־וּבֹן י
 וַיְהִיו כָּל יָמַי לְמַךְ סַבְעַת וּמֵעֲשִׂים
 סָהַ וּסַבְעַת מֵאוֹת סָהַ י
 נָטוּ יוֹשֵׁר טִירוֹתָיו
 הִשְׁנֹעִים חָבוּ כְּבִיבוֹתָיו י
 הַסּוֹעֵרִים בְּנֵי סָלוֹס בְּטִ אֶטֶר בְּנֵי
 סֶלְמוֹן בְּנֵי עֵקוֹב בְּנֵי חֲטִיטָא בְּנֵי
 סוֹבֵי מֵאָה סֶלְמִים וְתַעֲסֵי
 כְּמַרְכָּבוֹת פְּרָדִים י
 דִּמְקַצֵּחַ לְפָנָיו עוֹמְרִים י
 וּמִקְבַּח דְּאִסֵּי הָאֲבוֹת נִתְּנוּ לְמֵלֶאכֶת
 הַתְּרַסְתָּא כִּתְּנָה זֶהֱבֵי הַרְכָּמוֹנִים אֶלֶף
 מִזְרְקוֹ חֲמִסֵּי כִתְּנוֹת כְּהָכִים סֶלְמֵי וְתִקַּ
 קָצִינֵי עֵרָה הֵם
 אֲבָרְהָם לֹאֲכָרוֹן וּבְפִיָּהֶם י
 וְאַלְהַ יְמֵי סָכִי חַוֵּי אֲבָרְהָם מֵאֵת סָהַ

ועשרת אלפים חיים סכו בני יהודה

לְלוֹן מְלוֹן אֹרַח
 אֶפְרָיִם דּוֹר אֶרַח
 פְּקוּדִיהֶם לְמַטֵּה אֶפְרַיִם
 אַרְבַּעִים אֶלֶף וַחֲמִסֵּם מֵאוֹת
 מִטּוֹרַח נִשְׂאוֹ בֵיתָם
 צֹר נְצַבִּים לְנַחוֹתָם
 פְּקוּדִיהֶם לְמַטֵּה גֵר חֲמִסָּה וְאַרְבַּעִים
 אֶלֶף וּסַסֵּת מֵאוֹת וַחֲמִסִּים י
 מִשְׁכְּנוֹתָם כְּסוֹ רִשְׁאוֹ
 הַמֵּתִים לְפִינָחַם נְבָרְאוֹ
 וַיְהִיו הַמֵּתִים בְּמַגַּפָּה אַרְבַּעַת
 וְעֶסְרִים אֶלֶף
 נָבֵאוֹ לְבִרְכוֹת בַּחֲשׁוֹן
 מְנַשֶּׁה יִשָּׁה עֵצְבוֹן
 פְּקוּדִיהֶם לְמַחַה מִכַּטֵּה סָכִים
 וּמֵלֶסֶם אֶלֶף מֵאֲחֵים י
 נְבוֹן חֲכָמוֹתָיו
 וַיְהִיו עַל פִּי דְבָרוֹתָיו
 וַיְהִיו פְּקוּדִיהֶם סַמּוֹת אֶלְפִים
 וַחֲמִסֵּם מֵאוֹת וּסַמִּים
 סְכִיבוֹתָיו יְבֵאוּ גְרוּדִים
 כְּהַצּוֹתוֹ אֵת חֲבוּגָרִים
 כְּהַצּוֹתוֹ אֵת אֲרַס נְהָרִים וְאֵת
 אֲרַס כּוֹכַב וַיִּסְבּוּ יוֹאֲב וַיֵּךְ אֵת
 אֲרוּס בְּנֵי מֶלֶח סָכִים עֶסֶר אֶלֶף י
 עוֹמְרִים כְּמַחֲלֵקוֹתֵיהֶם
 בְּאֶרֶךְ וְרַחֲבֵיהֶם
 וְהַכּוֹתֵר בְּאוֹרֶךְ לְעֻמַּת חֲרוּמַת

הקדמ עמרת אלפים קרמה
ועמרת אלפים ימה
פיהם בעורף
סביב נפשטוה ובטורף
טביכ סמנה עמר אלף :

פרוף אריגנו
האלף וצלע ניהוגינו
ואת האלף וסבע המאות וחמסה
וסבעים עסה וויס לעמורים

ציגנו וצנוף ויצץ
ונפש עור לא ויקצץ
וככס ארס ססה עמר
אלף :

ציץ רי פרקיו
חוצאות חקיו
ואלה תוכאות חעיר מעאת
כפיץ חמם מאות וארכעת
אלפים מרה

קו כונז בצרף
ומז בבי אפרים צר רוורף
ומן כבי מפרים עמרים אלף
סמכה מאות

רוורף כרוח בגבורת
שנאז הגלגל קרא
רככ אלעים רכותים אלפי
סכאז ה כס מיט בקרסי

שירה לנצח במחולות
מן הנשים נתעלות

וסבעים סנה וחמם סכים

ניבו נצרף
תחת ירי עזותיו פרף :

ויהיו סקוריהם למטפחוחס
אלפים סבע מאות וחמסים
צדק ענה הגיגנו
לעתים יורכו ציגנו
ומכמי יסמכר יודעי בינה לעתים
לרעת מה יעסה יסר דאסיהם
מאתים וכל אחיהם על פיהם

צודרינו נריצץ
לחסופו ויצץ ציץ

ויהיו כל ימי כח תסע מאות
סנה וחמסים סנה ומת :

פו עבר ברתוקיו
שופטיה נטה קו :

כני סופטיה סלם מאות
סבעים וסכים :

צכי עדיו בנרף
פרעוש בניו רוורף
כני פרעם אלפים מאה
סבעים וסכים :

קול משמיע זמרה
יעקב כן ייטיב שירה
ויחוי עקב כארץ חזרים סבע
עמרה סנה ויהי ימי יעקב סני
חיו סבע סכים וארכבעים ומאת סנה

קנויה מושיעה חולות
המשוררים עזות הלוח :

המסוררים בני רִכְף מֵאֵה
 אֲרַבְעִים וּסְמֵכָה׃
 כָּמָה מְשׁוֹרְרֵת
 אֵיזֹב תִּמְתּוֹ חוֹהֲרֵת׃
 ויחי איוב אחרי זאת מאה וארבעים
 שנה וירא את בניו ובני בתי ד' רעות
 רַעַנְנִיָּה גִרְשֵׁיהּ
 אָדָם הָאֶבֶן הָרֵאשִׁית׃
 ויהיו כלי ימי אדם אשר חי
 חסע מאות שנה ושלשים
 שנה וימת - סליק וסמך כי
 זה כל האדם.

מִן הַנְּפִיס אֶסֶר לֹא יִדְעוּ מִסִּבּוֹ
 זָכַר כָּל נֶפֶס סָנִים וּסְלָסִים אֶלְף׃
 חֶהְלֵה לְשִׁבוֹ וְחַפְּאֵרֵת
 וּבִקֵּר כָּלֵל מִקְּרֵרֵת
 וּבִקֵּר וּסְסֵה וּסְלָסִים אֶלְף
 תּוֹמֶרֶת כְּבָרָה גִּשְׁהּ
 זָכַר הַמְּלִיטָה כִּי חִשָּׁה
 ויהי כל בכור זכר במספר שמות
 מבן חרם ומעלה לפקדיהם שנים
 ועשרים אלף שלם וסבעים
 ומאתים

סליק

הסיד נגמר אותו חבר
 אך חנהו גם ביארהו
 בהבסנח סימץ לפרט
 הנאון מהרר סעדיה׃
 האיס הלוי אליה׃
 הקטן הלוי אליה׃
 כַּלֵּךְ